

Dogfen ir Cyhoedd

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Dr Gwynne Jones
Prif Weithredwr – Chief Executive
CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD	NOTICE OF MEETING
CYNGOR YMGYNGHOROL SEFYDLOG AR ADDYSG GREFYDDOL (CYSAG)	STANDING ADVISORY COUNCIL FOR RELIGIOUS EDUCATION (SACRE)
DYDD MAWRTH, 13 MEHEFIN 2017 am 2.00 o'r gloch	TUESDAY, 13 JUNE 2017 at 2.00 pm
YSTAFELL BWYLLGOR 1 SWYDDFEYDD Y CYNGOR LLANGFNI	COMMITTEE ROOM 1 COUNCIL OFFICES LLANGFNI
Swyddog Pwyllgor	Shirley Cooke 01248 752514 Committee Officer

AELODAU / MEMBERS

Cynghorwyr / Councillors:-

Glyn Haynes, Gwilym O Jones, Alun Mummery, Bryan Owen, Dylan Rees, Alun Roberts

Yr Enwadau crefyddol/Religious Denominations

Kirsty Williams (Yr Eglwys yng Nghymru/The Church in Wales), Christopher Thomas (Yr Eglwys Babyddol/The Catholic Church), Parch/Rev Kate McClelland (Yr Eglwys Fethodistaidd/The Methodist Church), Mrs Einir Morris (Yr Eglwys Bresbyteriaidd/Presbyterian Church of Wales), Mrs Catherine Jones (Undeb y Bedyddwyr/The Baptist Union of Wales), Yr Athro/Professor Euros Wyn Jones (Undeb yr Annibynwyr Cymraeg/Union of Welsh Independents)

Athrawon/Teachers

Mefys Edwards (Ysgol Syr Thomas Jones), Alison Jones (Ysgol Parch.Thomas Ellis), Manon Morris Williams (Ysgol Gynradd Llangaffo), Heledd Hearn (Ysgol Uwchradd Bodedern)

Aelodau Cyfetholedig/Co-Opted Members

Mr Rheinallt Thomas

R H A G L E N

1 **CADEIRYDD**

Ethol Cadeirydd.

2 **IS-GADEIRYDD**

Ethol Is-Gadeirydd.

3 **DATGANIAD O DDIDDORDEB**

Derbyn datganiad o ddiddordeb gan Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem o fusnes.

4 **COFNODION CYFARFOD 14 CHWEFROR, 2017** (Tudalennau 1 - 6)

Cyflwyno i'w cadarnhau, gofnodion drafft y cyfarfod blaenorol y CYSAG a gynhaliwyd ar 14 Chwefror, 2017.

Materion yn codi:-

Eitem 6 - Hunan Arfarniadau Ysgol

Y Swyddog Addysg Gynradd i adrodd yn ôl ar atgoffa ysgolion i ddefnyddio'r opsiynau cywir wrth ddefnyddio meddalwedd cyfrifiadurol INCERTS.

5 **CYFLWYNIADAU**

Derbyn cyflwyniadau gan y canlynol ar eu gwaith yn y maes addysg grefyddol:-

- (a) Ysgol Llanfawr;
- (b) Ysgol Uwchradd Caergybi/Gobaith Môn.

6 **ADRODDIADAU ESTYN - GWANWYN 2017** (Tudalennau 7 - 8)

Cyflwyno gwybodaeth o adroddiadau Arolwg Estyn, Gwanwyn, 2017, mewn perthynas â'r ysgolion canlynol:-

- (a) Ysgol Gynradd Niwbwrch
- (b) Ysgol David Hughes, Porthaethwy

7 **HUNAN ARFARNIADAU YSGOL** (Tudalennau 9 - 20)

Cyflwyno adroddiad Hunan Arfarnu AG yr ysgolion a nodir:-

- (a) Ysgol Kingsland, Caergybi
- (b) Ysgol Esceifiog, Gaerwen
- (c) Ysgol Llanfairpwllgwyngyll
- (d) Ysgol Santes Fair, Caergybi

8 **DIWEDDARIAD GAN YR YMGYNGHORYDD HER GWE**

Derbyn diweddariad gan Ymgynghorydd Her GwE (Miss Bethan James) gan

gynnwys y Cynllun Gweithredu.

9 **CYFANSODDIAD CYSAG** (Tudalennau 21 - 90)

Trafod Cyfansoddiad y CYSAG (Cylchlythyr 10/94).

10 **CYMDEITHAS CYSAGAU CYMRU** (Tudalennau 91 - 114)

I ystyried y canlynol:-

- (a) Ethol Is-Gadeirydd CYSAGau Cymru, ac i Bwyllgor Gwaith CYSAGau Cymru;
- (b) Cyflwyno cofnodion Pwyllgor Gwaith CYSAGau Cymru, 1 Chwefror 2017.- **I'W RANNU YN Y CYFARFOD**
- (c) Cyflwyno cofnodion CYSAGau Cymru, 3 Mawrth 2017.

11 **DYDDIADAU CYFARFODYDD 2017/18**

Nodi dyddiadau cyfarfodydd y CYSAG hyd at Mawrth, 2018 fel a ganlyn:-

- 10 Hydref, 2017
- 20 Chwefror 2018

This page is intentionally left blank

**CYNGOR YMGYNGHOROL SEFYDLOG AR ADDYSG GREFYDDOL
(CYSAG)**

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 14 Chwefror, 2017

PRESENNOL:	Y Cynghorydd Dylan Rees (Cadeirydd) Yr Awdurdod Addysg Y Cynghorwyr Gwilym O Jones, Robert Llewelyn Jones Yr Enwadau Crefyddol Mrs Catherine Jones (Undeb Bedyddwyr Cymru) Yr Athro Euros Wyn Jones (Undeb yr Annibynwyr Cymraeg) Cynrychiolwyr Athrawon Mrs Manon Morris Williams (Ysgol Gynradd Llangaffo)
WRTH LAW:	Mrs Shirley Cooke (Swyddog Pwyllgor)
YMDDIHEURIADAU:	Y Cynghorydd Alun Mummery Mr Christopher Thomas (Yr Eglwys Gatholig Rufeinig) Mrs Mefys Edwards (Ysgol Syr Thomas Jones) Mr Rheinallt Thomas (Aelod Cyfetholedig) Mr. D Gareth Jones (Swyddog Addysg Gynradd) (Clerc i'r CYSAG)
HEFYD YN BRESENNOL:	Miss Bethan James (Ymgynghorydd Her GwE)

1 CROESO A DATGANIAD O DDIDDORDEB

Ni chafwyd yr un datganiad o ddiddordeb.

2 CYFLWYNIAD GAN YSGOL LLANFAWR

Oherwydd absenoldeb anorfod cynrychiolydd o Ysgol Llanfawr, Caergybi, fe ohiriwyd yr eitem.

3 COFNODION CYFARFOD 11 HYDREF, 2016

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y CYSAG a gynhaliwyd ar 11 Hydref, 2016 a chadarnhawyd eu bod yn gywir.

4 MATERION YN CODI

Dywedodd y Cadeirydd fod Mr Rheinallt Thomas wedi derbyn y rôl cynrychiolydd y Cyngor Ysgolion Sul ar y CYSAG.

Penderfynodd y CYSAG ffurfioli penodiad Mr Thomas fel aelod cyfetholedig o'r Pwyllgor.

O ran addoli ar y cyd mewn ysgolion, dywedodd y Cyngorydd Gwilym O Jones nad oedd wedi ymweld eto ag Ysgol Pencarnisiog i arsylwi'r addoli ar y cyd, ac y byddai'n cysylltu â Phennaeth yr ysgol maes o law i drefnu ymweliad.

Nodwyd y cafwyd ymateb cadarnhaol yn dilyn cais i 27 o ysgolion gyflwyno eu hadroddiadau hunanarfarnu Addysg Grefyddol, oherwydd bod rhagor o adroddiadau wedi dod i law.

5 ADRODDIAD ESTYN - HYDREF 2016

Cyflwynwyd i'r CYSAG wybodaeth o adroddiadau arolygu Estyn a gynhaliwyd yn Ysgol Gynradd Bodedern ac Ysgol Llanfawr ym mis Hydref, 2016.

Dywedodd yr Ymgynghorydd Her GwE mai prin iawn yw'r achosion lle mae Estyn yn rhoi enghreifftiau o sylwedd y gwaith addysg grefyddol a wneir mewn ysgolion. Fodd bynnag, nodwyd bod adroddiad Estyn ar Ysgol Llanfawr yn cyfeirio at enghreifftiau penodol o'r gwaith a wnaed yn y dosbarth h.y. disgyblion yn astudio Diwali; disgyblion hŷn yn ystyried a yw cymdeithas angen arweinwyr ai peidio.

Cytunwyd i nodi'r wybodaeth.

6 HUNAN ARFARNIADAU YSGOLION

Cyflwynwyd adroddiad gan Ysgol David Hughes ar addoli ar y cyd. Cyflwynwyd adroddiadau hunanarfarnu gan Ysgol Llanfawr, Ysgol Gymuned Rhosybol, Ysgol Cylch y Garn ac Ysgol Caergeiliog i'w hystyried gan y CYSAG.

Cyfeiriodd yr Ymgynghorydd Her GwE at addoli ar y cyd yn Ysgol David Hughes, sy'n dilyn traddodiad Cristnogol, ond sydd hefyd yn agored i gynnwys crefyddau eraill. Perchir hawliau rhieni os ydynt yn dymuno eithrio eu plant o sesiynau addoli ar y cyd yn yr ysgol.

Nodwyd nad oes unrhyw ddisgyblion wedi tynnu allan o'r addoli hyd yn hyn, ac mae pob dysgwr yn teimlo'n gyfforddus yn mynychu'r gwasanaeth er gwaethaf yr amrywiaeth crefyddol yn yr ysgol. Teimlir bod yr agwedd gynhwysol hon yn gryfder yn yr ysgol ac y dylid ei llongyfarch.

Nodwyd y pwyntiau canlynol:-

- Nododd tair allan o bedair ysgol fod safonau, darpariaeth ac addoli ar y cyd yn dda, tra bod un ysgol wedi dweud bod ei chanlyniadau'n ddigonol.
- Mae'r ieithwedd wedi gwella mewn perthynas â sgiliau disgyblion.

- Mae'r canllawiau a gylchredwyd i'r ysgolion yn awgrymu bod ysgolion yn darparu gwybodaeth am natur a sylwedd y gwersi AG.
- Mae rhai ysgolion yn defnyddio meddalwedd asesu INCERTS i fonitro cynnydd a chyrrhaeddiad disgyblion yn y maes addysg grefyddol. Fodd bynnag, mynegwyd pryderon bod rhai o'r ysgolion sy'n defnyddio'r feddalwedd hon yn defnyddio'r lefelau disgrifio anghywir fel opsiynau.
- Croesawyd gwahodd aelodau o'r gymuned / Capeli / Eglwysi i gymryd rhan mewn sesiynau addoli ar y cyd yn yr ysgolion.
- Cafwyd canlyniadau cadarnhaol yn Ysgol Rhosybol. Mae'r ysgol wedi gweithredu ar argymhellion Estyn a gwella'r ddarpariaeth yn y Cyfnod Sylfaen.
- Amlygwyd llwyddiant y cydweithio rhwng athrawon Ysgol Cylch y Garn ac Ysgol Rhyd y Llan wrth baratoi ar gyfer yr ysgol newydd.
- Nodwyd fod hunanarfarniad Ysgol Caergeiliog o safonau mewn addysg grefyddol yn rhoi pwyslais arbennig ar 'lais y plentyn'.

Gweithredu:

Y Swyddog Addysg Gynradd i atgoffa ysgolion i ddefnyddio'r opsiynau cywir wrth ddefnyddio meddalwedd cyfrifiadurol INCERTS.

Cytunwyd i nodi'r wybodaeth.

7 Y DIWEDDARAF GAN YR YMGYNGHORYDD HER GWE

Rhoddodd yr Ymgynghorydd Her GwE ddiweddariad ar y canlynol: -

Safonau mewn Addysg Grefyddol

Cyfeiriwyd at ganlyniadau arholiadau TGAU, Lefel Uwch a Lefel Uwch Gyfrannol mewn Astudiaethau Crefyddol yn y sector uwchradd yn Ynys Môn yn Haf, 2016, fel a ganlyn: -

TGAU

- 128 o ymgeiswyr o 5 ysgol ym Môn;
- Dyfarnwyd gradd A * / A i 45.3% o ymgeiswyr am yr ail flwyddyn yn olynol;
- Enillodd 84.3% o ymgeiswyr gymhwyster Lefel 2 (A *-C), sef cynnydd o +2.3% ers 2015;
- Methodd 2 ymgeisydd ag ennill cymhwyster Lefel 1 (1.6%);
- Mae merched yn fwy tebygol o ddewis addysg grefyddol fel pwnc na bechgyn (B: 34: G: 94);
- Mae'r gwahaniaeth rhwng perfformiad bechgyn a merched ar y lefelau uwch yn fychan iawn A * / A (1.6%), L2 (1.7%). Nid yw perfformiad bechgyn mewn Astudiaethau Crefyddolystal â pherfformiad merched yn L1 (-5.9%) am y tro cyntaf mewn 6 blynedd;
- Dim ond 4 disgybl a safodd yr arholiad cwrs byr TGAU yn Ynys Môn.

'Roedd Ynys Môn wedi perfformio'n dda mewn arholiadau TGAU o gymharu â'r 6 awdurdod arall yng Ngogledd Cymru.

Canlyniadau Safon Uwch

- 54 o ymgeiswyr o 4 ysgol yn Ynys Môn;
- Dyfarnwyd gradd A * / A i 13.0% o ymgeiswyr
- Enillodd 74.1% o ymgeiswyr radd A-C.

'Roedd canlyniadau a pherfformiad Safon Uwch yn Ynys Môn yn debyg i weddill Gogledd Cymru.

Canlyniadau Safon Uwch Gyfrannol

- 11 o ymgeiswyr o 5 ysgol yn Ynys Môn;
- Dyfarnwyd gradd A * / A i 9.1% o ymgeiswyr
- Enillodd 36.4% o ymgeiswyr gymhwyster A-C.

Y ganran o ddisgyblion a enillodd raddau A-E yng Ngogledd Cymru oedd 78.9%, sy'n codi cwestiwn ynghylch a yw disgyblion yn derbyn yr arweiniad cywir cyn dychwelyd i'r ysgol i gymryd y cwrs Uwch Gyfrannol, neu ynghylch eu haddasrwydd ar gyfer y cwrs.

Dywedodd yr Ymgyngorydd Her GwE fod Cynnal yn datblygu e-gylchgrawn Addysg Grefyddol ar hyn o bryd ar gyfer plant yng Nghyfnod Allweddol 3 trwy gyfrwng y Gymraeg. Mae'r erthyglau'n cael eu paratoi bob tymor gan dri awdur o gefndir AG. Mae Miss Bethan James a Mrs Mary Parry, Ymgyngorydd Addysg Grefyddol yng Nghaerfyrddin, yn ymgyngorwyr allanol. Thema'r rhifyn cyntaf, a lanswyd yn yr hydref 2016, oedd 'Rhoi Organau', a thema'r ail rifyn yn y gwanwyn fydd 'Ffoaduriaid'.

Addysg Grefyddol a'r Cwricwlwm Gydol Oes

Dywedodd yr Ymgyngorydd Her GwE fod y Panel Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol (Cymru) (PYCAG) yn gweithio ar ddiffinio 'beth yw Addysg Grefyddol dda?' Lluniwyd cyfres o ddatganiadau fel rhan o'r ddogfen waith ddrafft i baratoi ar gyfer y Cwricwlwm Cenedlaethol newydd. Nodwyd bod Llywodraeth Cymru wedi derbyn argymhellion yr Athro Donaldson, 'Dyfodol Llwyddiannus'. Mae'r Cwricwlwm Cenedlaethol cyfredol yn dod i ben, a bydd yn cael effaith ar y Maes Llafur Cytûn yn Ynys Môn. Adolygir y Maes Llafur bob pum mlynedd, ond ar hyn o bryd, mae'r adolygiad wedi cael ei ohirio hyd nes y ceir gwybodaeth bellach am y 'Cwricwlwm ar gyfer Cymru' newydd. Mae'r PYGAC wedi ceisio llunio cyfres o ddatganiadau a fydd yn glir ac yn hawdd i'w deall i bobl nad ydynt yn arbenigwyr yn y maes Addysg Grefyddol.

Nodwyd bod y datganiadau PYGAC yn ddogfennau gweithio sy'n esblygu ac y gellir eu newid.

Holodd yr Ymgyngorydd Her GwE sut y gall addysg grefyddol gyfrannu at y pedwar diben canlynol o fewn gweithgareddau a gynlluniwyd yn dda ar gyfer y Cwricwlwm Cenedlaethol newydd, sy'n ceisio datblygu:

- Dysgwyr galluog, uchelgeisiol sy'n barod i ddysgu trwy gydol eu bywydau;

- Cyfranwyr mentrus, creadigol sy'n barod i chwarae rhan lawn mewn bywyd a gwaith;
- Dinasyddion gwybodus, moesegol sy'n barod i fod yn ddinasyddion Cymru a'r byd;
- Unigolion hyderus, iach sy'n barod i fyw bywydau boddhaus fel aelodau gwerthfawr o'r gymdeithas.

Nodwyd y dylai pob ysgol weithio gyda'i gilydd tuag at yr un nod.

Astudiaethau Crefyddol a TGAU / Lefel Uwch

Dywedodd yr Ymgynghorydd Her GwE mai Mrs Mefys Edwards yw'r Ymarferydd Rhanbarthol Arweiniol ar gyfer Adrannau AG yng Ngogledd Cymru, ac y bydd yn gweithio gydag athrawon AG eraill yn y sector uwchradd ar draws y rhanbarth i greu adnoddau i gynorthwyo gyda gweithredu'r fanyleb newydd ar gyfer TGAU Addysg Grefyddol. Bydd CBAC yn darparu hyfforddiant i athrawon ar y fanyleb. Mae Mrs Edwards a'i thîm wedi trefnu i gyfarfod ar 29 Mawrth i weithio gyda'i gilydd.

Cynllun Gweithredu CYSAG Ynys Môn

Gohiriwyd yr eitem hon i gael copi o'r Cynllun Gweithredu ar gyfer y cyfarfod nesaf.

Gweithredu:

Cynnwys Cynllun Gweithredu CYSAG Ynys Môn ar y rhaglen ar gyfer y cyfarfod nesaf.

Cytunwyd i nodi'r diweddariad gan yr Ymgynghorydd Her GwE.

8 CYFANSODDIAD Y PWYLLGOR

Gohiriwyd yr eitem uchod tan gyfarfod nesaf y CYSAG.

Nododd y CYSAG Gyfansoddiad y Pwyllgor er gwybodaeth.

Gweithredu:

Y Swyddog Addysg Gynradd i gadarnhau a fydd Cyfansoddiad y CYSAG yn cael ei gynnwys ar y rhaglen ar gyfer y cyfarfod nesaf.

9 CYMDEITHAS CYSAGAU CYMRU

Cyfeiriodd yr Ymgynghorydd Her GwE at gofnodion cyfarfod Cymdeithas CYSAGau Cymru a gynhaliwyd yng Nghaerfyrddin ar 18 Tachwedd 2016. Nodwyd y prif bwyntiau canlynol: -

- Rhoddodd Pennaeth Ysgol Gymraeg Bro Myrddin gyflwyniad ar addoli ar y cyd yn yr ysgol uwchradd. 'Roedd yr ysgol wedi derbyn cydnabyddiaeth gan Estyn am ansawdd ei darpariaeth addoli ar y cyd.

- Cyfeiriwyd at y feddalwedd asesu INCERTS. Mae ysgolion yn defnyddio'r disgrifyddion lefel o'r enw 'gwreiddiol' trwy gamgymeriad (fel y datblygwyd ar gyfer ysgolion Catholig beth amser yn ôl) yn hytrach na'r disgrifiadau o'r enw 'enghreifftiol'. Daw'r disgrifyddion lefel 'enghreifftiol' o'r Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol yng Nghymru ac maent wedi cael eu mabwysiadu neu eu haddasu gan bob un o'r 22 CYSAG yng Nghymru.
- Mynegwyd pryder bod Addysg Grefyddol statudol o fewn cwricwlwm yr ysgolion yn cael ei gwasgu. Mae rhai ysgolion yn credu'n anghywir bod uned AG o fewn Bagloriaeth Cymru yn ddigon i gwrdd â'r gofynion statudol, er nad yw hynny'n wir.
- Rhoddwyd cyflwyniad ar sut mae ysgolion yn gweithio gyda'i gilydd wrth gyflwyno'r fanyleb newydd ar gyfer AG, yn debyg i'r gwaith a wneir gan Mrs Mefys Edwards yn y chwe awdurdod lleol yng Ngogledd Cymru.

Nododd y Pwyllgor gofnodion drafft Cymdeithas CYSAGau Cymru.

10 CYFARFOD NESAF

Nododd y CYSAG fod cyfarfod nesaf y Pwyllgor wedi ei drefnu ar gyfer 2.00pm ar ddydd Mawrth, 13 Mehefin 2017.

Daeth y cyfarfod i ben am 3.15 y prynhawn.

**Y Cynghorydd Dylan Rees
Cadeirydd**

**CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL**

Adroddiadau Estyn Reports

GWANWYN 2017 SPRING.

Ysgol Gynradd Niwbwrch.

Mae'r ysgol yn darparu ystod o brofiadau dysgu priodol sy'n ennyn diddordeb llawer o ddisgyblion yn dda. Mae'r profiadau hyn yn bodloni gofynion y cwricwlwm cenedlaethol a maes llafur cytûn.

Mae'r ysgol yn darparu profiadau addas sy'n hyrwyddo datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol y disgyblion yn effeithiol. Mae'r sesiynau addoli ar y cyd a'r cwricwlwm yn cefnogi hyn yn llwyddiannus.

Mae gan yr ysgol bartneriaethau priodol gyda'r gymuned leol. Mae disgyblion yn cymryd rhan mewn gwasanaethau amrywiol yn y capel a'r eglwys leol. Mae'r profiadau hyn yn hyrwyddo ymdeimlad disgyblion o falchder at eu hardal leol.

The school provides a range of appropriate learning experiences that engage many pupils' interest well. These experiences meet the requirements of the National Curriculum and the agreed syllabus.

The school provides suitable experiences that promote pupils' spiritual, moral, social and cultural development effectively. Collective worship sessions and the curriculum support this successfully.

The school has appropriate partnerships with the local community. Pupils take part in various services in the local chapel and church. These experiences promote pupils' sense of pride towards their local area.

Ysgol David Hughes

(Fframwaith newydd : New Framework)

Mae'r ysgol yn darparu rhaglen addysg bersonol a chymdeithasol gynhwysfawr sydd wrth wraidd y cynlluniau pwrpasol ar gyfer datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol disgyblion. Caiff y disgyblion gyfleoedd defnyddiol i ddylanwadu ar gynnwys y rhaglen er mwyn sicrhau ei bod yn ymateb i'w hanghenion. Er enghraifft, cynhaliwyd sesiynau buddiol yn ddiweddar yn ymdrin â rhagfarn hiliol cyn i ffoaduriaid o Syria symud i'r ardal i fyw.

The school provides a comprehensive personal and social education programme that is at the heart of purposeful plans for pupils' spiritual, moral, social and cultural development. Pupils are given useful opportunities to influence the programme's content in order to ensure that it responds to their needs. For example, beneficial sessions were held recently that addressed racial prejudice before refugees from Syria came to live in the area.

This page is intentionally left blank

Rhesymeg

Rheolir Addysg Grefyddol yn lleol gan Gyngor Ymgynghorol Sefydlog ar gyfer Addysg Grefyddol (CYSAG). Mae'n cynnwys tri phwyllgor: cynrychiolwyr prif draddodiadau crefyddol yr ardal, cynrychiolwyr athrawon a chynrychiolwyr yr awdurdod lleol. Prif swyddogaeth CYSAG yw, 'cynghori'r awdurdod ar y cyfryw faterion sy'n gysylltiedig ag addoli crefyddol mewn ysgolion sirol ac â'r addysg grefyddol sydd i'w rhoi yn unol â maes llafur cytûn ag y bydd yr awdurdod yn eu cyfeirio at y cyngor neu ag y gwêl y cyngor yn dda'. (Deddf Diwygio Addysg 1988 a.11(1)(a))

Cred CYSAG Môn y dylai'r cyngor hwn fod yn seiliedig ar wybodaeth gyfredol gan obeithio y bydd y canllawiau sy'n dilyn yn galluogi penaethiaid i gefnogi CYSAG yn ei dyletswyddau.

Yn y gorffennol, mae CYSAG Môn wedi monitro addysg grefyddol ac addoli ar y cyd trwy:

- adolygu adroddiadau arolygu ESTYN;
- dadansoddi asesiadau athrawon a chanlyniadau arholiadau ysgolion uwchradd yr Awdurdod Lleol;
- cael adroddiadau rheolaidd gan gynrychiolwyr y gwasanaeth ysgolion/ymgynghorol lleol;
- gwahodd athrawon a phenaethiaid i rannu enghreifftiau o arferion da gydag aelodau CYSAG.

Ni fydd Fframwaith Arolygu newydd ESTYN bellach yn cyfeirio'n benodol at Addysg Grefyddol ac addoli ar y cyd. Mae CYSAG Môn felly yn awyddus i fanteisio ar y cyfundrefnau a'r arferion a ddefnyddir ar hyn o bryd gan benaethiaid ac athrawon wrth iddynt baratoi at y Fframwaith Arolygu newydd. Yng nghyfarfod CYSAG Môn ar Chwefror 14eg 2011, penderfynwyd y byddai CYSAG yn cyflawni ei chyfrifoldebau statudol trwy wahodd ysgolion i rannu eu hunan arfarniad o Addysg Grefyddol, addoli ar y cyd a datblygiad ysbrydol a moesol disgyblion gyda'r aelodau.

Gofynnir yn garedig i ysgolion cynradd ac uwchradd gyflwyno crynodeb o hunan arfarniad yr ysgol i sylw clerc CYSAG Môn yn ystod y flwyddyn pan fydd ESTYN yn arolygu'r ysgol.

Manylion cyswllt:

Enw: Gareth Jones

Cyfeiriad: Addysg a Hamdden, Swyddfa'r Sir, Llangefni.

Ers 2008, mae CYSAGau ar draws Cymru wedi mabwysiadu neu addasu'r Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol (APADGOS, 2008) fel eu maes llafur cytûn lleol. Mae aelodau'r Panel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol wedi croesawu'r cysondeb hwn ar draws Cymru gan eu bod wedi gallu cydweithio i baratoi canllawiau cyffredin i ysgolion a ChYSAGau. Mae amryw o GYSAGau yng Nghymru wedi mabwysiadu cyfundrefn neu broses debyg i'r un a amlinellir yn y ddogfen hon.

Enw'r Ysgol: Ysgol Gynradd Kingsland

Addysg Grefyddol

Cwestiwn Allweddol 1: Pa mor dda yw'r deilliannau mewn Addysg Grefyddol?

- Seilir yr hunan arfarniad ar arsylwadau gwersi, arfarniadau o waith disgyblion a chyfweliadau â disgyblion.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol) a chynnwys arfarniad o asesiadau athrawon ac/neu ganlyniadau arholiad.

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 1 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol

Safonau mewn Addysg Grefyddol – cynnydd mewn dysgu

- Mae **bron pob disgybl** ar draws yr ysgol ymateb yn gadarnhaol i straeon a hanesion yn **dda**. Ee. Ynglŷn â chenfigen.
- Mae **llawer o ddisgyblion** CA2 yn gallu trafod a holi yn **llwyddiannus**. Mae y rhan fwyaf o ddisgyblion CA2 yn gallu trafod geirfa ac arteffactau addysg grefyddol yn **dda**.
- Mae y **rhan fwyaf** o ddisgyblion CA2 yn gallu enwi a disgrifio nodweddion rhai credoau yn **dda**.
- Mae disgyblion CA2 yn gallu trafod Cristnogaeth a chrefyddau eraill yn **dda** gan holi ac ateb cwestiynau am yn **effeithiol**.
- Bron yn ddieithriad mae'r plant yn gyfeillgar â'i gilydd mewn sefyllfaoedd ffurfiol ac anffurfiol.
- Maent yn cyd-dynnu'n **dda iawn** â'r athrawon ac aelodau eraill o staff.
- Mae'r disgyblion yn ymwybodol o sefyllfaoedd pobl llai ffodus na nhw eu hunain yn lleol ac yn fyd-eang ac yn ymfalchïo yn eu hymdrechion i godi arian tuag at achosion da.
- Mae'r dosbarth lau yn ymwybodol o waith elusennau trwy eu gwersi Addysg Grefyddol a drwy wasanaethau torfol dyddiol.

Materion i gael sylw

Cyflwyno agwedd fechan o ŵyl Diolch er mwyn i'r disgyblion Sikh a Mwslim deimlo'n rhan.

Sicrhau cyfleoedd i fyfyrïo'n dawel ac i ddatblygu ethos yr addoliad, ac yna bydd y disgyblion yn gallu adnabod cyfleoedd o addoli a myfyrïo.

Rhagorol		Da	x	Digonol		Anfoddhaol	
-----------------	--	-----------	---	----------------	--	-------------------	--

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn Addysg Grefyddol?

- Dylai hunan arfarniad ystyried y dangosyddion canlynol: yr amser a roddir i'r pwnc, gwybodaeth bynciol, arbenigedd a datblygiad proffesiynol yr athrawon, addasrwydd y rhaglen astudio ac amrediad yr adnoddau dysgu a ddefnyddir.
- Mae arfarniad o arsylwadau gwersi a gwaith disgyblion yn caniatáu i benaethiaid a phenaethiaid adran i ddod i farn am ansawdd yr addysgu mewn gwersi Addysg Grefyddol o fewn yr ysgol, a'r graddau y mae disgyblion yn cael eu cymell a'u hannog i gyrraedd safonau uchel.
- Dylai ysgolion cynradd gyfeirio at y ddarpariaeth 'Pobl, Credoau a Chwestiynau' ar gyfer dysgwyr y Cyfnod Sylfaen yn ogystal ag Addysg Grefyddol yn CA2.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol).

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adrannau 2.1 ac 2.2 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol

Yr addysgu: cynllunio ac amrediad o strategaethau

Mae'r **bron pob athro** drwy'r ysgol yn adnabod y sgiliau perthnasol ar gyfer addysg grefyddol yn **dda**.

Mae'r cynllunio **cadarn** gyda thystiolaeth dda o wahaniaethu ar gyfer galluoedd gwahanol o ddisgyblion.

Dengys fod asesiad athro B2 CS yn gosod yr ysgol yn y hanner uchaf rhan Gwybodaeth a Dealltwriaeth o'r Byd a datblygiad Personol a Chymdeithasol rhan D5 a D6.

Mae sylw da i amserlennu er mwyn sicrhau bod amser teilwng yn cael ei roi yn wythnosol ar gyfer addysg grefyddol. Mae pob athro cyfnod allweddol 2 yn dilyn cynllun gwerthfawr .

Mae'r drefn mapio ar gyfer cynllunio tymor hir a chanol yn gadarn iawn.

Materion i gael sylw

Sicrhau fod y cynllun gwaith yn cael ei fireinio er mwyn sicrhau bod amser digonol yn cael ei glustnodi ar gyfer Addysg Grefyddol.

Rhagorol		Da	x	Digonol		Anfoddhaol	
-----------------	--	-----------	---	----------------	--	-------------------	--

Addoli ar y Cyd

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?

Ydy'r addoli ar y cyd yn cydymffurfio â'r gofynion statudol?	Ydy x	Nac ydy
<p>Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 2.3.1, 'Arweiniad atodol ar arolygu Addoli ar y Cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Medi 2010), 'Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd' (Cylchlythyr y Swyddfa Gymreig 10/94)</p>		
<p>Nodweddion da mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd Polisi Datblygiad Ysbrydol, Moesol, Cymdeithasol a Diwylliannol yn weithredol ac yn cael effaith dda ar draws yr ysgol: Datblygiad Ysbrydol a Moesol:- Cyfleoedd da i ddatblygiad ysbrydol drwy wasanaethau torfol ysgol, adrannol a dosbarth. Mae hyn yn nodwedd dda.</p>		
<p>Materion i gael sylw mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd Plant yn gallu trafod credoau a lleiafrif yn gallu son am y wers foesol yn dda yn ystod gwasanaeth.</p>		
Rhagorol	Da	Digonol

Llofnod: Gareth Owen (Pennaeth)

Dyddiad: 6-2-17

This page is intentionally left blank

Rhesymeg

Rheolir Addysg Grefyddol yn lleol gan Gyngor Ymgynghorol Sefydlog ar gyfer Addysg Grefyddol (CYSAG). Mae'n cynnwys tri phwyllgor: cynrychiolwyr prif draddodiadau crefyddol yr ardal, cynrychiolwyr athrawon a chynrychiolwyr yr awdurdod lleol. Prif swyddogaeth CYSAG yw, 'cyngori'r awdurdod ar y cyfryw faterion sy'n gysylltiedig ag addoli crefyddol mewn ysgolion sirol ac â'r addysg grefyddol sydd i'w rhoi yn unol â maes llafur cytûn ag y bydd yr awdurdod yn eu cyfeirio at y cyngor neu ag y gwêl y cyngor yn dda'. (Deddf Diwygio Addysg 1988 a.11(1)(a))

Cred CYSAG Môn y dylai'r cyngor hwn fod yn seiliedig ar wybodaeth gyfredol gan obeithio y bydd y canllawiau sy'n dilyn yn galluogi penaethiaid i gefnogi CYSAG yn ei dyletswyddau.

Yn y gorffennol, mae CYSAG Môn wedi monitro addysg grefyddol ac addoli ar y cyd trwy:

- adolygu adroddiadau arolygu ESTYN;
- dadansoddi asesiadau athrawon a chanlyniadau arholiadau ysgolion uwchradd yr Awdurdod Lleol;
- cael adroddiadau rheolaidd gan gynrychiolwyr y gwasanaeth ysgolion/ymgynghorol lleol;
- gwahodd athrawon a phenaethiaid i rannu enghreifftiau o arferion da gydag aelodau CYSAG.

Ni fydd Fframwaith Arolygu newydd ESTYN bellach yn cyfeirio'n benodol at Addysg Grefyddol ac addoli ar y cyd. Mae CYSAG Môn felly yn awyddus i fanteisio ar y cyfundrefnau a'r arferion a ddefnyddir ar hyn o bryd gan benaethiaid ac athrawon wrth iddynt baratoi at y Fframwaith Arolygu newydd. Yng nghyfarfod CYSAG Môn ar Chwefror 14eg 2011, penderfynwyd y byddai CYSAG yn cyflawni ei chyfrifoldebau statudol trwy wahodd ysgolion i rannu eu hunan arfarniad o Addysg Grefyddol, addoli ar y cyd a datblygiad ysbrydol a moesol disgyblion gyda'r aelodau.

Gofynnir yn garedig i ysgolion cynradd ac uwchradd gyflwyno crynodeb o hunan arfarniad yr ysgol i sylw clerics CYSAG Môn yn ystod y flwyddyn pan fydd ESTYN yn arolygu'r ysgol.

Manylion cyswllt:

Enw (Clerc CYSAG): Gareth Jones

Cyfeiriad: Adran Dysgu Gydol Oes, Adeilad y Cyngor, Llangefni.

Ers 2008, mae CYSAGau ar draws Cymru wedi mabwysiadu neu addasu'r Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol (APADGOS, 2008) fel eu maes llafur cytûn lleol. Mae aelodau'r Panel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol wedi croesawu'r cysondeb hwn ar draws Cymru gan eu bod wedi gallu cydweithio i baratoi canllawiau cyffredin i ysgolion a ChYSAGau. Mae amryw o GYSAGau yng Nghymru wedi mabwysiadu cyfundrefn neu broses debyg i'r un a amlinellir yn y ddogfen hon.

Enw'r Ysgol: YSGOL ESCEIFIOG, GAERWEN

Addysg Grefyddol

Cwestiwn Allweddol 1: Pa mor dda yw'r deilliannau mewn Addysg Grefyddol?

- Seilir yr hunan arfarniad ar arsylwadau gwersi, arfarniadau o waith disgyblion a chyfweliadau â disgyblion.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol) a chynnwys arfarniad o asesiadau athrawon ac/neu ganlyniadau arholiad.

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 1 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol

Safonau mewn Addysg Grefyddol – cynnydd mewn dysgu

Y CYFNOD SYLFAEN

Mae gallu'r disgyblion i drafod a galw i gof yn datblygu yn dda ar ddechrau'r Cyfnod Sylfaen ac erbyn brig y Cyfnod Sylfaen mae bron pob un yn gallu trafod a gofyn cwestiynau.

Gall bron pob un siarad am eu teimladau eu gweithrediadau a'u barnau erbyn diwedd y Cyfnod Sylfaen ac y mae tua hanner yn disgrifio a chynnig sylwadau syml ar safbwyntiau pobl eraill.

Datblygir gallu y plant i ddefnyddio geirfa grefyddol syml ar draws y Cyfnod Sylfaen.

CYFNOD ALLWEDDOL 2

Yng ngwaelod Cyfnod Allweddol 2 mae rhan fwyaf yn gallu galw i gof, ymateb a chyfathrebu'n syml rai o'r credoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol sylfaenol yr ymchwiler iddyn nhw. Mae ychydig iawn yn dechrau nodi'r hyn sy'n debyg ac yn wahanol mewn crefyddau.

Ym mrig Cyfnod Allweddol 2 mae ychydig o'r disgyblion yn gallu disgrifio rhai credoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol a sut mae rhai o'r agweddau hyn ar grefydd yn effeithio ar fywydau credinwyr. Gall lleiafrif o'r disgyblion wneud cysylltiadau rhwng credoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol gan ddisgrifio'r effaith ar fywydau credinwyr ac yn nodi'r hyn sy'n debyg ac yn wahanol o fewn ac ar draws y crefyddau.

Yng ngwaelod Cyfnod Allweddol 2 mae y rhan fwyaf o'r disgyblion yn gallu disgrifio eu teimladau, eu gweithrediadau a'u barnau eu hunain ac yn cynnig sylwadau syml ar safbwyntiau pobl eraill. Mae y rhan fwyaf yn dechrau cydnabod bod ystyr i symbolau crefyddol a byddan nhw'n defnyddio geirfa crefyddol syml yn addas.

Ym mrig Cyfnod Allweddol 2 mae lleiafrif o'r disgyblion yn gallu esbonio sut mae eu teimladau, eu gweithrediadau a'u barnau eu hunain yn effeithio ar eu bywydau, ac yn disgrifio sut mae safbwyntiau pobl eraill yn yr un modd yn effeithio ar eu bywydau nhw. Maent yn defnyddio ystod o eirfa grefyddol yn addas ac yn dangos dealltwriaeth sylfaenol o iaith symbolaidd.

Yng ngwaelod Cyfnod Allweddol 2 mae bron pob un disgybl yn gallu siarad a gofyn cwestiynau am eu profiadau eu hunain, y byd o'u cwmpas ac agweddau ar grefydd maent yn gallu trafod y cwestiynau sy'n codi o'u profiadau eu hwy gan gynnig eu barn eu hunain. Ym mrig Cyfnod Allweddol 2 mae llawer o'r disgyblion yn gallu trafod eu hymatebion hwy ac eraill i gwestiynau am fywyd, y byd o'u cwmpas a chrefydd. Mae lleiafrif o'r disgyblion yn gallu mynegi a chyfiawnhau eu syniadau a barnau am gwestiynau sylfaenol. Yn ôl eu hymchwiliadau a'u profiadau eu hunain oherwydd natur y themau mae tua hanner y disgyblion yn cydnabod bod cwestiynau crefyddol sylfaenol yn aml yn gymhleth ac mai rhannol ac amhendiant yw'r atebion yn aml.

Materion i gael sylw:

CYFNOD SYLFAEN

- Parhau i ddatblygu geirfa a gallu'r disgyblion i gwestiynu gan gynnig cyfleoedd iddynt fynegi barn erbyn brig y Cyfnod Sylfaen.
- Datblygu dealltwriaeth o effaith crefydd ar fywydau credinwyr erbyn diwedd y Cyfnod Sylfaen.

CYFNOD ALLWEDDOL 2

- Sicrhau fod y tasgau a ddarperir ar gyfer y grŵp mwy galluog yn heriol wrth weithio drwy'r cwestiynau sylfaenol, crefyddol a dynol.

Rhagorol		Da	✓	Digonol		Anfoddhaol	
----------	--	----	---	---------	--	------------	--

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn Addysg Grefyddol?

- Dylai hunan arfarniad ystyried y dangosyddion canlynol: yr amser a roddir i'r pwnc, gwybodaeth bynciol, arbenigedd a datblygiad proffesiynol yr athrawon, addasrwydd y rhaglen astudio ac amrediad yr adnoddau dysgu a ddefnyddir.
- Mae arfarniad o arsylwadau gwersi a gwaith disgyblion yn caniatáu i benaethiaid a phenaethiaid adran i ddod i farn am ansawdd yr addysgu mewn gwersi Addysg Grefyddol o fewn yr ysgol, a'r graddau y mae disgyblion yn cael eu cymell a'u hannog i gyrraedd safonau uchel.
- Dylai ysgolion cynradd gyfeirio at y ddarpariaeth 'Pobl, Credoau a Chwestiynau' ar gyfer dysgwyr y Cyfnod Sylfaen yn ogystal ag Addysg Grefyddol yn CA2.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol).

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adrannau 2.1 ac 2.2 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol

Yr addysgu: cynllunio ac amrediad o strategaethau

Y CYFNOD SYLFAEN

- Mae athrawon y Cyfnod Sylfaen yn gyfarwydd â'r fframwaith enghreifftiol cenedlaethol ar gyfer cyflwyno Addysg Grefyddol. Maent wedi adnabod y sgiliau penodol sy'n ymwneud â phobl, credoau a chwestiynau drwy'r meysydd Gwybodaeth a Dealltwriaeth o'r Byd a datblygiad Personol a Chymdeithasol Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol.
- Mae cynlluniau y Cyfnod Sylfaen ar sail yr ymwybyddiaeth uchod wedi ymgorffori pobl, credoau a chwestiynau o fewn y ddau faes yma ac ar draws y meysydd dysgu eraill.
- Mae'r gweithgareddau wedi eu cynllunio'n ofalus ar draws y Cyfnod Sylfaen ac yn dangos dilyniant o un dosbarth i'r llall o ganlyniad i gyd gynllunio a chyd drafod .
- Mae ystod eang o brofiadau yn cael eu cynnig i roi bob cyfle i'r disgyblion wneud cynnydd mewn gwybodaeth a dealltwriaeth a sgiliau trafod a rhesymu yn y maes.
- Mae adnoddau storiol, llyfrau gwybodaeth, llyfrau gwybodaeth, llyfrau mawr, arteffactau, adnoddau TGCh, ymweliadau/ ymwelwyr i'r ysgol i gyd yn creu diddordeb ac yn cyfoethogi'r ddarpariaeth yn y maes.

Mae'r agweddau Crefyddol o fewn y meysydd yn cael eu darparu yn dda yn y Cyfnod Sylfaen

CYFNOD ALLWEDDOL 2

- Neilltuir sesiwn o o leiaf awr ar gyfer Addysg Grefyddol ar draws Cyfnod Allweddol 2. Addysgir y maes gan athrawes CPA o flwyddyn 3 i 6.
- Fel canlyniad i hyfforddiant eang, archebu adnoddau cyfoethog sydd yn dyfnhau ymhellach ddealltwriaeth yr athrawes o'r maes y mae'r ddarpariaeth yn dda iawn ar draws y cyfnod.
- Mae'r cynlluniau yn fanwl ac yn sicrhau dilyniant a datblygiad, mae rhoddi sylw i gwestiynau mawr wedi bod yn gyfrwng i sicrhau dyfnder a datblygu sgiliau ymholi y disgyblion.
- Mae dulliau asesu manwl yn gyfraniad gwerthfawr wrth ddarparu tasgau ar gyfer gwahanol alluoedd.
- Manteisir ar y cyfleoedd i fynd a'r plant allan ar ymweliadau â alloldai ac i wahodd ymwelwyr i drafod materion Addysg Grefyddol â'r plant. Bydd y Rheithor a ffrindiau'r Eglwys yn cynnal gweithdai arbenniggyda'r disgyblion i'w cynorthwyo wrth ofyn am gwestiynau mawr y byd.

Mae ansawdd addysgu a'r ddarpariaeth yn Cyfnod Allweddol 2 yn dda.

Materion i gael sylw:

Y CYFNOD SYLFAEN

- Parhau i gynnig ystod eang o brofiadau diddorol a gwerthfawr.
- Athrawon i barhau i gyd-drafod a bod yn ymwybodol o adnoddau newydd sydd ar gael e.e. mewn TGCh
- Parhau i annog y lant i ddatblygu sgiliau meddwl.

CYFNOD ALLWEDDOL 2

- Parhau i ddatblygu tasgau heriol ac ymestynnol ar gyfer y disgyblion mwy galluog ymhob dosbarth.
- Parhau i osod MPLI a rhoddi cyfle i'r plant fyfyrion ar y dysgu.

Rhagorol		Da	J	Digonol		Anfoddhaol	
----------	--	----	---	---------	--	------------	--

Addoli ar y Cyd							
Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?							
Ydy'r addoli ar y cyd yn cydymffurfio â'r gofynion statudol?				Ydy ✓		Nac ydy	
Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 2.3.1, 'Arweiniad atodol ar arolygu Addoli ar y Cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Medi 2010), 'Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd' (Cylchlythyr y Swyddfa Gymreig 10/94)							
Nodweddion da mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd							
<p>Darperir Addoli ar y Cyd sydd yn dilyn traddodiad cyffredin y gred Gristnogol yn ddyddiol yn yr ysgol. Cynhelir yr Addoliad ar y cyd ar lefel dosbarth ac ysgol. Fe archwilir agweddau moesol, ysbrydol a chred tra ar yr un pryd yn meithrin ysbryd cymunedol a hyrwyddo ethos a gwerthoedd. Mae cyfleoedd hefyd drwy'r gynllun ABCh i fyfyrion ar gwestiynau mawr y byd, ac mae eu dealltwriaeth a'u gwybodaeth o arferion a storïau Cristnogol yn dda. Croesawir dau ymwelydd i'r ysgol, y Rheithor a'r Gweinidog, yn fisol ar gyfer cynnal gwasanaethau. Yn ogystal byddwn yn cymryd rhan mewn gwasanaethau yn yr Eglwys e.e. Christingle a'r Pasg, y plant yn cael cyfle i wneud un neu sawl un o'r canlynol yn ystod yr Addoliad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Myfyrion sy'n cynnwys gwranddo, gwyllo neu fyfyrion ar ysgogiad, cyflwyniad neu sgwrs gan aelod o'r staff neu siaradwr gwadd. • Gweddïo • Canu • Darllen <p>Ar y cyfan mae Addoli ar y Cyd yn gwneud cyfraniad arwyddocaol at ddatblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol y plant. Manteisir ar gyfleoedd i ddatblygu agweddau ar ABaCh, Dinasyddiaeth Fyd Eang a'r Cwricwlwm Cymreig fel rhan o'r Addoliad. Mae creu ethos sydd yn wahanol i ethos pob dydd yr ysgol yn digwydd mewn mwyafrif o'r sesiynau. Mae'r athrawon yn gyfrifol am wahanol wasanaethau yn eu tro.</p> <p>Ar y cyfan mae'r ddarpariaeth yn dda.</p>							
Rhagorol		Da	✓	Digonol		Anfoddhaol	

Llofnod: (Pennaeth)

Dyddiad:

**CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL**

**Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol (CYSAG).
Standing Advisory Council on Religious Education (SACRE)**

Cyfansoddiad Ynys Môn Constitution.

1. Aelodau cynrychioliadol / Representative Members

(a) y cyfryw enwadau Cristnogol a chrefyddau eraill ac enwadau crefyddau eraill ag a fydd, ym marn yr awdurdod, yn adlewyrchu'n briodol brif draddodiadau crefyddol yr ardal;

such Christian denominations and other religions and denominations of such religions as, in the opinion of the authority, will appropriately reflect the principal religious traditions in the area

Undeb Bedyddwyr Cymru / The Baptist Union of Wales – Mrs Catherine Jones
Undeb yr Annibynwyr Cymraeg / Union of Welsh Independents – Prof Euros Wyn Jones
Yr Eglwys Gatholig Rufeinig / The Roman Catholic Church – Christopher Thomas
Eglwys Bresbyteriaidd Cymru / Presbyterian Church of Wales - Mrs Einir Morris
Yr Eglwys yng Nghymru / The Church in Wales – Kirsty Williams
Yr Eglwys Fethodistaidd / The Methodist Church – Parch Kate McClelland
Cyngor Ysgolion Sul ac Addysg Gristnogol Cymru - Rheinalt Thomas

(b) y cyfryw gymdeithasau sy'n cynrychioli athrawon ag a ddylai, ym marn yr awdurdod ac o gofio amgylchiadau'r ardal, gael eu cynrychioli;

such associations representing teachers, as in the opinion of the authority, ought having regard to the circumstances of the area, to be represented

2 aelod o staff ysgolion uwchradd / 2 members of staff from secondary schools

Heledd Hearn, Uwchradd Bodedern, a Mefus Edwards, Syr Thomas Jones

2 aelod o staff ysgolion cynradd / 2 members of staff from primary schools

Alison Jones, Parch Thomas Ellis, a Manon Morris Williams, Llangaffo/Dwyran/Niwbwrch

(c) yr Awdurdod / the Authority;

5 aelod etholedig / 5 elected members -

2. Aelodau eraill / Other members-

Ymgynghorydd Her GwE Challenge Adviser – Bethan James

Clerc CYSAG Clerk – Gareth Jones

Swyddog Pwyllgorau / Committees Officer – Shirley Cooke

This page is intentionally left blank

Cylchlythyr rhif 10/94

Addysg Grefyddol a Chydaddoli

Crynodeb o'r cynnwys

Rhaid i bob ysgol a gynhelir ddarparu addysg grefyddol a chydaddoliad beunyddiol i'r holl ddisgyblion cofrestredig a hybu eu datblygiad ysbrydol, moesol a diwylliannol.

Yn y dyfodol rhaid i feysydd llafur cytûn lleol AG ar gyfer ysgolion sirol a'r ysgolion cyfatebol a gynhelir â grant adlewyrchu'r ffaith bod traddodiadau crefyddol y wlad yn Gristnogol yn bennaf, gan gymryd i ystyriaeth ddysgeidiaeth ac arferion y prif grefyddau eraill. Rhaid adolygu meysydd llafur o bryd i'w gilydd.

Rhaid i gydaddoli mewn ysgolion sirol a'r ysgolion cyfatebol a gynhelir â grant fod yn gyfan gwbl neu'n bennaf yn Gristnogol ei gymeriad, ond heb gynrychioli unrhyw enwad Cristnogol arbennig.

Nid yw hawl rhieni i dynnu eu plant yn ôl o AG a chydaddoli na'r mesurau diogelwch i athrawon wedi'u newid.

Cyrff lleol sy'n cynghori ar AG a chydaddoli ac yn argymhell meysydd llafur AG newydd. Mae'r rhain yn cynrychioli grwpiau crefyddau, athrawon, yr AALI ac ysgolion a gynhelir â grant.

Mae'r gofynion ynglŷn â gwybodaeth ac arolygu yn gymwys i AG a chydaddoli.

Pwnc:

Addysg grefyddol a chydaddoli yng Nghymru

Dyddiad cyhoeddi:

Medi 1994

Dogfennau cysylltiedig:

Cylchlythyr 26/89

Llythyr y SG 19/11/91

Cylchlythyr 45/92

Cylchlythyr 66/93

Cylchlythyr 37/93

Cylchlythyr 44/93

Cylchlythyr 45/93

Cylchlythyr 62/93

Dpgfennau a ddisodlwyd:

Cylchlythyr 6/89

Unrhyw lythyron, cyngor neu ganllawiau a gyhoeddwyd rhwng 3/89 a 6/94

Cynulleidfa:

Awdurdodau Addysg Lleol

CYSAG

Penaethiaid a Chyrff Llywodraethu Ysgolion a Gynhelir

Sefydliadau Hyfforddi Athrawon

Cyrff Esgobaethol

Cyrff Eraill

Nid yw'r canllawiau hyn yn rhoi dehongliad cyfreithiol awdurdod o ddarpariaethau'r Deddfau Addysg neu ddeddfiadau a rheoliadau eraill; mater i'r llysoedd yn unig yw hynny.

Cynnwys

Pwyntiau gweithredu i benaethiaid
Pwyntiau gweithredu i lywodraethwyr
Pwyntiau gweithredu i AALI
Pwyntiau gweithredu i CYSAG

Cyflwyniad

Nodau'r Llywodraeth
Cwmpas y Cylchlythyr
Cychwyn darpariaethau Deddf Addysg 1993

Addysg Grefyddol

Nodau AG
Cyfrifoldeb dros ddarparu AG
Statws AG
Gofynion AG ar gyfer gwahanol ysgolion
Y maes llafur cytûn lleol
Gofynion newydd i adolygu meysydd llafur y cytunwyd arnynt cyn 1988
Adolygiad o'r maes llafur AG bob pum mlynedd
Pŵer yr Ysgrifennydd Gwladol i ymyrrid mewn adolygiad o'r maes llafur AG
Cynnwys AG
Deunydd enghreifftiol
Amser ar gyfer AG
TGAU a meysydd llafur cytûn
AG ar ôl 16, arholiadau a'r maes llafur cytûn
Yr hawl i dynnu'n ôl
Ymarfer yr hawl i dynnu'n ôl

Cydaddoli

Nodau
Cyfrifoldeb dros ddarparu cydaddoliad dyddiol
Trefnu cydaddoli
Ystyr cydaddoli
Cymeriad cydaddoli (heblaw mewn ysgolion gwirfoddol a gynhelir gan AALI
Eithriadau rhag cydaddoli cyffredinol Gristnogol ('penderfyniadau')
Gwneud cais am benderfyniad
Gwybodaeth ar benderfyniadau
Cymeriad a threfniadaeth cydaddoli statudol amgen
Pŵer yr Ysgrifennydd Gwladol i gyfarwyddo CYSAG i ddiddymu penderfyniad
Cymeriad cydaddoli mewn ysgolion gwirfoddol a gynhelir gan AALI ac
ysgolion cyfatebol AGAG
Yr hawl i dynnu'n ôl
Ymarfer yr hawl i dynnu'n ôl
Addoli amgen i ddisgyblion sydd wedi'u tynnu'n ôl

Cyrff lleol: CYSAG a chynadleddau meysydd llafur cytûn

Dyletswydd i sefydlu CYSAG a chynhedledd
Swyddogaeth CYSAG
Adroddiad blynyddol CYSAG

Swyddogaeth cynhadledd mae llafur cytûn
Cyfansoddiad CYSAG a chynhadledd
Cynrychiolaeth grwpiau heblaw crefyddau neu enwadau crefyddol
ar bwyllgor neu grŵp A
Ailgyfansoddi CYSAG a chynhadledd
Cynrychiolaeth ysgolion a gynhelir â grant ac ymgynghori â hwy
Gwneud penderfyniadau
Penodi i bwyllgor a grŵp
Cadeirydd CYSAG a chynhadledd
Ariannu CYSAG a chynhadledd
Cyfarfod yn gyhoeddus

Atebolrwydd cyhoeddus

Nodau
Darparu gwybodaeth – cyffredinol
Gwybodaeth sydd ar gael i'r cyhoedd yn yr ysgolion
Gwybodaeth yn llawlyfr yr ysgol
Gwybodaeth i rieni mewn adroddiadau
Arolygu ysgolion
Arolygu AG a chydaddoli enwadol
Gweithdrefn gŵynion leol
Cŵynion i'r Ysgrifennydd Gwladol

Athrawon

Nodau
Dyletswyddau

Hyfforddiant cychwynnol i athrawon a datblygiad proffesiynol athrawon

Nodau
Hyfforddiant cychwynnol i athrawon
Datblygiad proffesiynol athrawon
Rhaglen GCAH
Ysgolion a gynhelir â grant: grant dibenion arbennig

Atodiad A: Mathau o ysgol a gynhelir â grant
Atodiad B: Ysgolion arbennig
Atodiad C: Colegau technoleg dinas
Atodiad D: Colegau chweched dosbarth yn y sector AB
Atodiad E: Cyfieithiad o Adran 26-29 Deddf Addysg 1944 fel y'i diwygiwyd
gan Ddeddf Diwygio Addysg 1988

Atodiad F: Cyfieithiad o Atodlen 5 Deddf Addysg 1944 fel y'i diwygiwyd
Gan Ddeddf Diwygio Addysg 1988
Atodiad G: Gofynion cydaddoli
Atodiad H: CYSAG: cyfansoddiad a threfniadau pleidleisio

Mynegai

Pwyntiau Gweithredu i Benaethiaid Ysgolion a Gynhelir (heblaw Ysgolion Arbennig a Gynhelir)

Sicrhau darparu AG a chydaddoli dyddiol i'r holl ddisgyblion (paragraffau 8; 16-23; 50-67; 141-146).

Ysgolion sirol ac ysgolion cyfatebol a gynhelir â grant¹ – trefnu cydaddoli drwy ymgynghori â'r corff llywodraethu (paragraffau 50-67).

Ysgolion sirol – os yw'n briodol, gwneud cais i'r Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar AG (CYSAG) am benderfyniad ar gydaddoli (paragraffau 68-75).

Gweithredu cais rhiant i dynnu plentyn yn ôl o AG neu gydaddoli (paragraffau 82-87).

Trefnu bod y maes llafur AG ar gael os gwneir cais (paragraff 124).

Cyflwyno adroddiadau i rieni ar gynnydd plentyn mewn AG (paragraffau 24-125).

Ysgolion a gynhelir â grant – ystyried cwynion cwricwlwm ynghylch AG a chydaddoli (paragraffau 133-139).

Deddf Addysg 1993 – Gofynion newydd

Ysgolion a gynhelir â grant sy'n cyfateb i ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir – rhoi gwybod i'r CYSAG os ydynt yn defnyddio maes llafur yr AALI ar gais y rhieni (paragraff 23).

Ysgolion a gynhelir â grant sy'n cyfateb i ysgolion sirol – os yw'n briodol, gwneud cais i'r CYSAG am benderfyniad ar gydaddoli (paragraffau 70-75).

¹ Nid oes unrhyw ymadrodd hwylus i ddisgrifio'r mathau o ysgolion a gynhelir â grant y mae'r gwahanol ofynion ynghylch AG a chydaddoli yn gymwys iddynt. Felly disgrifir ysgolion a gynhelir â grant yn y cylchlythyr hwn mewn perthynas â'r ysgolion cyfatebol a gynhelir gan AALI: sef ysgolion sirol ac ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir. Nodir hyn yn llawn yn Atodiad A.

Pwyntiau Gweithredu i Lywodraethwyr Ysgolion a Gynhelir (heblaw Ysgolion Arbennig a Gynhelir)

Cyflawni eu swyddogaethau i sicrhau AG a chydaddoli dyddiol i'r holl ddisgyblion (paragraffau 8; 16-23; 50-67; 141-146).

Ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr, ac ysgolion cyfatebol a gynhelir â grant – penderfynu ar AG (paragraff 23).

Ysgolion gwirfoddol ac ysgolion cyfatebol a gynhelir â grant – trefnu cydaddoli dyddiol drwy ymgynghori â'r pennaeth (paragraff 81).

Cynnwys gwybodaeth am AG a chydaddoli yn y llawlyfr (paragraffau 122-123).

Ymateb i arolygiad SPAEM ar AG yn y cynllun gweithredu (paragraffau 126-127).

Ystyried cŵynion cwricwlwm ar AG a chydaddoli (paragraffau 133-139).

Deddf Addysg 1993 – Gofynion newydd

Ysgolion a gynhelir â grant sy'n cyfateb i ysgolion sirol neu ysgolion gwirfoddol a reolir – penderfynu a ddylid parhau i ddefnyddio maes llafur yr AALI lleol (paragraffau 22-23).

Ysgolion a gynhelir â grant sy'n cyfateb i ysgolion sirol neu ysgolion gwirfoddol a reolir – at certain point, nominate representatives to SACRE and syllabus conference (paragraphs 105-106; 113).

Ysgolion a gynhelir â grant sy'n cyfateb i ysgolion sirol neu ysgolion gwirfoddol a reolir – before that point, appoint single representatives of SACRE and comment on any syllabus review (paragraphs 105-106).

Ysgolion gwirfoddol ac ysgolion cyfatebol a gynhelir â grant – sicrhau arolygiad o AG a chydaddoli (paragraffau 128-132).

Pwyntiau Gweithredu i AALI

Cyflawni eu swyddogaethau i sicrhau AG a chydaddoli dyddiol i'r holl ddisgyblion (paragraffau 8; 16-23; 50-55; 141-146).

Sefydlu ac ariannu Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol (paragraffau 88-96; 116).

Cytuno ar faes llafur cytûn (paragraffau 24-43); a chynnull ac ariannu cynhadledd maes llafur achlysurol (paragraffau 88-96; 116).

Penodi aelodau i'r CYSAG ac i'r gynhadledd meas llafur (paragraffau 102-106; 109-116).

Hysbysu'r Ysgrifennydd Gwladol pan gytunir ar faes llafur newydd (paragraff 27).

Ystyried cwynion cwricwlwm ar AG a chydaddoli (paragraffau 134-139).

Deddf Addysg 1993 – Gofynion newydd

Erbyn 1 Hydref 1994 cyfansoddi CYSAG newydd fel bob grŵp A yn adlewyrchu'n fras gryfder cynharol grwpiau crefyddol lleol (paragraffau 110-111).

Erbyn 1 Hydref 1994 ail-gynnull unrhyw gynhadledd maes llafur cytûn sy'n cyfarfod ac sydd erbyn hynny heb wneud argymhelliad, fel bod pwyllgor A yn adlewyrchu'n fras gryfder cymharol grwpiau crefyddol lleol (paragraff 110-111).

O 1 Mai 1994 ymlaen sicrhau bod CYSAG a chynhadledd maes llafur cytûn yn parchu'r gofyniad y bydd cyfarfodydd yn agored i'r cyhoedd (paragraffau 26-28).

Erbyn 1 Ebrill 1995, lle nad oes maes llafur cytûn newydd wedi'i fabwysiadu ers 29 Medi 1988, cynnull cynhadledd maes llafur cytûn at y diben hwnnw; ond peidio â gweithredu'r maes llafur a argymhellir gan y gynhadledd ond os yw'n cydymffurfio ag adran 8(3) Ddeddf 1988 (paragraffau 26-28).

Cynnull cynhadledd maes llafur cytûn i adolygu'r maes llafur cytûn bob pum mlynedd ar ôl ei fabwysiadu (paragraff 29).

Ar adeg arbennig, sefydlu CYSAG newydd ac ail-gynnull unrhyw gynhadledd maes llafur gyda phwyllgor neu grŵp ychwanegol i gynrychioli ysgolion a gynhelir â grant (paragraffau 105-106).

Cyn yr adeg honno, lle ceir ysgolion a gynhelir â grant yn yr ardal a'r rheiny yn cyfateb i Ysgolion Sirol neu Ysgolion a Reolir, penodi eu henwebal i'r CYSAG (paragraffau 105-106).

Cyn yr adeg honno, lle ceir ysgolion a gynhelir â grant yn yr ardal a'r rheiny yn cyfateb i Ysgolion Sirol neu Ysgolion a Reolir, sicrhau bod y gynhadledd maes llafur yn ymgynghori â hwy ar adolygiad o'r maes llafur (paragraff 106).

Pwyntiau Gweithredu i CYSAG

Cynghori'r AALI ar AG a chydaddoli (paragraffau 89; 92; 94).

O dan rai amgylchiadau, gofyn i'r AALI adolygu maes llafur cytûn (paragraff 89).

Gwneud penderfyniadau ar gydaddoli a'u hadolygu ar ôl 5 mlynedd (paragraff 89).

Cyhoeddi adroddiad blynyddol (paragraffau 97-99).

Deddf Addysg 1993 – Gofynion newydd

Anfon copi o'u cyngor i ysgolion a gynhelir â grant (paragraff 93).

Anfon copi o'u hadroddiad blynyddol i Awdurdod Cwricwlwm ac Asesu Cymru (paragraff 98).

Cyflwyniad

1. Mae'r cylchlythyr hwn yn nodi polisi'r Llywodraeth ar addysg grefyddol a chydaddoli yn yr ysgolion, ac mae'n cynnig canllawiau i'r rhai sy'n ymwneud â'r materion hyn ar lefel leol ar y gyfraith ac ar weithredu'r gyfraith yn yr ysgolion. Nid yw'r canllawiau hyn yn ddehongliad cyfreithiol awdurdodol o'r Deddfau Addysg; mater i'r llysoedd yw hynny.

Nodau'r Llywodraeth

2. Y nod canolog ar gyfer y cwricwlwm ysgol mae Deddf Diwygio Addysg 1988 yn nodi y dylai hybu datblygiad ysbrydol, moesol, diwylliannol, meddyliol a chorfforol disgyblion a chymdeithas, gan baratoi disgyblion ar gyfer cyfleoedd, cyfrifoldebau a phrofiadau bywyd oedolyn. Mae'r Llywodraeth yn bryderus nad oes digon o sylw wedi'i roi i'r agweddau ysbrydol, moesol a diwylliannol ar ddatblygiad disgyblion, a hoffai annog ysgolion i roi sylw i'r ffyrdd gorau i'r cwricwlwm a gweithgareddau eraill gyfrannu at y dimensiwn holl-bwysig hwn ar addysg.

3. Bydd y set o werthoedd cyffredin y mae ysgol yn ei hybu drwy gyfrwng y cwricwlwm, drwy'r disgygliadau sy'n llywodraethu ymddygiad y disgyblion a'r staff a thrwy'r cysylltiadau beunyddiol rhyngddynt, yn gwneud cyfraniad o bwys at ddatblygiad ysbrydol, moesol a diwylliannol y disgyblion a dylai fod wrth galon polisi ac arferion addysgol a bugeiliol pob ysgol. Dylid gwneud pob ymdrech i roi cyhoeddusrwydd i werthoedd yr ysgol i rieni a'r gymuned leol² ac i ennill cefnogaeth iddynt. Mae'r mwyafrif mawr o ysgolion yn rhoi cryn sylw i'r agwedd hon ar eu hôl.

4. Cyn bo hir yn ofynnol i ysgolion gynnwys yn eu llawlyfrau datganiad o'u hethos neu eu gwerthoedd cyffredin. Ni fydd datganiadau o'r fath yn newydd i lawer o ysgolion, ac maent yn cynnig cyfle i ysgolion nodi eu nodau ar gyfer y rhan hon o'u gwaith, a datgan sut y gwneir hyn drwy gyfrwng y cwricwlwm a gweithgareddau eraill.

5. Mae addysg grefyddol a chydaddoli yn gwneud cyfraniad pwysig, ond nid unigryw, at ddatblygiad ysbrydol, moesol a diwylliannol. Mae'r gweithgareddau hyn yn cynnig cyfle amlwg i'r disgyblion ystyried ymateb crefydd i gwestiynau sylfaenol am bwrpas bod, moesoldeb a safonau moesol, ac i ddatblygu eu hymateb eu hunain i faterion o'r fath.

6. Mae'n ofynnol i bob ysgol yn ôl y gyfraith ddarparu addysg grefyddol a chydaddoliad dyddiol i'w holl ddisgyblion, ac eithrio'r disgyblion hynny a dynnir yn ôl o'r gweithgareddau hyn yn digwydd mor aml ag sy'n angenrheidiol nag mor safonol ag y mae'r disgyblion yn ei haeddu mewn llawer o ysgolion. Nod y Llywodraeth felly yw gwella ansawdd cwricwlwm addysg grefyddol i ddisgyblion er mwyn sicrhau y cânt y cyfle gorau posibl i ddatblygu drwy'r maes hwn yn y cwricwlwm.

7. Mae'n briodol mai mater o gyfrifoldeb lleol yw'r trefniadau manwl ar gyfer darparu addysg grefyddol a chydaddoli. Ar y lefel leol y penderfynir ar y maes llafur addysg grefyddol, gan gynhadledd maesllafur cytûn, ac ar y lefel leol y gwneir y trefniadau ar gyfer cydaddoli a hynny gan bennaeth neu gorff llywodraethu yr ysgol. Serch hynny, mae'r Llywodraeth yn ceisio hybu gwell safonau a sicrhau cyfleoedd cyffelyb i bob disgybl mew ysgolion an-enwadol.

² Papur Gwyn: "Choice and Diversity: a new framework for schools", Gorch 2021, Gwasg Ei Mawrhydi.

8. Mae'r ddeddfwriaeth sy'n llywodraethu addysg grefyddol a chydaddoli mewn ysgolion o'r fath wedi'i dynodi:

- mewn AG i sicrhau y caiff disgyblion wybodaeth drwyadl o Gristnogaeth sy'n adlewyrchu etifeddiaeth Gristnogol y wlad, a gwybodaeth o'r prif grefyddau eraill a gynrychiolir ym Mhrydain Fawr; ac
- mewn cydaddoli i sicrhau bod disgyblion yn cymryd rhan bob dydd mewn cydaddoliad, ac mae'n rhaid i'r mwyafrif o cydaddoliadau hynny bob tymor fod yn gyfan gwbl neu'n bennaf yn Gristnogol eu cymeriad.

9. Mae'r Llywodraeth yn disgwyl i lywodraethwyr ysgolion, penaethiaid ac awdurdodau addysg lleol (AALI) gymhwyso'r ddeddfwriaeth hon yn llawn ac mewn ffordd a fydd yn arwain at welliannau sylweddol yn ansawdd addysg grefyddol a chydaddoli.

10. Rhoi pwyslais mawr hefyd gan y Llywodraeth ar swyddogaeth addysg grefyddol a chydaddoli wrth helpu i hybu ymhlith dusgyblion set eglur o werthoedd a chredoau personol. Mae i'r rhain rôl mewn hybu parch a dealltwriaeth at y rhai sydd â chredoau ac arferion crefyddol gwahanol iddynt hwythau, a hynny ar sail astudiaeth drwyadl o'r gwahanol grefyddau. Mae gan Gymru draddodiad hir o ryddid crefyddol y dylid ei gadw.

Cwmpas y cylchlythyr

11. Mae'r gofynion a nodir yn y cylchlythyr hwn yn gynwys i dusgyblion ³ cofrestredig mewn ysgolion a gynhelir heblaw ysgolion arbennig a gynhelir. Nid ydynt ym gymwys i'r mwyafrif o golegau addysg bellach, gan gynnwys colegau trydyddol, nac i ysgolion meithrin na dosbarthiadau meithrin na dosbarthiadau meithrin mewn ysgolion cynradd.	<i>Deddf Diwygio Addysg 1988</i>
<i>a.25(2)</i>
12. Mae Deddf Addysg 1993 yn cynnwys gofynion ar gyfer addysg grefyddol a chydaddoli mewn ysgolion arbennig. Nodir manylion y trefniadau hyn yn Atodiad B.	<i>Deddf Addysg 1993</i>
<i>a.188(6)</i>
13. Mae Deddf Diwygio Addysg 1988 yn darparu i'r Ysgrifennydd Gwladol bennu gofynion ar gyfer addysg grefyddol a chydaddoli mewn colegau technoleg dinas a cholegau dinas ar gyfer technoleg y celfyddydau. Gwelir manylion y trefniadau hyn yn Atodiad C.	<i>Deddf Diwygio Addysg 1988</i>
<i>s.105</i>
14. Mae Deddf Addysg Bellach ac Uwch 1992 yn cynnwys gofynion ar gyfer addysg grefyddol a chydaddoli mewn colegau chweched dosbarth yn y sector addysg bellach. Gwelir manylion y trefniadau hyn yn Atodaid D.	<i>Deddf Addysg Bellach</i>
<i>ac Uwch 1992</i>
<i>a.44 & 45</i>

³ Mae "disgybl" yn cyfeirio at unrhyw berson y darperir addysg ar ei gyfer mewn ysgol; ac eithrio unrhyw berson pedair ar bymtheg oed neu'n fwy y darperir addysg bellach ar ei gyfer mewn ysgol; neu unrhyw berson dros oedran ysgol gorfodol (5-16) sy'n cael addysg ran-amser.

Cychwyn darpariaethau Deddf Addysg 1993

15. Gydag un eithriad, daeth darpariaethau Deddf Addysg 1993 sy'n ymwneud ag addysg grefyddol a chydaddoli i rym ar 1 Ebrill 1994. Yr eithriad yw adran 259 ynghylch arolygu addysg grefyddol enwadol (paragraffau 128-132) a gychwynwyd ar 1 Hydref 1993.

*Deddf Addysg Bellach ac
Uwch 1992
a.14*

Addysg Grefyddol

Nodau AG

16. Dylai addysg grefyddol mewn ysgolion geisio datblygyu gwybodaeth, dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth y disgybl o Gristnogaeth fel prif grefydd Prydain Fawr, a'r crefyddau eraill a gynrychiolir yn y wlad; annog parch i'r rhai sy'n arddel credoau gwahanol; a helpu i hyrwyddo datblygiad ysbrydol, moesol, diwylliannol a meddyliol y disgybl.

Cyfrifoldeb dros ddarparu AG

17. Dylai AG, fel rhan o'r cwricwlwm sylfaenol, gael ei darparu i'r holl ddisgyblion cofrestredig sy'n mynychu ysgol a gynhelir. *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.2(1)(a)*
18. Dyletswydd y pennaeth yw sicrhau'r ddarpariaeth hon. Rhaid hefyd i'r corff llywodraethu neu, achos ysgolion a gynhelir gan AALI, y corff llywodraethu a'r AALI, ymarfer eu swyddogaethau gyda golwg ar sicrhau'r ddarpariaeth hon. *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.10(1)(b)*
19. Rhaid i'r pennaeth a'r corff llywodraethu sicrhau bod digon o amser ac adnoddau'n cael eu rhoi ar gyfer AG yn yr ysgol i fodloni'r gofynion statudol.

Statws AG

20. Mae'n ofynnol cynnwys AG, ochr-yn-ochr â'r Cwricwlwm Cenedlaethol, yn y cwricwlwm sylfaenol y mae'n rhaid i bob ysgol a gynhelir ei ddarparu ar gyfer eu disgyblion cofrestredig; mae hyn yn cynnwys plant mewn dosbarthiadau derbyn a chweched dosbarthiadau, ac nid yw wedi'i gyfyngu i ddisgyblion o oedran ysgol gorfodol. Mae statws arbennig AG fel rhan o'r cwricwlwm sylfaenol ond nid y Cwricwlwm Cenedlaethol yn bwysig. Mae hyn yn sicrhau bod i AG statws cyfartal mewn perthynas â phynciau'r Cwricwlwm Cenedlaethol o fewn cwricwlwm ysgol, ond nad yw'n ddarostyngedig i'r targedau cyrhaeddiad, y rhaglenni astudio a'r trefniadau asesu cenedlaethol a bennwyd yn statudol, a fyddai'n orfodol i bob disgybl, yn ddi-eithriad. *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.2(1)*

Gofynion AG ar gyfer gwahanol ysgolion

21. Nid yw darpariaeth Deddf Addysg 1988 ynghylch yr AG y mae'n ofynnol i ysgolion sirol ac ysgolion gwirfoddol a gynhelir gan AALI ei darparu wedi'u newid gan Deddf 1993. Rhaid iddi gyd-fynd â gofynion perthnasol Deddf Addysg 1944, fel y'u diwygiwyd gan Deddf Diwygio Addysg 1988. Ceir cyfieithiad o'r adrannau diwygiedig yn Atodiad E. *Deddf Diwygio Addysg 1944 a.26-29*
22. Mae'r gofynion mewn perthynas â rhai ysgolion a gynhelir â grant wedi'u newid gan Ddeddf 1993 i adlewyrchu'r cynnydd yn ymreolaeth yr ysgolion hyn. Caiff ysgolion a gynhelir â grant sy'n cyfateb i ysgolion sirol neu a fu gynt yn ysgolion gwirfoddol o dan reolaeth ddilyn maes llafur cytûn lleol unrhyw AALI yng Nghymru, cyhyd â bod y maes llafur hwnnw yn bodloni gofynion Deddf 1988. Wrth benderfynu pa faes llafur y dylid ei ddefnyddio, dylai corff llywodraethu ystyried y cwestiwn o barhad a dilyniant i ddisgyblion, yn ogystal ag ansawdd y maes llafur. *Deddf Addysg 1993 a.142*
23. I grynhoi:
- Yn achos **ysgolion sirol**, rhaid i AG gyd-fynd â maes llafur cytûn lleol yr AALI maent yn ei ardal. *Deddf Addysg 1944 a.26(1)*
 - Yn achos **ysgolion gwirfoddol a reaolir**, rhaid i'r AG a gynigir gyd-fynd â maes llafur cytûn lleol yr AALI;
 - Er hynny, os ceir cais oddi wrth y rhieni, dylid trefnu i AG gael ei darparu ar gyfer eu plant yn unol ag unrhyw weithred ymddiriedolaeth neu â'r arferion a ddilyniir cyn i'r ysgol ddechrau cael ei rheoli.
 - Yn achos **ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir**, rhaid i'r AG a gynigir gael ei phenderfynu gan y llywodraethwyr yn unol â'r weithred ymddiriedolaeth neu (lle na ddarperir fel hyn gan weithred ymddiriedolaeth) yn unol â'r arferion cyn i'r ysgol ddod yn ysgol wirfoddol. *Deddf Addysg 1944 a.28(1)(a)*
 - Ond gellir gwneud darpariaeth yn unol â maes llafur cytûn lleol yr AALI lle bydd rheini'n gwneud cais amdani a lle nad yw'n gyfleus i'w plant fynyachu ysgol lle defnyddir y maes llafur hwnnw, oni bai bod yr AALI yn fodlon y byddai'n afresymol gwneud y ddarpariaeth honno. *a.28(1)(b)*

- Yn achos ysgolion a gynhelir â grant a oedd gynt yn ysgolion gwirfoddol a gâi eu cynorthwyo ney sydd newydd eu sefydlu o dan adran 49 Deddf 1993 gyda darpariaeth ar gyfer AG, rhaid i'r AG a gynigir gael ei phenderfynu gan y llywodraethwyr yn unol â'r weithred ymddiriedolaeth neu (lle na ddarperir fel hyn gan weithred ymddiriedolaeth) yn unol â'r arferion cyn i'r ysgolddechrau cael ei chynnal â grant neu, yn achos ysgol newydd, â'r datganiad a gymeradwywyd.

Deddf Addysg 1993
a.140(2)

- Ond gellir rhoi darpariaeth yn unol â maes llafur cytûn lleol yr AALI y mae'r ysgol yn ei ardal (ond nid un ardal arall) lle bydd y rhieni'n gwneud cais amdani a lle nad yw'n gyfleus i'w plant fynychu ysgol lle defnyddir y maes llafur hwnnw, oni bai bod y corff llywodraethu yn fodlon y byddai'n afresymol gwneud darpariaeth o'r fath. Mae Deddf 1993 yn ei gwneud yn ofynnol i bennaeth ysgol o'r fath sy'n defnyddio'r maes llafur cytûn lleol i roi gwybod i'r CYSAG lleol, yn ysgrifenedig, am hyn (gweler paragraff 44.4).

a.140(3)

a.140(5)

- Yn achos ysgolion a gynhelir â grant a oedd gynt yn ysgolion gwirfoddol o dan reaolaeth, rhaid i'r AG a gynigir gyd-fynd â maes llafur cytûn lleol unrhyw AALI yng Nghymru.

Deddf Addysg 1993
a.139(2)(b) & 142
a.139(2)(a) & (3)

- Er hynny, os ceir cais oddi wrth y rhieni, dylid trefnu darparu AG ar gyfer eu plant yn unol ag unrhyw weithred ymddiriedolaeth neu â'r arferion a ddilynid cyn i'r ysgol ddechrau cael ei chynnal â grant.

- Yn achos ysgolion a gynhelir â grant a oedd gynt yn ysgolion sirol neu sydd newydd eu sefydlu o dan adran 48 Deddf 1993 neu o dan adran 49 Deddf 1993 heb ddarpariaeth ar gyfer AG, rhaid i'r AG a gynigir gyd-fynd â maes llafur cytûn lleol unrhyw AALI yng Nghymru.

Deddf Addysg 1993
a.138 & 142

Y maes llafur cytûn lleol

24. Mae'r gweithdrefnau ar gyfer paraoti a gweithredu maes llafur cytûn lleol ar gyfer AG, neu ar gyfer ail-ystyried maes llafur cytûn lleol presennol, wedi'u nodi yn Atodlen 5 Deddf Addysg 1944, fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Diwygio Addysg 1988 a Ddeddf Addysg 1993. Gwelir cyfieithiad o Atodlen 5 yn ei ffurf ddiwygiedig yn Atodlen F. Nid yw nodweddion allweddol y weithdrefn ynglŷn â meysydd

Deddf Addysg 1993
atodlen 5

Deddf Addysgt 1993
a.15

llafur cytûn wedi'u newid, er nod cyfansoddiad cynhadledd wedi'i newid gan Ddeddf 1993 er mwyn adlewyrchu'r twf yn niferoedd ysgolion a gynhelir â grant a'r cynnydd yn eu hymreolaeth. Gwelir manylion cyfansoddiad cynhadledd ym mharagraff 102.

25. Mater i'r AALI yw cynnull cynhadledd maes llafur er mwyn adolygu maes llafur. Yn ogystal â'r AALI, gall CYSAG hefyd chwarae rhan yn y broses o benderfynu pryd a sut y dylid adolygu maes llafur cytûn lleol. Os bydd y ddau grŵp ar CYSAG (heblaw'r rhai sy'n cynrychioli'r AALI neu, lle bo'n berthnasol, ysgolion a gynhelir â grant) yn gofyn yn ysgrifenedig i'r AALI ail-ystyried ei faes llafur cytûn, rhaid iddo gynnull cynhadledd at y diben hwnnw. Gan hynny mae unrhyw benderfyniad a ddylid ei gwneud yn ofynnol i'r AALI adolygu'r maes llafur cytûn ai beidio yn parhau, fel ar hyn o bryd, i gael ei gyfyngu i benderfyniad ar y cyd gan y grwpiau sy'n cynrychioli'r enwadau Cristnogol a chrefyddau eraill ac athrawon ar CYSAG.
- Deddf Diwygio Addysg 1988*
a.11(1)
a.11(7)

Gofyniad newydd i adolygu meysydd llafur cytûn y cytunwyd arnynt cyn 1988

26. Mae Deddf 1988 yn ei gwneud yn ofynnol i bob maes llafur "adlewyrchu'r ffaith mai Cristnogol yn bennaf yw traddodiadau crefyddol Prydain Fawr, gan gymryd i ystyriaeth ddysgeidiaeth ac arferion y prif grefyddau eraill a gynrychiolir ym Mhrydain Fawr". Er hynny, nid yw'n ei gwneud yn ofynnol i unrhyw AALI adolygu ei hen faes llafur. Mae Deddf Addysg 1993 yn diwygio Atodlen 5 Deddf 1944:
- iw gwneud yn ofynnol i unrhyw AALI sydd heb fabwysiadu maes llafur newydd ers Medi 1988 gynnull cynhadledd maes llafur cytûn at y diben hwnnw cyn pen deuddeg mis ar ôl i adran 256 y Ddeddf honno gychwyn – hy erbyn 1 Ebrill 1995.
- Deddf Diwygio Addysg 1988*
a.8(3)
- Deddf Addysgt 1944*
Atodlen 5 paragraff 12
Deddf Addysg 1993
a.256
27. Ni chaiff AALI weithredu maes llafur cytûn lleol a argymhellir gan bob un o'r 3, neu'r 4, o bwyllgorau Cynhadledd ond os ymddengys i'r awdurdod ei fod yn cydymffurfio â gofynion adran 8(3) Deddf 1988.
- Deddf Addysg 1944*
Atodlen 5 paragraff 12
Deddf Addysg 1988
a.8(3)
28. Dylai AALI roi gwybod i'r Ysgrifennydd Gwladol pan gytunir ar faes llafur newydd.

Adolygu'r maes llafur AG bob pum mlynedd

29. Mae Deddf 1993 hefyd yn diwygio Atodlen 5 Deddf 1944 i'w gwneud yn ofynnol i bob AALI gychwyn adolygiad o'i
- Deddf Addysg 1944*
Atodlen 5 paragraffau 12 &

faes llafur cytûn lleol cyn pen pum mlynedd ar ôl yr adolygiad diwethaf, ac wedyn bob pum mlynedd ar ôl i bob adolygiad pellach gael ei gwblhau.

13

Pŵer yr Ysgrifennydd Gwladol i ymyrryd mewn adolygiad o faes llafur AG

30. O dan Atodlen 5 Deddf 1944, caiff yr Ysgrifennydd Gwladol ymyrryd lle bydd AALI:

*Deddf Addysg 1944
Atodlen 5 paragraffau 13(4),
10 & 11*

1. yn methu â gweithredu maes llafur cytûn newydd a argymhellwyd yn unfrydol gan Gynhadledd; neu
2. yn dweud wrtho fod Cynhadledd wedi methu â chyrraedd cytundeb unfrydol.

Lle byddai gan yr Ysgrifennydd Gwladol unrhyw reswm dros gredu bod AALI yn ymddwyn yn afresymol ynglŷn â'r adolygiad o faes llafur cytûn gan gynhadledd, byddai ei bwerau o dan adrannau 68 a 99 Deddf 1944 yn gymwys.

a.68 & 99

Cynnwys AG

31. Mae Deddf Diwygio Addysg 1988 yn ei gwneud yn ofynnol i bob maes llafur newydd, hy y rhai ar 29 September, must "reflect the fact that the religious traditions in Great Britain are in the main Christian whilst taking account of the teaching and practices of the other principal religions represented in Great Britain".

*Deddf Addysg 1988
a.8(3)*

32. Mae'r gyfraith wedi dwued erioed for rhaid i feysydd llafur cytûn beidio â bod yn enwadol. Felly, rhaid iddynt beidio â'i gwneud yn ofynnol addysgu drwy defnyddio unrhyw gatecism neu fformwlari sy'n nodweddu unrhyw enwad crefyddol arbennig. Nid yw addysgu am gatecism neu fformwlari penodol, er enghraifft fel rhan o astudiaeth gymharol, wedi'i wahardd. Rhaid peidio â chynllunio meysydd llafur i droi disgyblion, nac i annog disgyblion i ymgymryd â chrefydd neu greddo crefyddol penodol.

*Deddf Addysg 1944
a.26(2)*

33. Rhaid i faes llafur fod yn ddigon manwl i sicrhau ei fod yn bodloni gofynion adran 8(3) Deddf 1988 a roddir ym mharagraff 31. Nid yw'n ddigonol i addysgu sy'n dilyn y maes llafur allu bodloni gofynion y Ddeddf – rhaid i'r maes llafur gael ei ysgrifennu mewn ffordd sy'n sicrhau y bydd addysgu sy'n dilyn y maes llafur yn cyd-fynd â'r Ddeddf. Ni ellir peri bod maes llafur nad yw ar ei ben ei hun yn bodloni'r gofynion cyfreithiol yn gwneud hynny drwy ychwanegu llawlyfr sydd heb ei gytuno fel rhan o'r maes

llafur hwnnw gan y gynhadledd.

34. Effaith y darpariaethau yn Neddf 1988 yw bod rhaid i faes llafur gael ei seilio ar Gristnogaeth a'r prif grefyddau eraill a gynrychiolir yn y wlad hon ac ar eu traddodiadau, eu harferion a'u dysgeidiaeth grefyddol. Dylai'r maes llafur nodi nifer y crefyddau, yn ychwanegol at gristnogaeth, y dylid cyfeirio atynt ym mhob cyfnod allweddol, a dylai sicrhau bod y rhaglenni astudio'n darparu ar gyfer dilyniant a datblygiad priodol yng ngwybodaeth a dealltwriaeth disgyblion o'r crefyddau hynny. Er hynny, nid yw hyn yn golygu bod rhaid addysgu pob crefydd yr un mor dwfn na bod rhaid addysgu pob un ohonynt ym mhob cyfnod allweddol. *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.8(3)*
35. Ar y cyfan ac ym mhob cyfnod allweddol, dylai'r cynnwys cymharol a neilltuir ar gyfer Cristnogaeth yn y maes llafur fod yn fwy na'r gweddill. Hefyd rhaid i'r maes llafur yn ei gyfanrwydd gynnwys yr holl brif grefyddau a gynrychiolir yn y wlad. Yn y cyd-destun hwn, dylai'r union gydbwysedd rhwng Cristnogaeth a chrefyddau eraill gymryd i ystyriaeth y sefyllfa genedlaethol a lleol. Wrth ystyried hyn, dylid cymryd i ystyriaeth y boblogaeth ysgol leol a dymuniadau rhieni lleol, gyda golwg ar leihau gymaint â phosibl ar y nifer a allai ymarfer yr hwal i dynnu eu plant yn ôl o wersi AG.
36. Ym marn yr Adran ni ddylid cyfyngu'r maes llafur i wybodaeth am grefyddau a thraddodiadau, arferion a dysgeidiaeth grefyddol, ond dylai ymestyn mewn cyd-destun crefyddol i feysydd ehangach moesoldeb, gan gynnwys y ffordd y mae credoau ac arferion crefyddol pobl yn effeithio ar eu dealltwriaeth o faterion moesol a chanlyniadau eu hymddygiad ar y teulu a'r gymdeithas.
37. Er bod cynnwys AG yn cael ei benderfynu'n lleol, yn ddarostyngedig i statudau, ac er nad oes targedau cyrhaeddiad a rhaglenni astudio a bennwyd yn genedlaethol ar ei chyfer, gall Cynhadledd maes llafur cytûn argymhell cynnwys targedau cyrhaeddiad, rhaglenni astudio a threfniadau asesu mewn ffurf y penderfynir arni yn lleol yn eu cynigion⁴

Deunydd enghreifftol

38. Mae rhywfaint o ddeunyddiau ar gael i helpu Cynhadledd Maes Llafur Cytûn yn eu gwaith:

⁴ Gweler canllawiau'r cyn Gyngor Cwricwlwm Cymru "Bwletin Cwricwlwm Rhif 5, Addysg Grefyddol 5-16 yng Nghymru", Gorffennaf 1991, sydd ar gael oddi wrth Awdurdod Cwricwlwm ac Asesu Cymru yr Adeiladau'r Castell, Stryd Womanby, Caerdydd.

- Bwletin Rhif 5 Cyngor Cwricwlwm Cymru (CCC)
“Addysg Grefyddol 5-16 yng Nghymru” Gorffennaf 1992
ar gael oodi wrth ACAC

Yn ogystal, mae'r canlynol ar gael oddi wrth yr Awdurdod Cwricwlwm ac Asesu Ysgolion, Newcombe House, 45 Notting Hill Gate, Llundain W11 3JB.

- Enghreifftiau Cenedlaethol o Feysydd Llafur Cytûn
- Rhestr gyfeirio amlinellol ar gyfer maes llafur cytûn a baratowyd gan Gyngor y Cwricwlwm Cenedlaethol, fel rhan o ddadansoddiad o feysydd llafur cytûn.

Amser ar gyfer AG

39. Wrth lunio maes llafur cytûn, dylai cynhadledd gymryd yn ganiataol y bydd pennaeth a'r corff llywodraethu yn trefnu bod amser rhesymol ar gael ar gyfer astudio AG. Er y dylent gymryd i ystyriaeth bwysau gofynion addysgol eraill ar yr ysgol, dylai cynadledau sicrhau bod y maes llafur yn ddigon trwyadl ac yn ddigon dwfn. Hwyrach y bydd o gymorth iddynt nodi'r rhagdybiaethau a wnaed yn adroddiad terfynol CCC ar y Cwricwlwm Cenedlaethol ynglŷn â'r amser i'w ganiatau ar gyfer AG. Mae argymhellion yr adroddiad yn cymryd yn ganiataol y dyali 36 awr y flwyddyn gael eu dyrannu i AG yng nghyfnod allweddol 1-3; a rhyw 5% o gyfanswm amser y cwricwlwm yng nghyfnod allweddol 4. Mater i bob ysgol benderfynu arno, wrth gwrs, yw'r union amser a ddyrenir ar gyfer AG.

TGAU a'r meysydd Llafur Cytûn

40. Pan fydd cynhadledd yn llunio maes llafur cytûn, dyali gymryd i ystyriaeth anghenion disgyblion Cyfnod Allweddol 4 sy'n dymuno cymryd TGAU mewn astudiaethau crefyddol. Gan ei bod yn ofynnol i bob disgybl ddilyn maes llafur cytûn yn y cyfnod hwn, bydd yn ddefnyddiol cynllunio meysydd llafur i fod yn gydnaws, cyn belled â phosibl, â chyrtsiau TGAU. Fel arall, bydd yn rhaid i ysgolion ddarparu addysg grefyddol i ddisgyblion o'r fath yn ogystal â'r cwrs TGAU.

*Deddf Diwygio Addysg 1988
a.5*

Rhaid i bob cymhwyster TGAU (a chymwysterau allanol eraill), a'r meysydd llafur sy'n gysylltiedig â hwy, gael eu cymeradwyo. Mae'r trefniadau ar gyfer cymeradwyo

cymwysterau wedi'u nodi yng Nghylchlythyr 37/93.⁵ Ym Mehefin 1993 cyhoeddodd y Cyngor Arholiadau ac Asesu Ysgolion feini prawf diwygiedig ynglŷn â chymeradwyo cyrsiau TGAU mewn Astudiaethau Crefyddol.⁵

42. Mae'n agored i gynadleddau ddyfeisio eu meysydd llafur eu hunain ar gyfer TGAU a cheisio cymeradwyaeth ar eu cyfer, annog datblygu meysydd llafur newydd i fodloni gofynion penodol. Lle bydd cynhadledd yn dymuno hybu maes llafur newydd, dylai ymgynghori â'r Awdurdod Cwricwlwm ac Asesu Ysgolion (ACAY) neu â Grŵp Arholi TGAU. Rhaid i'r meini prawf a'r meysydd llafur ar gyfer TGAU a chysiau eraill sy'n arwain at gymwysterau i ddisgyblion o oedrn ysgol gorfodol gael eu hadolygu a'u cymeradwyo gan ACAY a gallant newid o bryd i'w gilydd.

AG ar ôl 16, Arholiadau a'r Maes Llafur Cytûn

43. Rhaid i faes llafur cytûn lleol gynnwys yr holl ddisgyblion cofrestredig mewn chweched dosbarthiadau yn yr ysgol. Mae'n bosibl y bydd rhai o'r disgyblion hyn yn dymuno cymryd arholiadau mewn Astudiaethau Crefyddol a bydd yn defnyddiol cynllunio meysydd llafur cytûn i fod yn gydnaws, cyn belled â phosibl, â chymwysterau safon A ac AS. *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.2(1)(a)*

Yr hawl i dynnu'n ôl

44. Nid oes dim yn Neddf Addysg 1993 yn effeithio ar hawliau rhieni, fel y'u sefydlwyd yn Neddf 1944 a'u hail-ddeddfu yn Neddf 1988, i dynnu eu plant yn ôl a AG os dymunant. I grynhoi:
1. os bydd y rhiant yn gofyn i ddisgybl gael ei esgusodi'n gyfan gwbl neu'n rhannol rhag mynychu unrhyw AG yn yr ysgol, yna rhaid i'r ysgol gydymffurfio; *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.9(3)*
 2. fe all disgybl, os bydd y rhiant yn gofyn, gael ei dynnu'n ôl o adeiladau'r ysgol i gael AG mewn man arall, cyhyd ag y bo'r AALI, neu yn achos ysgol a gynhelir â grant, y corff llywodraethu, yn fodlon na fydd hyn yn ymyrryd â phresenoldeb y plentyn yn yr ysgol heblaw ar ddechrau neu ar ddiwedd unrhyw sesiwn ysgol; *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.9(4)*
a.9(6)
 3. os bydd rhiant disgybl sy'n mynychu ysgol sirol a

⁵ Cylchlythyr 37/93 – The Education Reform Act 1988: Statutory Approval of Qualifications under Section 5 (sy'n disodli Cylchlythyr 26/92). Ar gael oddi wrth Adran Cwricwlwm Ysgolion 3, Y Swyddfa Gymreig, Yr Adran Addysg, Rhan II, Adeiladau'r Llywodraeth, Heol Tŷ Glas, Llanishen, Caerdydd CF4 5WE.

gynhelir gan AALI neu ysgol gyfatebol a gynhelir â grant am iddo ef neu iddi hi gael AG yn unol â daliadau enwad crefyddol arbennig ac nad oes modd ei darparu'n gyfleus mewn man arall, mae'n ofynnol i'r AALI neu i'r corff llywodraethu, yn achos ysgol a gynhelir â grant, ganiatau addysg o'r fath o fewn yr ysgol ar yr amod nad yw'n credu y byddai'n afresymol gwneud oherwydd amgylchiadau arbennig, ac nid oes rhaid iddynt dalu'r gost.

*Deddf Addysg 1944
a.26(3) & (4)*

4. lle bydd rhiant i blentyn sy'n mynychu ysgol a gynorthwyir a gynhelir gan AALI neu ysgol gyfatebol a gynhelir â grant yn dymuno i'r plentyn hwnnw gael AG yn unol â'r maes llafur cytûn ac nad yw'n gyf;eus i'r plentyn fynychu ysgol lle mae'r maes llafur hwnnw yn cael ei ddefnyddio, rhaid i'r llywodraethwyr (neu, yn achos ysgolion a gynhelir gan AALI, os ydynt yn anfodlon gwneud, yr AALI) wneud trefniadau addas oni bai eu bod hwy (neu'r AALI) yn credu y byddai amgylchiadau arbennig yn ei gwneud yn afresymol gwneud (gweler paragraff 23).

*Deddf Addysg 1944
a.28 (1B) & (1C)*

45. Mae ysgol yn parhau i fod yn gyfrifol am oruchwylio unrhyw blentyn a dynnir yn ôl gan ei riant o AG, oni bai bod y plentyn yn gyfreithiol yn cael addysg grefyddol mewn man arall (paragraff 44.2)

*Deddf Diwygio Addysg 1988
a.9(4).*

Ymarfer yr hawl i dynnu'n ôl

46. Dylai hawl rhieni i dynnu yn ôl rhag cael AG fod yn hawdd i'w hymarfer a rhaid i ysgol weithredu unrhyw gais o'r fath. Nid yw'n ofynnol i rieni ddweud eu rhesymau dros geisio tynnu plentyn yn ôl.

47. Nid yw'r gyfraith yn pennu sut y dylai addysg grefyddol gael ei haddysgu neu ei threfnu yn yr ysgolion. Er hynny dylai AALI ac ysgolion gadw mewn cof fod rhaid i'r ffordd o drefnu AG adlewyrchu'r ddyletswydd i addysgu'r maes llafur cyta gynorthwyir a gynhelir gan AALI neu ysgol gyfatebol a gynhelir â grant yn dymuno i'r plentyn hwnnw gael AG yn unol â'r maes llafur cytûn neu'r hyn a ddarperir yn unol â gweithred ymddiriedolaeth, a bod rhaid galluogi rhieni i ymarfer eu hawliau i ofyn i'w plentyn gael ei esgusodi rhag AG. Ni ddylai hyn achosi problemau os addysgir AG fel pwnd ar wahân; ond bod angen gofal arbennig i sicrhau y gall rhieni ymarfer yr hawl hon lle bydd ysgolion, gan gynnwys ysgolion cynradd, yn addysgu AG ar ffurf integredig ar y cyd â phynciau'r Cwricwlwm Cenedlaethol (nad oes hawl i dynnu plentyn yn ôl

*Deddf Diwygio Addysg 1988
a.9(3)*

rhagddynt).

48. Fe fydd achlysuron pan fydd ymholiadau digymell a wneir gan ddisgyblion ar faterion crefyddol yn codi mewn meysydd eraill yn y cwricwlwm. Bydd yr amgylchiadau'n amrywio, ond mae'n annhebygol y bydd ymatebion i ymholiadau o'r fath yn gyfystyr ag AG o fewn ystyr y ddeddfwriaeth ac ni allai rhiant fynnu bod plentyn yn cael ei dynnu'n ôl bob tro y câi materion yn ymwneud â chrefydd a gwerthoedd ysbrydol eu codi.
49. Er mwyn osgoi camddealltwriaeth, mae profiad yn awgrymu y gall fod yn ddefnyddiol i bennaeth sefydlu gydag unrhyw riant sy'n dymuno ymarfer yr hawl i dynnu'n ôl:
- y materion crefyddol y byddai'r rhiant yn gwrthwynebu iddynt gael eu haddysgu i'w blentyn;
 - goblygiadau ymarferol tynnu'r plentyn yn ôl;
 - o dan ba amgylchiadau y gellir yn rhesymol ddisgwyl i'r ysgol fodloni dymuniadau'r rhieni (paragraff 48); ac
 - a fydd ar y rhaint angen rhybudd ymlaen llaw am AG o'r fath, ac, os felly, faint.

Cydaddoli

Nodau

50. Dyali cydaddoli yn yr ysgolion anelu at gynnig cyfle i ddisgyblion addoli; ystyried materion ysbrydol a moesol ac archwilio eu credoau eu hunain; at annog disgyblion i gymryd rhan ac i ymateb, boed drwy ymwneud â chyflwyno'r addoliad neu drwy wrando, gwyllo ac ymuno yn yr addoliad a gynigir; ac at ddatblygu ysbryd cymunedol, hybu ethos cyffredin a gwerthoedd cyffredin, ac atgyfnerthu agweddau cadarnhaol.

Cyfrifoldeb dros ddarparu cydaddoliad dyddiol

51. Dylai pob disgybl cofrestredig (paragraff 11) sy'n mynychu ysgol a gynhelir gymryd rhan mewn cydaddoliad dyddiol (gweler paragraffau 82-87 ynghylch hawl rhieni i dynnu eu plant yn ôl). Gwelir cyfieithiad o'r ddeddfwriaeth berthnasol yn Atodiad G. *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.6(1)*
52. Dyletswydd y pennaeth yw sicrhau hyn. Rhaid hefyd i'r corff llywodraethu neu, yn achos ysgolion a gynhelir gan AALI, i'r corff llywodraethu a'r AALI, ymarfer eu swyddogaethau gyda golwg ar sicrhau hyn. *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.10(1)(a)*
53. Mae'r cyfrifoldeb dros drfenu cydaddoli yn nwylo:
- y corff llywodraethu, ar ôl ymgynghori â'r pennaeth, mewn ysgol wirfoddol neu ysgol gyfatebol a gynhelir â grant;
 - y pennaeth, ar ôl ymgynghori â'r corff llywodraethu, mewn unrhyw ysgol arall.

Trefniadaeth cydaddoli

54. Yn ddarostyngedig i'r hawl i dynnu plant yn ôl (paragraffau 82-87 isod), bwriedir i gydaddoli fod yn briodol ar gyfer yr holl ddisgyblion sy'n mynychu ysgol a'u cynnwys.
55. Gall amser a threfniadaeth y cydaddoliad dyddiol fod yn ystwyth. Nid oes angen ei gynnal ar ddechrau'r diwrnod ysgol. Gellir cael un addoliad i bob disgybl neu addoliadau gwahanol i ddisgyblion mewn gwahanol grwpiau oedran neu mewn gwahanol grwpiau ysgol. At y diben hwn, ystyr "grŵp ysgol" yw unrhyw grŵp, neu gyfuniad o grwpiau yr addysgir y disgyblion ynddynt neu y bydd y disgyblion yn cymryd rhan mewn gweithgareddau ysgol eraill ynddynt; *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.6(2)*
a.6(7)

nid yw'n golygu grŵp sy'n adlewyrchu credoau crefyddol penodol, y gellir gwneud darpariaeth wahanol ar ei gyfer (paragraffau 68-74).

56. Fel rheol, dyali pob cydaddoliad ddigwydd yn adeiladu'r ysgol. Er hynny, mae gan gyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir â grant ac ysgolion a gynorthwyr ddisgresiwn i drefnu cydaddoliad mewn mannau eraill ar achlysuron arbennig. Caiff ysgolion sirol ac ysgolion a reolir sydd hefyd yn dymuno cynnal cydaddoliadau y tu allan i'r adeiladau ysgol wneud hynny hefyd, ar yr amod eu bod yn ychwanegol at y cydaddoliad statudol dyddiol sy'n dal yn gorfod cael ei gynnal yn adeiladu'r ysgol.

Deddf Diwygio Addysg 1988
a.6(4)

as.6(5) & (6)

Ystyr cydaddoliad

57. Ni ddiffinnir "addoliad" yn y deddfwriaeth ac yn absenoldeb unrhyw ddiffiniad o'r fath dylid cymryd yn ganiataol fod ganddo ei ystyr naturiol a chyffredin. , hynny yw, rhaid iddo mewn rhyw ffordd adlewyrchu rhywbeth sy'n arbennig neu'n wahanol i weithgareddau arferol yr ysgol a dylai ymwneud â'r parch neu'r addoliad a gynigir i fod neu bŵer duwiol. Er hynny, bydd addoliad mewn ysgolion o reidrwydd o fater gwahanol i addoliad ymhlith grŵp sydd â chredoau yn gyffredin. Mae'r deddfwriaeth yn adlewyrchu'r gwahaniaeth hwn drwy gyfeirio at "gydaddoliad" yn hytrach nag "addoliad corfforaethol".

Deddf Diwygio Addysg 1988
a.6(1)

58. Mae cydaddoli ac ymgynnull yn weithgareddau ar wahân. Er eu bod hwyrach yn digwydd fel rhan o'r un cynulliad, dylai'r gwahaniaeth rhwng y ddau fod yn glir. Er hynny, gall cydaddoliad fod yn gysylltiedig â bywyd dyddiol, dyheadau a ddiddordebau'r ysgol.

59. Mae "cymryd rhan" mewn cydaddoliad yn awgrymu mwyn na bod yn bresennol yn unig. Dylai'r addoliad a ddarperir fod yn un y mae modd i'r disgyblion ymateb iddo yn ôl eu cefndir teuluol, oedran, a gallu, er na fyd rhai o'r ddisgyblion ar adegau yn teimlo eu bod yn gallu uniaethu â'r addoliad.

Deddf Diwygio Addysg 1988
a.6(1)

Cymeriad cydaddoliad (heblaw mewn ysgolion gwirfoddol a gynhelir gan AALI ac ysgolion cyfatebol a gynhelir â grant)

60. Yng ngholeuni traddodiadau Cristnogol Prydain Fawr, dywed adran 7(1) Deddf Diwygio Addysg 1988 (ac adran gyfatebol Deddf Addysg 1993) fod rhaid i'r cydaddoliad a drefnir gan ysgol sirol neu ysgol gyfatebol a gynhelir â grant

Deddf Diwygio Addysg 1988
a.7(1) & Deddf Addysg 1993
a.138(2)
a.138(3)

fod “yn gyfan gwbl neu’n bennaf yn gyffredinol Gristnogol ei gymeriad”.

61. Ymhellach, mae’r Ddeddf yn diffinio cydaddoliad “cyffredinol Gristnogol eu cymeriad, addoliadau sy’n adlewyrchu traddodiadau bras cred Gristnogol. Serch hynny, ni ddylai unrhyw addoliad o’r fath fod yn nodweddiadol o un enwad Cristnogol arbennig ar wahân. *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.7(2) a Deddf Addysg 1993 a.138(3)*
62. Mae’n agored i ysgol gynnal addoliadau sy’n gyfan gwbl yn gyffredinol Gristnogol eu cymeriad, addoliadau sy’n gyffredinol yn nhraddodiad crefydd arall, ac addoliadau sy’n cynnwys elfennau a dynnir o sawl fydd wahanol. Mae ardan 7(3) y Ddeddf yn cymhwyso adran 7(1) trwy ddarparu fod rhaid i’r rhan fwyaf o addoliadau o fewn pob tymor ysgol fod yn gyfan gwbl neu’n bennaf yn gyffredinol Gristnogol eu cymeriad, ond nid oes rhaid i bob addoliad fod fel hynny (gweler paragraff 123). Felly, ni waeth beth yw’r pendergyniad ynghylch addoliadau unigol, rhaid i’r rhan fwyaf o’r addoliadau dros dymor fod yn gyfan gwbl neu’n bennaf yn gyffredinol Gristnogol eu cymeriad. *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.7(3) ac (1) a Deddf Addysg 1993 a.138(4)*
63. Ar yr amod bod addoliad, sydd, at ei gilydd, yn gyffredinol Gristnogol yn adlewyrchu traddodiadau’r ffydd Gristnogol, nid oes rhaid iddo gynnwys deunydd Cristnogol yn unig. Bernir bod adran 7(1) yn caniatáu rhywfaint o elfennau anghristnogol yn y cydaddoliad heb fod hynny’n ei amddifadu o’i gymeriad cyffredinol Gristnogol. Ni fyddai cynnwys elfennau sy’n gyffredin i Gristnogaeth ac un neu ragor o grefyddau eraill yn ei amddifadu o’r cymeriad hwnnw ychwaith. Er hynny, rhaid iddo gynnwys rhai elfennau sy’n ymwneud yn benodol â thraddodiadau’r gred Gristnogol ac sy’n rhoi statws arbennig i lesu Grist. *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.7(1) a Deddf Addysg 1993 a.138(2)*
64. Dylai graddau a dulliau adlewyrchu traddodiadau cyffredinol y gred Gristnogol mewn cydaddoliadau o’r fath fod yn briodol i gefndir teuluoedd y disgyblion a’u hoedran a’u gallu. Mater i’r pennaeth yw penferfynu ar hyn ar ôl ymgynghori â’r corff llywodraethu.
65. Dylai disgyblion nad ydynt yn bod o deuluoedd Cristnogol allu ymuno yn y cydaddoliad dyddiol er y byddai hwnnw, at ei gilydd, yn adlewyrchu traddodiadau cyffredinol y gred Gristnogol. Bwriad y gyfraith, yn ddarostyngedig i’r eithriadau a ddarperir gan adran 9 Deddf 1988 (paragraff 82 isod), yw i bob disgybl gymryd rhan mewn cydaddoli o’r fath.
66. Yn yr holl faterion hyn, rhaid i unrhyw wyriad oddi wrth y gofyniad cyffredinol Gristnogol gael ei gyfiawnhau yn *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.7(5) a Deddf Addysg 1993*

nhermau cefndir terluol, oedran a gallu'r disgyblion o dan sylw. Dylai'r ystyriaethau hyn lywio: *a.138(6)*

1 i ba raddau na fydd unrhyw gydaddoliadau (os o gwbl) yn yr ysgol yn gyffredinol Gristnogol eu cymeriad; *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.7(4)(a) a Deddf Addysg 1993 a.138(5)(b)*

2 i ba raddau yr adlewyrchir traddodiadau cyffredinol y gred Gristnogol yn yr addoliadau hynny sy'n gyffredinol Gristnogol eu cymeriad; a *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.7(4)(a) a Deddf Addysg 1993 a.138(5)(b)*

3 y ffyrdd o adlewyrchu'r traddodiadau hynny. *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.7(4)(c) a Deddf Addysg 1993 a.138(5)(c)*

67. Rhag ofn y ceir ymholiadau, awgrymir y dylai'r pennaeth sicrhau y cedwir cynlluniau'r ysgol ar gyfer cydaddoliad dyddiol, neu ryw gofnod arall.

Eithriadau rhag cydaddoli cyffredinol Gristnogol (“penderfyniadau”)

68. Dylai'r gogynion a ddisgrifiwyd uchod (paragraffau 60-67), y dylai cydaddoliad fod yn gyfan gwbl neu'n bennaf yn gyffredinol Gristnogol ei gymeriad, fod yn briodol ar gyfer y mwtafrif o ddisgyblion ledled y wlad. Ond mae'r weithdrefn “pendergynu” yn caniatáu atal y gofynion hyn mewn perthynas â rhai neu'r cyfan o'r disgyblion mewn ysgol lle nad ydynt yn briodol. Wrth benderfynu hyn, rhaid i'r Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol (CYSAG) roi sylw i unrhyw amgylchiadau mewn perthynas â chefnidir ffydd y disgyblion sy'n berthnasol i benderfynu pa gymeriad sy'n briodol i'w cydaddoliad. *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.7(1)a.7(6) a 12*

69. Mae Deddf 1993 yn caniatáu i unrhyw ysgol a gynhelir â grant sy'n cyfateb i ysgol sirol (h.y. y mae adran 7(1) Deddf 1988 yn gymwys iddi) wneud cais am benderfyniad o dan amgylchiadau tebyg i ysgol sirol. *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.148*

Gwneud cais am benderfyniad

70. Os cred pennaeth ysgol y gallai'r gofynion ynghylch cydaddoli ym mharagraff 59 wrthdaro â'r hyn y gofynnir amdano ym mharagraff 60, gall wneud cais i'r CYSAG am godi neu addasu'r gofynion ym mharagraff 60. Cyn gwneud hynny rhaid i'r pennaeth ymhynghori â chorff llywodraethu'r ysgol, a all fod, yn eu tro, am gael barn y rhieni. *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.12(1) a.12(1) a.12(9)*

71. Caiff cais y pennaeth ymwneud naill ai â grŵp a

ddisgrifiwyd ac a ddiffiniwyd yn eglur neu â'r ysgol gyfan. Ond cyn ystyried gwneud cais am benderfyniad mewn perthynas â'r ysgol gyfan, dylid gofalu sicrhau nad yw hyn yn torri ar draws dymuniadau unrhyw rieni i blant y byddai cydaddoliad cyffredinol Gristnogol yn briodol iddynt. Un ffactor a all fwydo penderfyniad pennaeth i wneud cais i'r CYSAG yw nifer y plant a dynnir yn ôl o gydaddoli cyffredinol Gristnogol.

72. Wrth ystyried a ddylid caniatáu cais pennaeth, rhaid i'r CYSAG sicrhau bod y penderfyniad arfaethedig wedi'i gyfiawnhau gan unrhyw amgylchiadau perthnasol sy'n ymwneud â chefnidir teuluol y disgyblion o dan sylw. Pan fydd wedi gwneud penderfyniad ar y cais – penderfyniad sy'n gorfod bod yn dderbyniad nir'n wrthodiad heb addasiad – rhaid iddynt fynegi hwnnw'n ysgrifenedig i'r pennaeth gan nodi o ba ddyddiad y dylai ddod i rym.
- Deddf Diwygio Addysg 1988*
a.12(2)

a.12(3) a (4)
73. Daw unrhyw benderfyniad a wneir o dan y trefniadau hyn i ben ar ôl 5 mlynedd, oni bai bod y CYSAG yn ei adnewyddu. Rhaid i'r CYSAG adolygu unrhyw benderfyniad a gyflwynwyd cyn pen 5 mlynedd; ac wedyn cyn pen 5 mlynedd ar ôl pob adolygaid. Caiff y pennaeth ofyn am adolygiad cynharach ar unrhyw amser, ar ôl ymgynghori â'r corff llywodraethu. Rhaid i'r pennaeth gael cyfle i gyflwyno sylwadau mewn unrhyw adolygiad ac, yn ei dro, mae'n ofynnol iddo yntau ymgynghori â'r corff llywodraethu a all fod am obyn barn y rhieni.
- Deddf Diwygio Addyst 1988*
a.12(5)(b)

a.12(5)(a)
12(6)
74. Mater i bob CYSAG yw penderfynu sut y dylid gwneud ceisiadau, a threfnu bod unrhyw ganllawiau angenrheidiol ar gael i'r ysgolion.
- Education Reform Act 1988*
s.12(10)

Gwybodaeth am benderfyniadau

75. Mae'n ddymunol i bennaeth gadw cofnodion digonol i'w alluogi i ateb unrhyw ymholiad oddi wrth riant am y rhesymau dros wneud cais, neu dros beidio â gwneud cais, am benderfyniad ar gyfer grŵp o ddisgyblion. Gofynnir i CYSAG roi gwybod i'r Ysgrifennydd Gwladol bob blwyddyn am benderfyniadau a wnaed ganddynt mewn perthynas â chydaddoli Cristnogol.

Cymeriad a threfniadaeth cydaddoli statudol amgen

76. Mater i'r pennaeth yw penderfynu pa ffurf y bydd yr addoli amgen yn ei chymryd, er y dylid rhoi gwybod am y trefniadau arfaethedig i'r CYSAG. Bydd y pennaeth yn dymuno cymryd camau priodol i roi gwybod i'r corff llywodraethu a'r rhieni am y trefniadau newydd.

77. Lle gwneir penderfyniad o'r fath mewn perthynas â rhai neu'r cyfan o ddisgyblion yr ysgol, rhaid darparu cydaddoliad dyddiol ar eu cyfer o hyd. Lle caniatawyd penderfyniad mewn perthynas â dosbarth neu ddisgrifiad o ddisgyblion o ffydd neu grefydd argennig, gellir darparu'r cydaddoliad amgen ar gyfer y disgyblion hynny gyda'i gilydd. Ni chaiff fod yn nodweddiadol o ffydd neu grefydd arbennig. Bydd hawl o hyd gan y rhieni i dynnu eu plant yn ôl o'r cydaddoli.
78. Lle caniatawyd un penderfyniad ar gyfer yr ysgol gyfan, ni chaniateir rhannu'r disgyblion yn grwpiau crefydd ar gyfer addoli. Er hynny, lle nad yw'r penderfyniad yn cynnwys ond rhan o'r ysgol, neu lle caniatawyd mwy nag un pendergyniad mewn perthynas â grwpiau gwahanol o ddistyblion yn yr ysgol, gellir darparu un addoliad ar gyfer pob grŵp o ddisgyblion a gynhwysir gan un penderthniad. Lle mae grŵp o'r fath wedi'i ddiffinio mewn perthynas â chefnidir crefydd y disgyblion, mae'n dilyn y gellir darparu addoliad un-grefydd ar gyfer y disgyblion o dan sylw. Wrth gwrs fe ellir is-rannu pob grŵp y gwnaed pendergyniad ar ei gyfer ymhellach yn ôl grŵp ysgol neu grŵp oedran, os credir bod hynny'n briodol (paragraff 60 uchod).
79. Ni ddylid cymryd bod hyn yn awgrymu y gylid neu na ddylid darparu addoliadau yn ôl grwpiau crefydd. Er hynny mae'r trefniadau a nodwyd uchod wedi'u caniatáu gan Ddeddf 1988 os bernir bod hyn yn briodol.

Deddf Diwygio Addysg 1988
a.7(6)(b)
9(3)

Pŵer yr Ysgrifennydd Gwladol i gyfarwyddo CYSAG i ddiddymu penderfyniad neu i gyflawni dyletswydd

80. Mae Deddf Addysg 1993 yn diwygio Deddf 1988 ac o ganlyniad, lle bo'r Ysgrifennydd Gwladol yn fodlon, naill ai os ceir cwyn gan unrhyw berson neu fel arall, fod unrhyw CYSAG:

Deddf Diwygio Addysg
1988 a.12(a)

1 wedi gweithredu, neu'n bwriadu gweithredu, yn afresymol wrth benderfynu a yw'n briodol i'r gofyniad ynghylch cydaddoli Cristnogol fod yn gymwys yn achos ysgol neu grŵp o ddisgyblion; neu

2 wedi methu â chyflawni eu dyletswydd yn hyn o beth;

mae gan yr Ysgrifennydd Gwladol bŵer i gyfarwyddo'r CYSAG i ddiddymu'r penderfyniad, i dynnu'r penderfyniad arfaethedig yn ôl, neu, yn ôl y digwydd, i gyflawni eu dyletswydd.

Cymeriad cydaddoli mewn ysgolion gwirfoddol a gynhelir han AALI ac ysgolion cyfatebol a gynhelir â grant

81. Y corff llywodraethu a fydd yn parhau i benderfynu ar gymeriad a chynnwys cydaddoliadau mewn unrhyw ysgol wirfoddol a gynhelir gan AALI neu unrhyw ysgol gyfatebol a gynhelir â grant. *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.6(3)(b)*

Yr hawl i dynnu'n ôl

82. Nid oes dim yn Neddf Addysg 1993 sy'n effeithio ar hawliau rhieni, fel y'u sefydlwyd yn Neddf 1944 a'u hail-ddeddfu yn Neddf 1988, i dynnu eu plant yn ôl o gydaddoli os dymunant. I grynhol:

- 1 ni all fod yn amod mynychu unrhyw ysgol a gynhelir fod plentyn yn mynychu, neu'n peidio â mynychu, unrhyw ysgol Sul neu fan addoli; *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.9(1)*

- 2 os bydd y rhiant yn gofyn i ddisgybl gael ei esgusodi'n gyfan gwbl neu'n rhannol rhag mynychu unrhyw addoliad crefyddol yn yr ysgol, yna rhaid i'r ysgol gydymffurfio. Mae hyn yn cynnwys addoliadau amgen a ddarperir gan ysgol o ganlyniad i benderfyniad gan CYSAG; *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.9(3)*

- 3 lle bydd rhiant unrhyw ddisgybl sy'n breswylwr mewn ysgol a gynhelir yn gwneud cais i'r disgybl gael mynychu addoliadau yn unol â daliadau enwad crefyddol arbennig ar ddydd Sul neu ddyddiau cysegredig eraill, neu gael addysg grefyddol yn unol â'r daliadau hynny y tu allan i oriau ysgol, rhaid i gorff llywodraethu'r ysgol wneud trefniadau i roi cyfleoedd rhesymol i'r disgybl wneud hynny. Gellir darparu ar gyfer y trefniadau hyn yn adeiladau'r ysgol, ond ni chânt gynnwys gwariant gan yr AALI neu, yn achos ysgol a gynhelir â grant, gan ei chorff llywodraethu. *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.9(7) a.9(8)*

83. Mae ysgol yn parhau i fod yn gyfrifol am oruchwylio unrhyw blentyn a dynnir yn ôl gan ei riant o gydaddoli.

Ymarfer yr hawl i dynnu'n ôl

84. Dylai fod yn rhwydd ymarfer hawl rhiant i dynnu plentyn yn ôl rhag mynychu cydaddoliadau a rhaid i ysgol weithredu unrhyw gais o'r fath. Nid yw'n ofynnol i rieni ddatgan eu rhesymau dros geisio tynnu'n ôl.

85. Fel rheol câi'r hawl i dynnu disgybl yn ôl o gydaddoli ei hymarfer drwy dynnu'r disgybl yn gorfforol o'r fan lle y mae'r addoliad yn digwydd. Yn wir fe allai'r ysgol fynnu mai dyma'r ffordd i weithredu'r hawl. Er hynny, os bydd yr ysgol a'r rhiant yn cytuno y dylid caniatáu i'r disgybl fod yn gorfforol bresennol yn ystod y cydaddoliad heb gymryd rhan ynddo, nid oes dim yn y gyfraith yn atal hynny.
86. I osgoi camddealltwriaeth, mae profiad yn awgrymu y bydd yn ddefnyddiol i bennaeth sefydlu gydag unrhyw riant sydd am ymarfer yr hawl i dynnu plentyn yn ôl:
- yr elfennau o addoli y byddai'r rhiant yn gwrthwynebu i'r plentyn gymryd rhan ynddynt.
 - goblygiadau ymarferol tynnu'r plentyn yn ôl;
 - a fydd y rhiant yn gofyn am unrhyw rybudd ymlaen llaw am yr addoliad hwnnw, ac os felly, faint.

Addoli amgen i ddisgyblion sydd wedi'u tynnu'n ôl

87. Nid oes dim yn y ddeddfwriaeth sy'n atal unrhyw ysgol a gynhelir rhag caniatáu, yn ôl cais y rhieni a lle maent wedi tynnu disgyblion yn ôl o ddarpariaeth ststudol, i addysg grefyddol gael ei darparu neu i addoliad crefyddol ddigwydd yn ôl ffydd neu enwad arbennig. Dylai cyrff llywodraethu a phenaethiaid geisio ymateb yn gadarnhaol i geisiadau o'r fath oddi wrth rieni:
- 1 oni bai y byddai'n golygu bod addoli enwadol yn cymryd lle'r cydaddoli anenwadol statudol;
 - 2 ar yr amod y gellir gwneud trefniadau o'r fath heb gost ychwanegol i'r ysgol; a
 - 3 ar yr amod y byddai'r ddarpariaeth amgen yn gyson â dibenion cyffredinol cwricwlwm yr ysgol a nodwyd yn adran 1 Deddf 1988.

Cyrff Lleol: Cyngorau Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol (CYSAG) a Chynadleddau Meysydd Llafur Cytûn

88. Mae ar bob AALI ddylestwyddau statudol i sefydlu:

- 1 corff parhaol, o'r enw Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol (CYSAG), i gynghori'r AALI ar faterion yn ymwneud â darparu AG a chydaddoli; a *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.11*
- 2 corff achlysurol y mae'n rhaid ei gynnulli i gynhyrchu ac i argymhell maes llafur cytûn ar gyfer AG, o'r enw cynhadledd maes llafur cytûn. *Deddf Diwygio Addysg 1944, atodlen 5*

Swyddogaeth CYSAG

89. Prif swyddogaeth CYSAG yw:

'cynghori'r awdurdod ar y cyfryw faterion sy'n gysylltiedig ag addoli crefyddol mewn ysgolion sirol ac â'r addysg grefyddol sydd i'w rhoi yn unol â maes llafur cytûn ag y bydd yr awdurdod yn eu cyfeirio at y cyngor neu ag y gwêl y cyngor yn dda'.

Deddf Diwygio Addysg 1988 a.11(1)(a)

Mae hefyd

- yn gallu ei gwneud yn ofynnol i'r AALI adolygu eu maes llafur cytûn presennol (paragraff 25); a *a.11(7)*
- rhaid iddo ystyried ceisiadau gan bennaeth, na fydd y gofyniad bod cydaddoli mewn ysgolion sirol yn gyfan gwbl neu'n bennaf yn gyffredinol Gristnogol ei gymeriad yn gymwys i'r cydaddoli a ddarperir ar gyfer rhai neu'r cyfan o'r disgyblion mewn ysgol benodol (paragraffau 70 74).4). *a.12(1)*

90. Swyddogaeth fras CYSAG yw cefnogi darpariaeth effeithiol AG a chydaddoli yn yr ysgolion. Dylai pob AALI weithio gyda'i CYSAG i adolygu'r ddarpariaeth bresennol ar gyfer AG ac ystyried gyda'r CYSAG a oes angen gwneud unrhyw newidiadau yn y maes llafur cytûn neu yn y gefnogaeth a gynigir i ysgolion. Yn yr un modd dylai weithio gyda'i CYSAG i gadw llygad ar ddarparu cydaddoli dyddiol ac i ystyried gydag ef unrhyw gamau y gellid eu cymryd i wella darpariaeth o'r fath.

91. Mater i AALI yw penderfynu pa faterion y mae am eu cyfeirio at ei CYSAG; ond dywed Deddf 1988 y dylai'r rhain gynnwys, yn enwedig, ddulliau addysgu, y dewis o *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.11(2)*

ddeunydd addysgu a darparu hyfforddiant athrawon.

92. Nid yw CYSAG yn gyfyngedig i roi cyngor ar faterion a gyfeirir ato gan ei AALI; gall gynnig cyngor ar unrhyw faterion sy'n gysylltiedig â'i swyddogaethau fel y gwêl yn dda. Gall gynnig cyngor i ysgolion lleol a gynhelir â grant neu roi sylw i'r cyfryw faterion ag a gyfeiriant ato. Nid oes grym statudol i'r cyngor a gynigir gan CYSAG. Er hynny, dylai'r AALI neu'r ysgol bob amser roi ystyriaeth ofalus i'r cyngor a gynigir.
- Deddf Diwygio Addysg 1988
a.11(1)(a)*
93. Mae Deddf Diwygio Addysg 1993 yn diwygio Deddf 1988 i'w gwneud yn ofynnol i CYSAG anfon copi o unrhyw gyngor ar AG i unrhyw ysgol a gynhelir â grant o fewn ei ardal y mae'n ofynnol iddi ddedfnyddio maes llafur cytûn, gan gynnwys:
- Deddf Diwygio Addysg 1988
a.11(12)*
- unrhyw ysgol a gynhelir â grant sy'n cyfateb i ysgol wirfoddol a gynorthwyir lle addysgir y maes llafur cytûn ar gais y rhieni; ac
 - unrhyw ysgol a gynhelir â grant sydd wedi dewis defnyddio maes llafur cytûn arall.
- Mae'n ofynnol hefyd i CYSAG anfon copi o unrhyw gyngor ar gydaddoli crefyddol i unrhyw ysgol a gynhelir â grant yn yr ardal sy'n cyfateb i ysgol sirol. Rhaid iddo beidio â chodi tâl ar ysgol a gynhelir â grant am y cyngor hwnnw.
- a.11(11)*
94. Anogir AALI i roi gwybodaeth gyflawn a chyson i'w CYSAG ar yr holl faterion sy'n ymwneud ag AG a chydaddoli yne u hysgolion. Dylai hyn gynnwys, lle bo'n briodol, gwybodaeth am ysgolion unigol yn dilyn arolygiad gan Swyddfa Prif Arolygydd Ysgolion Ei Mawrhydy yng Nghymru (SPAEM) (paragraff 126).
95. Ni chaiff y CYSAG lleol gopi yn awtomatig o adroddiad ar arolygiad, er y bydd yr AALI yn cael copi o'r adroddiad ar gyfer unrhyw ysgol a gynhelir gan yr AALI. Mater i'r CYSAG fydd cael gafael ar gopi o unrhyw adroddiad y mae am ei weld oddi wrth ei AALI. Gellir cael copi o adroddiad arolygiad unrhyw ysgol a gynhelir â grant oddi wrth yr ysgol am ei gost. Er mwyn cynorthwyo unrhyw CYSAG sydd am gadw llygad ar adroddiadau arolygiadau, bydd SPAEM yn gofyn i bob AALI drosglwyddo rhestrï arolygiadau i'w CYSAG. Bydd SPAEM yn ehangu ei darpariaeth bresennol o restrï arolygiadau i gynnwys ysgolion a gynhelir â grant yn ardal y CYSAG. Y bwriad presennol yw i'r rhestrï gael eu hanfon i AALI flwyddyn cyn tymor yr arolygiad.

96. Mae rhai AALI wedi rhoi rôl i'w CYSAG yn y trefniadau cwyno statudol lleol (paragraffau 133 – 138). *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.23*

Adroddiadau blynyddol CYSAG

97. Rhaid i bob CYSAG gyhoeddi adroddiad blynyddol ar eu gwaith. Dylai hwnnw: *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.11(9)*

1 pennu unrhyw faterion y mae wedi cynghori'r AALI yn eu cylch; *a.11(10)(a)*

2 disgrifio natur y cyngor hwnnw'n fras; a *a.11(10)(b)*

3 nodi eu rhesymau dros gynnig cyngor ar unrhyw faterion na chyfeiriwyd mohonynt atynt yn y lle cyntaf gan AALI. *a.11(10)(c)*

98. Mae Deddf 1993 yn diwygio Deddf 1988 i'w gwneud yn ofynnol i CYSAG anfon copi o'i adroddiad blynyddol i ACAC. Byddai'n ddefnyddiol i'r adroddiadau gynnwys y flwyddyn academaidd, a chael eu hanfon i ACAC erbyn 30 Rhagfyr bob blwyddyn. Anogir AALI i anfon copïau o adroddiad blynyddol i'r ysgolion, gan gynnwys ysgolion a gynhelir â grant, ac i sefydliadau hyfforddi athrawon lleol, yn arbennig pan fydd adroddiad yn cyfeirio at hyfforddiant cychwynol i athrawon neu HMS, yn ogystal â threfnu nod copi ar gael i'r cyhoedd ei archwilio. *Deddf Diwygio Addysg 1988 a.11(13)(a)*

99. Ceir manylion am ofynion nwy cyffredinol ynghylch gwybodaeth ym mharagraff 143 ymlaen.

Swyddogaeth cynhadledd maes llafur cytûn

100. Er mwyn paratoi maes llafur cytûn ar gyfer addysg grefyddol, rhaid i AALI gynnull cynhadledd maes llafur cytûn. Mae cynhadledd yn endid cyfreithiol ar wahân i CYSAG ac, er y caniateir cyd-aelodaeth, rhaid iddo gael ei gynnull ar wahân. *Deddf Addysg 1944 atodlen 5 paragraff 1*

101. Swyddogaeth cynhadledd yw cynhyrchu ac argymell maes llafur cytûn ar gyfer AG sy'n llwyr fodloni gofynion Deddf 1988 ac yn addysgol gadarn (paragraffau 31-37). Ni ellir dirprwyo'r dasg o gynhyrchu maes llafur ac eithrio i is-bwyllgor sy'n gorfod cynnwys o leiaf un aelod o bob un o'r pwyllgorau sy'n cyfansoddi'r gynhadledd. Nid yw hyn yn atal cynhadledd rhag cymryd cyngor neu sylwadau oddi wrth grwpiau neu unigolion o'r tu allan. Dim ond cynhadledd maes llafur cytûn a gaiff argymell maes llafur cytûn a rhaid i'r pwyllgorau sy'n cyfansoddi'r gynhadledd gytuno'n unfrydol ar ei argymhellion. *Deddf Addysg 1944 atodlen 5 paragraff 7*
atodlen 5 paragraff 5

Cyfansoddiad CYSAG a chynhadledd

102. Mae Deddf 1993, drwy ddiwygio Deddf 1944 a Deddf 1988, yn newid cyfansoddiad CYSAG a chynhadledd maes llafur cytûn i gynnwys, o dan rai amgylchiadau, bedwerydd grŵp neu bwyllgor. Rhaid i CYSAG a chynhadledd ill dau gynnwys tri neu bedwar grŵp neu bwyllgor a'r rheiny'n cynrychioli, yn eu tro;

*Deddf Addysg 1944
atodlen 5 paragraff 2 &
Deddf Addysg 1993 a.15 &
16 & Deddf Diwygio Addysg
1988 a.11(4)*

- a enwadau Cristnogol a chrefyddau ac enwadau crefyddol eraill,⁶ y mae'n rhaid i nifer eu cynrychiolwyr, "cyn belled ag y bo'n gyson â chyflawni swyddogaethau'r pwyllgor yn effeithlon, adlewyrchu'n fras gryfder cyfrannol yn enwad hwnnw neu'r grefydd honno yn yr ardal";
- b y cyfryw gymdeithasau sy'n cynrychioli athrawon a ddylai, ym marn yr awdurdod, gael eu cynrychioli, o roi sylw i amgylchiadau'r ardal;
- c yr awdurdod addysg lleol;
- d o dan rai amgylchiadau (paragraff 104), cyrff llywodraethu'r ysgolion hynny a gynhelir â grant sy'n cyfateb i ysgolion sirol neu ysgolion gwirfoddol a reolir.

Ar CYSAG, nes bod grŵp D wedi'i ffurfio, dylai unrhyw ysgolion o'r fath a gynhelir â grant benodi person i'w cynrychioli (paragraffau 105 – 106). Gall CYSAG gynnwys hefyd aelodau wedi'u cyfethol, nad ydynt yn aelodau o unrhyw un o'r pedwar grŵp. Nid oes unrhyw ddarpariaeth i gynhadledd maes llafur cytûn gynnwys aelodau sydd wedi'u cyfethol.

*Deddf Diwygio Addysg 1988
a.11(3)(b)
a.11(3)*

Cynrychiolaeth grwpiau heblaw crefyddau neu enwadau crefyddol ar bwyllgor neu grŵp A

103. Byddai cynnwys cynrychiolwyr systemau cred megis hiwmanistaeth, nad ydynt yn gyfystyr â chrefydd neu enwad crefyddol, ar bwyllgor A cynhadledd maes llafur cytûn neu grŵp A CYSAG yn groes i'r darpariaethau cyfreithiol y cyfeiriwyd atynt ym mharagraff 102.

*Deddf Addysg 1944
atodlen 5 paragraff 2(a) &
Deddf Diwygio Addysg 1988
a.11(4)(a)*

Ailgyfansoddi CYSAG a chynhadledd

104. Cyn pen chwe mis ar ôl y dyddiad pryd y mae'r cyfrifoldeb

Deddf Addysg 1993

⁶ Mae Deddf 1993 yn diwygio cyfeiriadau at "enwadau" drwy gydol y Deddfau Addysg i "crefyddau" ac "enwadau crefyddol" er mwyn egluro'r term yn unol â chyfeiriadau yn Neddf Addysg Bellach ac Uwh 1992.

dros sicrhau lleoedd ysgol yn naill ai'r cyfnod cynradd neu'r cyfnod uwchradd mewn ardal yn trosglwyddo i awdurdod ariannu ysgolion, rhaid i'r awdurdod lleol ailgyfansoddi ei CYSAG ac unrhyw gynhadledd maes llafur cytûn sydd mewn bodolaeth mewn adeg y trosglwyddo. Bydd y CYSAG a'r gynhadledd a ailgyfansoddir ill dau yn cynnwys pedwerydd pwyllgor neu grŵp (paragraff 102) i gynrychioli ysgolion perthnasol a gynhelir â grant. Bydd trosglwyddo fel hyn yn digwydd fel rheol pan fydd o leiaf 75% o'r lleoedd ysgol mewn ardal mewn naill ai'r sector gynradd neu'r sector uwchradd mewn ysgolion a gynhelir â grant, oni bai bod yr Ysgrifennydd Gwladol wedi cymeradwyo cais oddi wrth AALI i drosglwyddiad o'r fath ddigwydd yn gynt.

a.12(1)(b)
a.16 & 15

Cynrychiolaeth ysgolion a gynhelir â grant ac ymgynghori â hwy

105. Cyn ailgyfansoddi CYSAG o dan y trefniadau ym mharagraff 104, caiff ysgolion a gynhelir â grant sy'n cyfateb i ysgolion sirol neu ysgolion gwirfoddol a reolir eu cynrychioli ar CYSAG gan berson a benodir ganddynt. Er hynny, pan fydd grŵp ar gyfer ysgolion sy'n cael eu cynnal â grant wedi'i sefydlu, nid yw hyn yn gymwys mwyach.
106. Nid oes unrhyw ddarpariaeth i gynhadledd maes llafur cytûn gynnwys aelodau cyfoetholedig na, cyn yr ailgyfansoddiad a ddisgrifiwyd ym mharagraff 104 uchod, i gynnwys person sy'n cynrychioli ysgolion a gynhelir â grant. Er hynny, cyn argymhell mabwysiadu maes llafur cytûn, mae Deddf 1993 yn ei gwneud yn ofynnol i gynhadledd ymgynghori ag unrhyw ysgolion a gynhelir â grant yn eu hardal sy'n defnyddio maes llafur cytûn yr AALI.

Deddf Diwygio Addysg 1988
a.11(3)(b)

Deddf Addysg 1993 a.146

Gwneud penderfyniadau

107. Ar unrhyw gwestiwn sydd i'w benderfynu gan CYSAG, dim ond y grwpiau cynrychioliad a restrwyd ym mharagraff 102 sydd â phleidlais unigol yr un. Nid oes gan gynrychiolydd ysgolion a gynhelir â grant (cyn sefydlu grŵp ysgolion a gynhelir â grant) nac aelodau cyfoetholedig bleidlais. Nid oes rhaid sicrhau unfrydedd o fewn y grŵp am sut y caiff y bleidais honno ei bwrw. Rhaid i bob grŵp reoli ei drafodion ei hun, gan gynnwys darpariaeth ar gyfer torii dadl.
108. Mae hyn yr un mor gymwys i gynadledau meysydd llafur cytûn neu i unrhyw is-bwyllgor y gallent ei benodi, er bod rhaid i pob bwyllgor o'r gynhadledd gytuno'n unfrydol i argymhell maes llafur cytûn i'r AALI (paragraff 27).

Deddf Diwygio Addysg 1988
a.11(6)

Deddf Addysg 1944
atodlen 5 paragraff 8
atodlen 5 paragraff 9

Penodi i bwyllgor a grŵp

109. Yr AALI sy'n penodi aelodau'r pedwar pwyllgor neu grŵp a ddisgrifiwyd ym mharagraff 102. *Deddf Addysg 1944 atodlen 5 paragraff 2 & Deddf Diwygio Addysg 1988 a.11(4)*
110. Mae Deddf 1993 yn diwygio Deddf 1944 a Deddf 1988 i'w gwneud yn ofynnol i'r AALI sicrhau bod cyfansoddiad pwyllgor A cynhadledd maes llafur cytûn a grŵp A CYSAG (enwadau Cristnogol a chrefyddau eraill ac enwadau'r crefyddau hynny) gynrychioli'r gymuned leol. Mae'n ofynnol i nifer y cynrychiolwyr o bob enwad a chrefydd adlewyrchu'n fras gryfder cyfrannol yr enwad hwnnw neu'r grefydd honno yn yr ardal leol, cyn belled ag y bo hynny'n gyson â chyflawni'n effeithlon swyddogaethau'r pwyllgor neu'r grŵp. Gan hynny, mae'r darpariaethau statudol yn cydnabod y bydd achlysuron pan fydd buddiannau effeithlonrwydd yn drech na'r gofyniad i sicrhau cynrychiolaeth uniongyrchol gyfrannol. *Deddf Addysg 1944 atodlen 5 paragraff 2 & Deddf Diwygio Addysg 1988 a.11(5)*
111. Rhaid i bob AALI ail-gyfansoddi fel hyn, erbyn 1 Hydref 1994, unrhyw gynhadledd maes llafur cytûn sydd wedi'i chynnull heb eto wneud argymhelliad, a'u CYSAG. Wrth benderfynu ar gyfansoddiad pwyllgor neu grŵp A, gall AALI ddymuno cymryd i ystyriaeth unrhyw gofnodion o enwad vrefyddol aelodau o'r gymuned leol. Hwyrach y bydd rhai sefydliadau crefyddol cenedlaethol yn gallu cynorthwyo trwy gyfeirio at eu cofnodion eu hunain. *Deddf Addysg 1993 a.254 &255*
112. Wrth benodi'r pwyllgor neu'r grwpiau eraill, rhaid i'r AALI gymryd pob cam rhesymol i'w sicrhau eu hunain fod y personau a benodir yn cynrychioli'r cymdeithasau athrawon neu'r ysgolion o dan sylw. Mae hunaniaeth gyfreithiol wahanol y CYSAG a'r gynhadledd yn golygu y bydd angen canfasio penodiadau i'r gwahanol gyrff ar wahân. Dylai'r AALI ymgynghori'n lleol cyn penodi; a byddai'n fanteisiol sicrhau bod yr aelodau sy'n cynrychioli cymdeithasau athrawon yn cynnwys athrawon addysg grefyddol. *Deddf Addysg 1944 atodlen 5 paragraff 3 & Deddf Diwygio Addysg 1988 a.13(1)*
113. Dylai'r AALI benodi'r grŵp neu'r pwyllgor sy'n cynrychioli'r ysgolion perthnasol a gynhelir â grant, lle bo mdd, o blith y rhai a enwebwyd ar y cyd gan gyrff llywodraethu'r ysgolion perthnasol eu hunain, gan gynnwys unrhyw un sydd wedi dewis peidio â defnyddio'r maes llafur lleol. Mae gan yr AALI bŵer i ddiarddel o'r CYSAG neu'r gynhadledd ym marn yr AALI, yn peidio â bod yn dderbyniol i fwyafrif o'r gyrff llywodraethu yn y ysgolion perthnasol. Dylid penodi unrhyw un yn ei le yn yr un ffordd â'r penodai gwreiddiol. *Deddf Addysg 1993 a.16(5) & 15(5) 16(6) & 15(6)*

Cadeirydd CYSAG a chynhadledd

114. Nid yw'r ddeddfwriaeth yn pennu sut y dylid penodi cadeirydd CYSAG neu gynhadledd. Mater i'r AALI yw hyn. Mae'n agored i'r awdurdod benodi'r cadeirydd, neu ganiatau i'r CYSAG neu'r gynhadledd benodi eu cadeirydd eu hunain o blith eu haelodau. Er hynny, yn absenoldeb darpariaeth eglur i'r gwrthwyneb, dylid cymryd bod dyletswydd yr AALI i gynnull cynhadledd neu i gyfansoddi CYSAG yn cynnwys yr hawl i benodi cadeirydd.
115. Os bwriedir i gynhadledd neu CYSAG weithredu'n effeithiol, mae'n bwysig, cyn belled â phosibl, fod gan y cadeirydd a benodir hyedr yr holl aelodau. Os bydd yr AALI dewis penodi cadeirydd, mae'n ymarfer swyddogaeth gyhoeddus a dylai fod yn fodlon gwrandao ar unrhyw sylwadau ynghylch pwy y dylid ei benodi neu pam na ddylid hawl i benodi cadeirydd.

*Deddf Addysg 1993
atodlen 5 paragraff 1 &
Deddf Diwygio Addysg 1988
a.11(1)*

Ariannu CYSAG a chynhadledd

116. Mae dyletswydd yr AALI i gynnull cynhadledd neu i gyfansoddi CYSAG yn awgrymu dyletswydd i ariannu pob un o'r cyrff hyn yn foddhaol. Mae hyn yn golygu y dylai pob AALI ddarparu clerwr ar gyfer pob corff a digon o arian issynt gyflawni eu swyddogaethau. Dylai'r AALI ei fodloni ei hun fod y trefniadau hynny'n ddigonol i gyflawni swyddogaethau pob corff. Rhaid peidio â chodi tâl ar ysgolion a gynhelir â grant am wasanaethau CYSAG neu gynhadledd. Mater i'r AALI yw penderfynu pa gyngor a chefnogaeth i'w darparu i'w CYSAG a'u cynhadledd.

*Deddf Addysg 1944
atodlen 5 paragraff 1 &
Deddf Diwygio Addysg 1988
a.11(1)*

Cyfarfod yn Gyhoeddus

117. Mae Deddf 1993 yn darparu i'r Ysgrifennydd Gwladol wneud rheoliadau i'w gwneud yn ofynnol i CYSAG a chynhadledd maes llafur cytûn gyfarfod yn gyhoeddus. Yn dilyn ymgynghori, mae'r Ysgrifennydd Gwladol wedi gwneud rheoliadau sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r ddau gorff gyfarfod yn gyhoeddus ac eithrio o dan rai amgylchiadau lle mae'n ymddangos iddo ef ei bod yn fwy priodol i'r materion sy'n cael eu trafod gael eu hystyried yn breifat; rhoi rhybudd am gyfarfodydd; a threfnu bod dogfennau perthnasol, megis yr agenda ac adroddiadau, ar gael i'r cyhoedd.
118. Gwelir cyfeithiad o Atodlen 5 Deddf 1944 (fel y'i diwygiwyd) sy'n rhoi manylion y weithdrefn ar gyfer gweithredu maes llafur cytûn ar gyfer AG yn Atodiad F. gwelir y gofynion cyfreithiol ynghylch cyfansoddi CYSAG yn llawn yn Atodiad H.

Deddf Addysg 1993 a.528

OS 1994/1304 rheol 3

Atebolrwydd Cyhoeddus

Nodau

119. Mae Siarter y Dinesydd yn pwysleisio egwyddorion atebolrwydd argaeledd gwybodaeth ac ymateb i anghenion lleol. Mae “Addysg: Siarter ar gyfer Rhieni yng Nghymru” yn cymhwyso’r egwyddorion hyn at ysgolion ac maent yr un mor gymwys at ddarparu AG a chydaddoli, a ddylai fodloni anghenion cymunedau lleol yn effeithiol.

Darparu gwybodaeth - cyffredinol

120. Mae rheoliadau a wnaed o dan Ddeddf 1988 yn ei gwneud yn ofynnol i AALI, cyrff llywodraethu a phenaethiaid ddarparu gwybodaeth arbennig ar gyfer yr Ysgrifennydd Gwladol, rhieni a phersonau eraill a bennwyd. Bydd rhywfaint o’r wybodaeth gyffredinol y bydd ei hangen – er enghraifft ynghylch trefnu’r cwricwlwm – yn awtomatig yn cynnwys AG a chydaddoli. Ceir manylion llawn am y wybodaeth gyffredinol hon yng nghylchlythyr 33/91.⁷ *Deddf Dywigio Addysg 1988 a.22*

Gwybodaeth ar gael i’r cyhoedd mewn ysgolion

121. O dan y Rheoliadau Addysg (Cwricwlwm Ysgol a Gwybodaeth Gysylltiedig) (Cymru) 1991 mae’n ofynnol i’r pennaeth drfenu bod y canlynol ar gael yn hwylus i rieni ac eraill: *OS 1658 / 1991 rheol 11*
- yn achos unrhyw ysgol y mae’n ofynnol iddi defnyddio un, maes llafur cytûn priodol yr AALI ar gyfer AG; neu
 - yn achos ysgol wirfoddol a gynhelir gan AALI neu ysgol gyfatebol a gynhelir â grant, gopi o’r rhan honno o’r weithred ymddiriedolaeth sy’n llywodraethu ddarparu AG ac unrhyw ddatganiad ysgrifenedig arall a all fod wedi’i baratoi ynghylch trefniadau ar gyfer AG, gan gynnwys unrhy wfaes llafur sy’n cael ei defnyddio yn yr ysgol.

Gwybodaeth yn llawlyfr yr ysgol

122. O dan Rheoliadau Addysg (Gwybodaeth Ysgolion) (Cymru) 1991 mae’n ofynnol i bob ysgol a gynhelir gynnwys yn eu llawlyfr blynyddol:
- datganiad am naws a gwerthoedd yr ysgol;

⁷ Cylchlythyr 33/91 “Gwybodaeth i Rieni”.

- manylion am yr addysg grefyddol a ddarperir yn yr ysgol;
- trefniadau i'r rhieni dynnu eu plant yn ôl o addoli crefyddol, naill ai'n gyfan gwbl neu'n rhannol, ac unrhyw ddarpariaeth arall ar gyfer disgyblion a dynnir yn ôl;
- manylion unrhyw benderfyniad sydd wedi'i ganiatau sy'n codi'r gofyniad ynghylch addoli cyffredinol Gristnogol mewn ysgol sirol neu cyn ysgol sirol a gynhelir â grant, naill ai ar gyfer grwpiau penodedig o ddisgyblion neu ar gyfer yr ysgol gyfan;
- lle bo'n berthnasol, cysylltiadau'r ysgol gyda chrefydd, neu enwad crefyddol, arbennig.

Gwybodaeth i rieni mewn adroddiadau

123. O dan y Rheoliadau Addysg (Cyraeddiadau Disgyblion Unigol) (Gwybodaeth) (Cymru) 1994 mae'n ofynnol i bennaeth anfon adroddiad ysgrifenedig blynyddol at y rhieni ynghylch cynnydd eu plentyn. Oni bai bod disgybl wedi'i dynnu yn ôl o AG, rhaid i'r adroddiadau gynnwys manylion am gynnydd y disgybl mewn AG.
124. Cynigir canllawiau ar y gofynion yn y rheoliadau ynghylch adroddiadau yng Nghylchlythyr 66/93 y Swyddfa Gymreig.

OS 1994 / 959

Arolygu ysgolion

125. Cyflwynodd Deddf Addysg (Ysgolion) 1992 system newydd o arolygiadau annibynnol bob pum mlynedd i ysgolion gan ddechrau, yn achos ysgolion uwchradd, ym Medi 1993 ac, yn achos ysgolion eraill, flwyddyn wedyn. Ymhlith pethau eraill, bydd arolygiadau'n cynnwys:
- ansawdd yr addysg a'r safonau a gyrhaeddwyd;
 - naws yr ysgol;
 - datblygiad moesol, ysbrydol, diwylliannol a chymdeithasol ei disgyblion; ac
 - a yw ysgol yn bodloni'r gyfraith wrth ddarparu AG a chydaddoliad dyddiol.

Caiiff adroddiad ar arolygiad ei gyhoeddi a, ran amlaf, rhaid i'r corff llywodraethu lunio cynllun gweithredu yn nodi sut y mae'n bwriadu gweithredu yn sgîl yr arolygiad, gan gynnwys sut y mae'n bwriadu rhoi sylw i unrhyw anawsterau wrth

ddarparu AG neu gydaddoliad dyddiol. Ceir manylion llawn am y trefniadau newydd yng Nghylchlythyr 44/93.⁸

126. Prif arolygydd Ei Mawrhydi, sy'n bennaeth adran ar wahân o'r llywodraeth, sef Swyddfa Prif Arolygydd Ysgolion Ei Mawrhydi yng Nghymru (SPAEM), sy'n gyfrifol am drefnu arolygiadau (a gynhelir) gan arolygydd sydd wedi'i benodi ganddo) ac am gynnal safonau. Mae Fframwaith Arolygu SPAEM wedi'i anfon i bob ysgol yng Nghymru a gynhwyswyd o dan Ddeddf Ysgolion 1992.

*Deddf Addysg
(Ysgolion) 1992 a.9*

Arolygu AG a chydaddoli enwadol

127. Ers blynyddoedd lawer mae addysg grefyddol a/neu gydaddoli enwadol (a roir mewn rhai ysgolion gwirfoddol a rhai ysgolion cyfatebol a gynhelir â grant) wedi bod yn destun trefniadau gwahanol ynglŷn ag arolygu o dan reolaeth llywodraethwyr, ac fe gadwodd Deddf Ysgolion 1992 y sefyllfa honno.

128. Rhaid i AG enwadol (sydd wedi'i diffinio o'r newydd yn Neddf Ysgolion 1992 fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf 1993) a chydaddoli enwadol gael eu harolygu bob pum mlynedd hefyd, ond y llywodraethwyr (y llywodraethwyr eglwysig mewn ysgol a reolir) yn hytrach na SPAEM sy'n gyfrifol am drefnu'r arolygiad gan arolygydd o'u dewis. Nid oes rhaid i'r arolygydd fod yn Arolygydd Cofrestredig, ond fe all fod os bydd y llywodraethwyr yn dymuno.

*Deddf Addysg (Ysgolion)
1992 a.12(3A) a*

*Deddf Addysg (Ysgolion)
1992 a.13(3) & (4)*

129. Rhaid i'r arolygiad 'adran 13' hwn gynnwys:

- AG enwadol:
 - Mewn ysgol wirfoddol a gynorthwyir neu ysgol gyfatebol a gynhelir â grant (sef ysgol nad yw'n gyfreithiol ofynnol iddi addysgu AG yn unol â maes llafur cytûn, hyd yn oed os bydd yn dewis (paragraff 23);
 - Mewn ysgol wirfoddol a reolir neu ysgol gyfatebol a gynhelir â grant lle mae AG, ar gais rhiant, yn cael ei darparu yn unol â'i gweithred ymddiriedolaeth neu ei hen arferion (paragraff 23);
- Chydaddoli mewn ysgol wirfoddol neu ysgol gyfatebol a gynhelir â grant.

130. Mae ar yr Arolygydd Cofrestredig ddyletswydd (pargarff 126) i adrodd ar ddatblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a

⁸ Cylchlythyr 44/93 "Arolygu Ysgolion Arweiniad i ddarpariaethau arolygu Deddf Addysg (Ysgolion) 1992".

diwylliannol disgyblion ym mhob ysgol, ond yn yr ysgolion hynny sy'n darparu AG a/neu gydaddoli enwadol, mae'r ddyletswydd honno wedi'i chyfyngu nodi bod yr ysgol yn bodloni gofynion y gyfraith i ddarparu AG a chydaddoliad dyddiol. Nid yw'r Arolygydd Cofrestredig yn ymwneud â chynnwys darpariaeth o'r fath. Er hynny, fe gaiff yr arolygiad 'adran 13' adrodd hefyd ar ddatblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol y disgyblion, os bydd y llywodraethwyr yn dymuno.

*Deddf Addysg (Ysgolion)
1992 a.13(7)*

131. Cyhoeddir yr adroddiad 'adran 13' hefyd ac anfonir crynodeb at y rhieni. Rhaid hefyd i'r corff llywodraethu gyhoeddi cynllun gweithredu ychwanegol.

Gweithdrefn gwynion lleol

132. Fel rheol, caiff pryderon a fynegir gan rieni ac eraill ynghylch cwricwlwm ysgol a materion cysylltiedig, gan gynnwys AG a chydaddoli eu hystyried a, cyn belled â phosibl, ymdrinir â hwy mewn trafodaeth anffurfiol gydag athrawon a phenaethiaid yn y lle cyntaf. Er hynny, fe fydd achosion lle nad oes modd datrys pryderon o'r fath yn anffurfiol, a chaiff y rhain eu hystyried fel cwynion ffurfiol.

133. O dan Ddeddf 1988 mae gan bob AALI a phob ysgol a gynhelir â grant weithdrefn gwynion leol ar gyfer ystyried unrhyw gwyn ffurfiol. Diben y weithdrefn yw cynnig i rieni ac eraill ffordd leol whylus a dealladwy i fynd ar drywydd unrhyw gwyn am gwricwlwm ysgol, gan gynnwys AG a chydaddoli, a materion cysylltiedig, megis sefydlu CYSAG neu adolygu maes llafur cytûn. Nodir manylion llawn ar gyfer AALI yng Nghylchlythyr 26/89.⁹

*Deddf Diwygio Addysg
1988
a.23 & 58*

134. Rhaid i bob AALI gael swyddog cyswllt i roi cyngor ar y trefniadau sy'n gymwys yn achos ysgolion a gynhelir gan AALI. Dylai AALI roi cyhoeddusrwydd eang i'w trefniadau ac mae rhai AALI wedi cynhyrchu taflenni sy'n esbonio sut mae cwyno. Yn ogystal, dylai fod copi cyflawn o'r weithdrefn gwynion leol ar gael ym mhob ysgol, gan gynnwys ysgolion a gynhelir â grant, a rhaid i lawlyfr yr ysgol gynnwys cyfeiriad ati.

135. Dyma gamau'r weithdrefn yn gyffredinol:

⁹ Cylchlythyr 26/89 "Deddf Diwygio Addysg 1988: Trefniadau lleol ar gyfer ystyried cwynion".

Cwyn am ddyletswydd ysgol a gynhelir gan yr AALI	Cwyn am ddyletswydd ysgol a gynhelir â grant	Cwyn am ddyletswyddau AALI
Swyddog cyswllt yr AALI	Ystyriaeth gan y pennaeth	Swyddog cyswllt yr AALI
Ystyriaeth gan y corff llywodraethu	Ystyriaeth gan y corff llywodraethu	-
Ystyriaeth gan yr AALI	-	Ystyriaeth gan yr AALI

136. Dylai gweithdrefn gwynion AALI gydnabod yn llawn hawliau cyrff llywodraethu ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr mewn orthynas â'u cyfrifoldeb dros AG ac addoli crefyddol.

137. Mynegwyd pryder y gall y trefniadau presennol ar gyfer trafod cwynion atal rhieni ac eraill rhag datrys eu pryderon am yr agwedd hon ar ddarpariaeth ysgol yn foddhaol. Dylai AALI ac ysgolion a gynhelir â grant sicrhau:

- Bod y trefniadau lleol yn syml ac nad ydynt yn peri gofid i'r rhai sy'n dymuno cwyno; a
- Bod penderfyniadau'n cael eu gwneud mor gyflym ag sy'n gyson ag ystyriaeth briodol ar y cwyn.

Caiiff achwynydd wneud cwyn drwy drydydd parti chael cwmni'r parti hwnnw pan gyflwynir sylwadau yn ystod pob cam.

Cwynion i'r Ysgrifennydd Gwladol

138. Bydd achwynydd sy'n dal yn anfodlon ar ôl i'r cwyn gael ei ystyried yn llawn o dan y trefniadau a ddisgrifiwyd uchod yn dal yn gallu gwneud cwyn i'r Ysgrifennydd Gwladol o dan adran 68 neu 99 Deddf Addysg 1944. Er hynny, ni fydd yr Ysgrifennydd Gwladol yn gallu ystyried unrhyw gŵyn o'r fath oni bai iddo fynd yn gyntaf drwy holl gamau'r trefniadau lleol a gymeradwywyd.

*Deddf Addysg 1944
a.68 & 99*

*Deddf Diwygio Addysg
1988 a.23(2)*

Athrawon

Nodau

139. Mae athrawon yn chwarae rhan hanfodol yn natblygiad moesol ac ysbrydol disgyblion a gwnânt gyfraniad holl-bwysig at ethos yr ysgol. Bydd rhai athrawon, yn ogystal ag arbenigwyr AG, hefyd yn cyfrannu at y nodau hyn drwy roi AG ac arwain addoliad, ond ni ellir ei gwneud yn ofynnol i athrawon roi AG nac arwain na bod yn bresennol mewn addoliadau ac eithrio lle mae'r ddeddfwriaeth yn darparu fel arall mewn perthynas â rhai athrawon mewn ysgolion cyfatebol a gynhelir â grant.

Dyletswyddau

140. Mae Deddf Addysg 1944, gyda rhai eithriadau penodol yn achos athrawon mewn ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr ac athrawon crefydd mewn ysgolion gwirfoddol a reolir, yn darparu na ddylid datgymhwyso athrawon rhag cyflogaeth ac na ddylid gwahaniaethu yn erbyn athrawon yn nhermau tâl neu ddyrchafiad ar sail eu barn neu eu harferion crefyddol wrth gymryd rhan neu wrth beidio â chymryd rhan mewn addoliadau neu addysg grefyddol. Mae Deddf Addysg 1993 yn cymhwyso'r darpariaethau hyn at ysgolion a gynhelir â grant. Pan fydd ysgol yn dechrau cael ei chynnal â grant, mae darpariaethau adran 30 Deddf Addysg 1944 sy'n gymwys i athro o dan hen statws yr ysgol yn parhau i fod yn gymwys cyhyd ag y caiff ei gyflogi fel athro yn yr ysgol.
- Deddf Addysg 1944 a.30*
- Deddf Addysg 1993 a.143-145*
- a.144(4)*
141. Un o'r dyletswyddau a ymgorfforwyd yng nghontract pob athro gan Ddogfen Tâl ac Amodau Athrawon Ysgol yw bod yn bresennol mewn gwasanaethau. Mae'r ddyletswydd hon yn ddarostyngedig i ryddid athrawon o dan Ddeddf 1944 i beidio â bod yn bresennol mewn cydaddoliad. Felly caiff pennaeth ei gwneud yn ofynnol i unrhyw athro fod yn bresennol mewn rhannau o wasanaeth ysgol pan nad oes cydaddoli'n digwydd – er enghraifft darllen hysbysiadau – ond ni allai ei gwneud yn ofynnol i athro fod yn bresennol mewn cydaddoli ond os byddai'r athro hwnnw yn un o'r categorïau eithriadol a nodwyd yn y paragraff blaenorol.
- Deddf Addysg 1944 a.30*
142. Mae'r mesurau diogelwch a nodwyd uchod yn gymwys i benaethiaid fel i bob athro arall. Mae ar benaethiaid ddyletswydd o dan Ddeddf 1988 i sicrhau bod eu hysgol yn cydymffurfio â gyfraith ar gydaddoli ac AG, ond eu eithrio yn yr achosion a bennwyd yn Neddf 1944, ni ellir eu cosbi am beidio â chymryd rhan wrth ddarparu'r naill neu'r llall.
- Deddf Addysg 1988 a.10(1)*
- Deddf Addysg 1944 a.30*
143. Wrth gynllunio staffio a datblygu staff, rhaid i'r corff

llywodraethu gymryd i ystyriaeth eu dyletswydd o dan Ddeddf 1988 i ymarfer eu swyddogaethau gyda golwg ar sicrhau bod pob disgybl yn cymryd rhan mewn cydaddoliad dyddiol a bod AG yn cael ei haddysgu. Nid yw'r darpariaethau a ddisgrifiwyd uchod (paragraffau 141 – 143) yn atal y corff llywodraethu rhag cymryd i ystyriaeth barodrwydd ymgeiswyr i addysgu AG neu arwain cydaddoli wrth lunio disgrifiadau swydd ar gyfer swyddi arbennig, ac wrth argymhell a phenodi athrawon. Er hynny ni ddylai parodrwydd i addysgu AG neu i arwain cydaddoli fod yn un o ofynion swydd, er ei bod yn amlwg bod rhaid i barodrwydd i addysgu AG fod yn ofyniad wrth hysbysebu swyddi arbenigol addysgu AG.

*Deddf Diwygio Addysg
1988
a.10(1)*

144. Mater i'r pennaeth, lle nad oes digon o athrawon mewn ysgol sy'n fodlon addysgu AG neu arwain cydaddoliad, yw sicrhau bodloni'r gofynion ar gyfer y gweithgareddau hyn beth bynnag. O dan yr amgylchiadau hyn, gall penaethiaid fod am ofyn cyngor eu AALI neu eu CYSAG.
145. O ran cydaddoli, o dan amgylchiadau o'r fath dylai'r pennaeth gymryd pob cam rhesymol i ddod o hyd i bersonau priodol o'r gymuned leol a fyddai'n fodlon ac yn gallu arwain cydaddoliad. Er hynny dylid cymryd i ystyriaeth, nid yn unig barodrwydd y personau hynny i arwain cydaddoliad, ond hefyd:
- Gallu'r person i gynnal addoliad o'r fath ar gyfer y disgyblion o'r cefndiroedd teuluol, yr oeddrannau a'r galluoedd o dan sylw; ac
 - I ba raddau y byddai unrhyw gostau yn dod i ran yr AALI neu i'r ysgol.
146. Gall y disgyblion hynaf cydaddoliadau lle'r ymddengys bod hynny'n briodol.
147. Er hynny, pa drefniadau bynnag a wneir, nid oes dim yn drech na chyfrifoldeb yr ysgol mewn perthynas ag iechyd a diogelwch y disgyblion. Bydd penaethiaid, er enghraifft, yn dymuno ystyried yr angen am bresenoldeb aelod o'r staff meewn addoliadau sy'n cael eu harwain gan unigolion o'r tu allan i'r ysgol.

Hyfforddiant Cychwynnol i Athrawon a Datblygiad Proffesiynol Athrawon

Nodau

148. Mae'r Llywodraeth am sicrhau bod athrawon sy'n addysgu AG ac yn arwain cydaddoli wedi'u paratoi i wneud hynny'n effeithiol ac yn dda.

Hyfforddiant cychwynnol i athrawon

149. Mae Cylchlythyr¹⁰ yn nodi meini prawf newydd ar gyfer cyrsiau o hyfforddiant cychwynnol i athrawon cynradd ac mae'n nodi'r cymwyseddau a ddisgrifwyd oddi wrth bob athro sydd newydd gymhwyso, gan gynnwys sicrhau'r "sylfaen angenrheidiol i ddatblygu parodrwydd i hybu datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol disgyblion". Mae'r Cylchlythyr hefyd yn annog datblygiad amrywiaeth o lwybrau hyfforddi, gan gynnwys cyrsiau sy'n cynnig sylfaen sylweddol mewn chwe pwnc ar lefel is-raddedig, a all gynnwys AG ; a chysiau mwy arbenigol i'r rhai sy'n gobeithio cael rôl fel cydgysylltydd AG neu athro arbenigol AG. OS 543/93
150. Caiff y rhai sy'n hyfforddi ar gyfer addysgu mewn ysgol uwchradd arbenigo mewn AG. Dylai hyfforddiant cychwynnol i athrawon baratoi'r myfyrwyr hyn i addysgu AG yn unol â'r gofynion a'r meysydd llafur statudol yn yr ysgolion. Mae Cylchlythyr 35/92¹¹ ar hyfforddiant cychwynnol i athrawon uwchradd yn nodi'r cymwyseddau a ddisgrifwyd oddi wrth athrawon sydd newydd gymhwyso. Mae'n pennu y dylai pob athro sydd newydd gymhwyso fod wedi sicrhau yn ei hyfforddiant cychwynnol "y sylfaen angenrheidiol i ddatblygu parodrwydd i hybu lles ysbrydol a moesol disgyblion".

Datblygiad proffesiynol athrawon

151. Dylai cynlluniau datblygu ysgolion nodi anghenion datblygiad staff sy'n gysylltiedig ag AG a chydaddoli. Yn ôl eu statws, gall ysgolion gael cyngor ynghylch materion datblygiad staff odii wrth y CYSAG, staff ymgynhorol yr AALI a gwahanol ffynonellau enwadol. Hwyrach bod yr un cyrff yn cynnig cyrsiau hyfforddi i athrawon sy'n gwasanaethu a chyfleoedd eraill ar gyfer datblygiad proffesiynol, fel y bydd ystod o ddarparwyr eraill. Cyn buddsoddi mewn datblygiad staff, dylai ysgolion sicrhau y bydd yn diwallu'r anghenion y maent wedi'u nodi.

¹⁰ Cylchlythyr 62/93 "The Initial Training of Primary School Teachers: New Criteria for Courses".

¹¹ Cylchlythyr 35/92: "Initial Teacher Training (Secondary Phase)".

Rhaglen Grantiau Cynnal Addysg a Hyfforddiant

152. Mae cymorth ar gael ar gyfer datblygiad proffesiynol pellach athrawon drwy gyfrwng y rhaglen grantiau penodol Grantiau Cynnal Addysg a Hyfforddiant (GCAH). Mae'r rhaglen yn cynnwys:

- ym 1993-94, yng Ngweithgarwch y Cwricwlwm 5 – 19, addasu arferion addysgu i fodloni gofynion Addysg Grefyddol.
- ym 1994-95, unwaith eto yng Ngweithgarwch y Cwricwlwm 5 – 19, helpu i gyflwyno meysydd llafur cytûn newydd yn y flwyddyn ysgol 1994-5.

Nae'n agored i ysgolion ac AALI drefnu bod cymorth ychwanegol ar gael ar gyfer datblygiad proffesiynol. Ceir manylion llawn yng Nghylchlythyr 45/92 a Chylchkythyr drafft 45/93.¹²

Ysgolion a gynhelir â grant: Grant Dibenion Arbennig

153. Caiff ysgolion a gynhelir â grant gymorth ar gyfer datblygiad proffesiynol drwy grant penodol gwahanol o'r enw Grant Dibenion Arbennig (Datblygiad). Mae pob ysgol AGAG yn gymwys i gael y grant hwn. Mater i'r ysgolion unigol yw penderfynu faint i'w wario ar ddatblygiad proffesiynol ar gyfer AG, ond fe'u hanogir i roi sylw i'r blaenoriaethau a nodwyd yn y rhaglen GCAH gyfredol.

¹² Cylchlythyr 45/92 "Grants Education Support and Training 1993-4"; Cylchlythyr 45/93 "Grants for Education Support and Training 1994-5".

Atodiad A

Mathau o Ysgol a Gynhelir â Grant

1. At ddibenion y gofynion ar gyfer AG a chydaddoli a ddisgrifiwyd yn y cylchlythyr hwn, ceir pum math o ysgol a gynhelir â grant:
 - 1 ysgol a gynhelir â grant a oedd gynt yn ysgol sirol yn cael ei chynnal gan AALI;
 - 2 ysgol a gynhelir â grant a oedd yn gynt yn ysgol wirfoddol a reolid;
 - 3 ysgol a gynhelir â grant a oedd yn gynt yn ysgol wirfoddol a gynorthwyid;
 - 4 ysgol newydd yn cael ei chynnal â grant a sefydlwyd o dan adran 48 Deddf Addysg 1993 neu o dan adran 49 y Ddeddf honno lle na ddarperir ar gyfer addysg grefyddol disgyblion yn yr ysgol naill ai yn y weithred ymddiriedolaeth neu mewn unrhyw ddatganiad; disgrifir ysgol o'r fath yn y cylchlythyr hwn fel ysgol 'sy'n cyfateb i ysgol sirol'; a
 - 5 ysgol newydd yn cael ei chynnal â grant a sefydlwyd o dan adran 49 Deddf Addysg 1993 lle y mae naill ai'r weithred ymddiriedolaeth neu unrhyw ddatganiad yn darparu ar gyfer addysg grefyddol y disgyblion yn yr ysgol; disgrifir ysgol o'r fath yn y cylchlythyr hwn fel ysgol 'sy'n cyfateb i ysgol wirfoddol a gynorthwyr'.
2. O 1 Ebrill 1994 ymlaen daw'r gofyniad statudol i ysgolion a gynhelir â grant gyhoeddi cynigion ar gyfer newid cymeriad sylweddol o dan adran 96 Deddf Addysg 1993 i rym. Cred yr Ysgrifennydd Gwladol fod newid yng nghymeriad crefyddol ysgol yn newid cymeriad sylweddol a lle bo gan ysgol ymddiriedolwyr, y dylent roi eu caniatâd ysgrifenedig cyn cyhoeddi cynigion ar gyfer newid o'r fath. Hefyd rhaid i gyrff llywodraethu ymgynghori â'r cyfryw bersonau ag y mae'n ymddangos iddynt eu bod yn briodol cyn cyhoeddi cynigion. Argymhellir ymgynghori ag awdurdodau Esgoblaethol yn y dyddiau cynnar ynghylch unrhyw gynigion a allai ddwyn goblygiadau ar gyfer ysgolion gwirfoddol yn yr ardal.
3. O'i sefydlu, bydd gan Gyngor Ariannu Ysgolion Cymru, o dan adran 92 Deddf Addysg 1993, bŵer i gyhoeddi cynigion ar gyfer newid cymeriad sylweddol mewn ysgolion a gynhelir â grant yn ardaloedd yr AALI hynny lle mae'r Cyngor naill ai'n rhannu'r cyfrifoldeb dros ddarpariaeth ysgolion cynradd neu ysgolion uwchradd gyda'r AALI neu lle bo gan y Cyngor yn gallu cyhoeddi cynigion i wneud newid sylweddol yng nghymeriad crefyddol ysgol.
4. Effaith adran 141 Deddf Addysg 1993 yw, os cymeradwyir newid yng nghymeriad crefyddol ysgol gan yr Ysgrifennydd Gwladol, y bydd darpariaethau AG y Ddeddf yn gymwys yn unol â'i chymeriad newydd. Felly, er enghraifft, os bydd corff llywodraethu:
 - 1 hen ysgol sirol neu hen ysgol a reolid yn sicrhau cymeradwyo cynigion i AG gyd-fynd â daliadau enwad crefyddol arbennig rhaid i'r AG yn yr ysgol gyd-fynd ag adran 140 Deddf 1993;
 - 2 hen ysgol a gymorthywid yn sicrhau cymeradwyo cynigion na fydd AG yn cyf-fynd â daliadau enwad crefyddol arbennig, rhaid i'r AG yn yr ysgol gyd-fynd ag adran 138 Deddf 1993.

Atodiad B

Ysgolion Arbennig

Addysg grefyddol a chydaddoli

1. Mae Deddf Addysg 1993 yn dweud y bydd rheoliadau yn darparu, cyn belled ag y bo'n ymarferol, y dylai pob disgybl cael addysg grefyddol a bod yn bresennol mewn addoliad crefyddol; neu gael ei dynnu'n ôl rhag bod yn bresennol mewn addoliad o'r fath neu rhag cael addysg o'r fath, yn unol â dymuniadau rhiant y disgybl.
2. Gwelir y rheoliadau presennol yn Atodlen 2 y Rheoliadau Addysg (Cymeradwyo Ysgolion Arbennig) 1983. O 1 Ebrill 1994 ymlaen, caiff y rhain eu disodligan y Rheoliadau Addysg (ysgolion Arbennig) 1994 a fydd yn cynnwys gofynion union debyg. Mae'r Rheoliadau yn gymwys i bob ysgol arbennig a gynhelir, pob ysgol a gynhelir â grant a phob ysgol arbennig na chynhelir mohoni.
3. Caiff darpariaethau tebyg eu cynnwys yn y Rheoliadau Addysg (Anghenion Addysgol Arbennig) (Cymeradwyo Ysgolion Annibynnol) 1994 o 1 Ebrill 1994 ymlaen mewn perthynas ag ysgolion anibynnol a gymeradwyir i ddarparu ar gyfer plant sydd â datganiadau o anghenion addysgol arbennig.

Atodiad C

Colegau Technoleg Dinas

Addysg grefyddol a chydaddoli

1. Nid yw darpariaethau'r Deddfau Addysg sy'n ymwneud ag addysg grefyddol a chydaddoli yn gymwys i golegau technoleg dinas na cholegau dinas ar gyfer technoleg y celfyddydau. Ysgolion annibynnol yw'r rhain ond, fel un o amodau grant, mae'n ofynnol iddynt ddarparu ar gyfer addysg grefyddol a chydaddoli sy'n cyd-fynd yn fras â'r hyn a geir mewn ysgolion a gynhelir. Nodir y gofynion yn y cytundebau ariannu y bydd yr Ysgrifennydd Gwladol, o dan adran 105 Deddf Diwygio Addysg 1988, yn eu gwneud gyda'r rhai sy'n sefydlu ac yn rhedeg colegau o'r fath. Nid oes coleg o'r fath yng Nghymru ar hyn o bryd.

Atodiad D

Colegau Chweched Dosbarth yn y Sector Addysg Bellach

Addysg grefyddol

1. Mae adran 45 Deddf Addysg Bellach ac Uwch 1992 yn ei gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu pob sefydliad addysg bellach, ac eithrio sefydliad a oedd ar 30 Medi 1992 yn goleg addysg bellach, sicrhau darparu addysg grefyddol yn y sefydliad i bob myfyriwr sy'n dymuno ei chael. Mae adran 45(3) yn dweud y bernir bod y corff llywodraethu yn cyflawni ei ddyletswydd os darperir AG ar amser neu amserau sy'n gyfleus i'r mwyafrif o'r myfyrwyr amser-llawn fod yn bresennol.
2. At ddibenion adran 45, gall AG gymryd ffurf darlithoedd neu ddosbarthiadau neu ddarlithoedd neu ddosbarthiadau unigol a ddarperir ar sail reolaidd a gall gynnwys cwrs astudio sy'n arwain at arholiad neu at ddyfarnu cymhwyster.
3. Mae'r Ddeddf yn gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu pob sefydliad benderfynu o bryd i'w gilydd ar ffurf a chynnwys yr AG a ddarperir.
 - Yn achos hen goleg chweched dosbarth gwirfoddol neu hen ysgol a gynhelid â grant a oedd yn ysgol wirfoddol cyn iddi ddechrau cael ei chynnal â grant, rhaid i'r ffurf a'r cynnwys gyd-fynd â darpariaethau unrhyw weithred ymddiriedolaeth sy'n effeithio ar y sefydliad a rhaid iddynt beidio â mynd yn groes i draddodiadau crefyddol y sefydliad cyn iddo fynd yn sefydliad addysg bellach.
 - Yn achos pob sefydliad addysg bellach y mae adran 45 yn gymwys iddo, rhaid i ffurf a chynnwys yr addysg grefyddol a ddarperir adlewyrchu'r ffaith mai Cristnogol yn bennaf yw traddodiadau crefyddol Prydain Fawr, gan gymryd i ystyriaeth ddysgeidiaeth ac arferion y prif grefyddau eraill a gynrychiolir ym Mhrydain Fawr.

Cydaddoli

4. Mae adran 44 Deddf Addysg Bellach ac Uwch 1992 yn ei gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu pob sefydliad addysg bellach, ac eithrio sefydliad a oedd ar 30 Medi 1992 yn goleg addysg bellach, sicrhau, ar amser priodol ar o leiaf un diwrnod bob wythnos pryd y mae'r sefydliad ar agor, fod cydaddoliad, y gall myfyrwyr fod yn bresennol ynddo, yn cael ei gynnal yn y sefydliad.
5. Mewn hen goleg chweched dosbarth gwirfoddol neu hen ysgol a gynhelid â grant a oedd yn ysgol wirfoddol cyn iddi ddechrau cael ei chynnal â grant, rhaid i'r cydaddoliad fod ar ffurf sy'n cydymffurfio â darpariaethau unrhyw weithred ymddiriedolaeth sy'n effeithio ar y sefydliad ac adlewyrchu traddodiadau ac arferion crefyddol y sefydliad cyn iddo fynd yn sefydliad addysg bellach. Ym mhob sefydliad addysg bellach arall y mae adran 44 yn gymwys iddo, rhaid i'r cydaddoliad fod yn gyfan gwbl neu'n bennaf yn gyffredinol Gristnogol ei gymeriad yn gymaint â bod yn rhaid iddo adlewyrchu traddodiadau bras y gred Gristnogol, ond heb orfod nodweddu unrhyw enwad Cristnogol arbennig.
6. Os cred corff llywodraethu sefydliad addysg bellach ei bod yn briodol, fe gaiff, yn ychwanegol at y cydaddoliadau y cyfeirir atynt ym mharagraff 5, ddarparu ar gyfer

cydaddoliadau sy'n adlewyrchu arferion rhai neu'r cyfan o'r traddodiadau crefyddol eraill a gynrychiolir ym Mhrydain Fawr.

Arolygu

7. Bydd Adran Arolygwyr y cyngor cyllido addysg bellach:

- yn cadarnhau'r trefniadau a wnaed gan golegau mewn ymateb i Adrannau 44 a 45 Deddf Addysg Bellach ac Uwch 1992 ; ac
- yn cyflwyno sylwadau ar ansawdd Addysg Grefyddol a chydaddoliadau a welwyd yn ystod arolygiadau llawn mewn colegau.

Atodiad E

Cyfieithiad o Adran 26-29 Deddf Addysg 1944 fel y'u diwygiwyd gan Ddeddf Diwygio Addysg 1988

26. – (1) Yn achos ysgol sirol y ddarpariaeth ar gyfer addysg grefyddol ar gyfer disgyblion yn yr ysgol y mae adran 2(1)(a) Deddf Diwygio Addysg 1988 yn ei gwneud yn ofynnol ei chynnwys yng nghwricwlwm sylfaenol yr ysgol fydd darpariaeth ar gyfer addysg grefyddol yn unol â maes llafur cytûn a fabwysiedir ar gyfer yr ysgol neu ar gyfer y disgyblion hynny.
- (2) Ni fydd unrhyw faes llafur o'r fath yn darparu ar gyfer rhoi addysg grefyddol i ddisgyblion mewn ysgol o'r fath drwy gyfrwaj unrhyw gatecism neu fformwlari sy'n nodweddu unrhyw enwad crefyddol arbennig; ond ni chymerir bod y ddarpariaeth hon yn gwahardd darpariaeth mewn maes llafur o'r fath ar gyfer astudio catecism neu fformwlari o'r fath.
- (3) Mae is-adran (4) isod yn gymwys lle lleolir ysgol uwchradd sirol fel nad oes modd gwneud trefniadau cyfleus ar gyfer tynnu disgyblion yn ôl o'r ysgol yn unol ag adran 9 y Ddeddf honno i gael addysg grefyddol mewn man arall.
- (4) Mewn unrhyw achos o'r fath os bydd yr awdurdod addysg lleol yn fodlon -
- (a) bod rhieni disgyblion sy'n mynychu'r ysgol yn awyddus iddynt gael addysg grefyddol yn yr ysgol yn unol â daliadau enwad crefyddol arbennig; a
- (b) bod trefniadau boddhaol wedi'u gwneud i ddarparu'r addysg honno i'r disgyblion hynny yn yr ysgol, ac i sicrhau na fydd cost darparu'r addysg honno ar gyfer y disgyblion hynny yn yr ysgol yn dod i ran yr awdurdod;
- bydd yr awdurdod, oni bai eu bod yn fodlon y byddai'n afresymol gwneud oherwydd unrhyw amgylchiadau arbennig, yn darparu cyfleusterau i weithredu'r trefniadau hynny.
27. - (1) Lle bydd rhieni unrhyw ddisgyblion sy'n mynychu ysgol a reolir yn gofyn iddynt gael addysg grefyddol yn unol â darpariaethau'r weithred ymddiriedolaeth sy'n ymwneud â'r ysgol, neu lle na wneir darpariaeth at y diben hwnnw gan weithred o'r fath yn unol â'r arferion a gedwid yn yr ysgol cyn iddi ddod yn ysgol a reolir, bydd y llywodraethwyr eglwysig, oni bai eu bod yn fodlon y byddai'n afresymol gwneud oherwydd amgylchiadau arbennig, yn gwneud trefniadau i sicrhau rhoi'r addysg grefyddol honno i ddisgyblion yn yr ysgol yn ystod hyd at ddau gyfnod ym mhob wythnos.
- (2) Heb ragfarnu't ddyletswydd i wneud trefniadau o'r fath fel y dywedwyd uchod, byeth bynnag fydd nifer y staff addysgu yn yr ysgol, lle bydd nifer y staff addysgu mewn ysgol a reolir yn fwy na dau, bydd y staff addysgu yn cynnwys personau (y cyfeirir atynt yma wedi hyn fel 'athrawon crefydd') a ddewiswyd oherwydd eu ffitrwydd a'u cymhwysedd i roi'r gyfryw addysg grefyddol ag y mae'n ofynnol ei rhoi o dan y trefniadau hynny ac a benodir yn benodol i wneud hynny: ar yr amod na fydd nifer yr athrawon crefydd mewn unrhyw ysgol a reolir yn fwy nag un rhan o bump o nifer y staff addysgu yn yr ysgol gan gynnwys y pennaeth, er mwyn i nifer y staff addysgu, lle nad yw'n lluosrif o bump, gael ei drin at ddibenion yr is-adran hon fel pe bai y lluosrif uwch nesaf o bump.

- (3) Ni fydd pennaeth ysgol a reolir, tra bydd yn dal y swydd honno, yn athro crefydd, [ond cyn penodi unrhyw berson i fod yn bennaeth ysgol o'r fath bydd yr awdurdod addysg lleol yn rhoi gwybod i lywodraethwyr yr ysgol am y person y bwriant ei benodi a byddant yn ystried unrhyw sylwadau a wneir gan y llywodraethwyr mewn perthynas â'r penodiad arfaethedig].
- (4) Lle bydd yr awdurdod addysg lleol yn bwriadu penodi unrhyw berson i fod yn athro crefydd mewn ysgol a reolir, bydd yr awdurdod yn ymgynghori â llywodraethwyr hynny yn fodlon ar ffirwydd a chymhwysedd y person i roi'r gyfryw adyysg grefyddol ag y mae gofyn madani yn unol â'r trefniadau hynny a nodwyd uchod rhaid i'r awdurdod beidio â phenodi'r person hwnnw i fod yn athro crefydd.
- (5) Os bydd llywodraethwyr eglwysig ysgol a reolir o'r farn bod unrhyw athro crefydd wedi methu â rhoi'r gyfryw addysg grefyddol ag a nodwyd uchod yn effeithlon ac yn addas, cânt ei gwnued yn ofynnol i'r awdurdod ei ddiswyddo o'i gyflogaeth fel athro crefydd yn yr ysgol.
- (6) Yn achso ysgol a reolir y ddarpariaeth ar gyfer addysg grefyddol ar gyfer disgyblion yn yr ysgol y mae adran 2(1)(a) Deddf Diwygio Addysg 1988 yn ei gwneud yn foynnol ei chynnwys yng nghwricwlwm sylfaenol yr ysgol fydd darpariaeth ar gyfer addysg grefyddol -
 - (a) yn unol ag unrhyw drefniadau a wnaed o dan is-adran (1) yr adran hon; neu
 - (b) yn ddarostyngedig i unrhyw drefniadau o'r fath, yn unol â maes llafur cytûn a fabwysiedir ar gyfer yr ysgol neu ar gyfer y disgyblion hynny.

[Noder: mae'r geiriau mewn cromfachau sgwâr yn is-adran (3) wedi'u diddymu ymlaen llaw gan Ddeddf Addysg (rhif 2) 1986, ac nid ydynt yn gymwys i ysgolion a reolir sydd wedi mabwysiadu offerynnau ac erthyglau llywodraethu newydd o dan y Deddf].

28. - (1) Yn achos ysgol a gynorthwyr neu ysgol cytundeb arbennig y ddarpariaeth ar gyfer addysg grefyddol ar gyfer disgyblion yn yr ysgol y mae adran 2(1)(a) Deddf Diwygio Addysg 1988 yn ei gwnued yn ofynnol ei chynnwys yng nghwricwlwm sylfaenol yr ysgol fydd darpariaeth ar gyfer addysg grefyddol -
- (a) yn unol ag unrhyw darpariaeth yn y weithred ymddiriedolaeth sy'n ymwneud â'r ysgol neu, lle na wneir darpariaeth at y diben hwnnw gan weithred o'r fath, yn unol â'r arferion a gedwid yn yr ysgol cyn iddi ddod yn ysgol wirfoddol; neu
 - (b) yn unol ag unrhyw drefniadau o dan yr adran hon.
- (1A) Yn ddarostyngedig i is-adran (1C) yr adran hon, bydd yr addysg grefyddol a roir i ddisgyblion mewn ysgol o'r fath o dan reolaeth llywodraethwyr yr ysgol.
- (1B) Lle bydd rhieni disgyblion sy'n mynychu ysgol o'r fath -
- (a) yn awyddus iddynt gael addysg grefyddol yn unol ag unrhyw faes llafur cytûn a fabwysiadwyd gan yr awdurdod addysg lleol; a

- (b) yn methu, yn weddol gyfleus, ag achosi i'r disgyblion hynny fynychu unrhyw ysgol lle mae'r maes llafur hwnnw'n cael ei ddefnyddio;

yna, oni bai bod yr awdurdod yn fodlon y byddai'n afresymol gwneud oherwydd unrhyw amgylchiadau arbennig, gwneir trefniadau ar gyfer addysg grefyddol yn unol â'r addysg grefyddol honno yn yr ysgol yn unol â'r ddarpariaeth at y diben hwnnw a gynhwyswyd yng nghwricwlwm sylfaenol yr ysgol yn rhinwedd adran 2(1)(a) y Ddeddf honno.

- (1C) Gwneir y trefniadau hynny gan lywodraethwyr yr ysgol, oni bai bod yr awdurdod addysg lleol yn fodlon bod y llywodraethwyr yn anfodlon gwneud y trefniadau, ac os felly cânt eu gwneud gan yr awdurdod.
- (2) Os bydd athro a benodwyd i roi addysg grefyddol mewn ysgol a gymorthwyr, heblaw addysg yn unol â maes llafur cytûn, yn methu â rhoi'r addysg honno'n effeithlon ac yn addas, gellir ei ddiswyddo ar y sail honno gan lywodraethwyr yr ysgol heb ganiatâd yr awdurdod addysg lleol.
- (3) Lle mae'r cytundeb arbennig a wnaed mewn perthynas ag unrhyw ysgol cytundeb arbennig yn darparu ar gyfer cyflogi athrawon crefydd, bydd yr awdurdod addysg lleol, pan fyddant yn bwriadu penodi unrhyw berson i fod yn athro o'r fath yn yr ysgol, yn ymgynghori â llywodraethwyr eglwysig yr ysgol, ac oni bau bod y llywodraethwyr hynny yn fodlon ar ffitrwydd a chymhwysedd y person hwnnw i roi'r gyfryw addysg grefyddol ag a nodwyd uchod, rhaid i'r awdurdod beidio â phenodi'r person hwnnw i fod yn athro o'r fath.
- (4) Os yw llywodraethwyr eglwysig ysgol cytundeb arbennig o'r farn bod unrhyw athro crefydd fel a nodwyd uchod wedi methu â rhoi, yn effeithlon ac yn addas, y gyfryw addysg grefyddol ag y'i penodwyd i'w rhoi, cânt ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdod ei ddiswyddo o'i gyflogaeth fel athro crefydd yn yr ysgol.

29. - (1) Bydd darpariaethau Pumed Atodlen y Ddeddf hon mewn grym mewn perthynas â pharatoi, mabwysiadu ac ailystyried maes llafur cytûn addysg grefyddol.

Atodiad F

Cyfieithiad o Atodlen 5 Deddf Addysg 1944 fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Diwygio Addysg 1988 a Deddf Addysg 1993¹³

1. Er mwyn paratoi unrhyw faes llafur addysg grefyddol i'w fabwysiadu gan awdurdod addysg lleol, bydd yr awdurdod yn peri cynnull cynhadledd a gyfansoddir yn unol â darpariaethau'r Atodlen hon.
2. Er mwyn cyfansoddi'r gyfryw gynhadledd ag a nodwyd uchod, bydd yr awdurdod addysg lleol yn penodi cyrff cyfansoddol (y cyfeirir atynt yma wedi fel 'pwyllgorau') a fydd yn cynnwys personau sy'n cynrychioli yn eu tro -
 - (a) y cyfryw **enwadau** Cristnogol a **chrefyddau ac enwadau eraill o'r cyfryw grefyddau** ag a fydd, ym marn yr awdurdod, yn adlewyrchu'n briodol brif draddodiadau crefyddol yr ardal;
 - (b) y cyfryw gymdeithasau sy'n cynrychioli athrawon ag a ddylai, ym marn yr awdurdod, gael eu cynrychioli, o roi sylw i amgylchiadau'r ardal; ac
 - (c) yr awdurdod;
3. Cyn penodi person i gynrychioli unrhyw **grefydd**, enwad neu gymdeithasau fel aelod o unrhyw bwyllgor o'r fath, rhaid i awdurdod addysg lleol gymryd pob cam rhesymol i'w sicrhau eu hunan ei fod yn eu cynrychioli, ond ni fydd unrhyw drafodion o dan yr Atodlen hon yn annilys ar y sail nad oedd aelod o bwyllgor o'r fath yn cynrychioli'r enwadau neu'r cymdeithasau y'i penodwyd i'w cynrychioli oni bai y dangosir bod yr awdurdod addysg lleol wedi methu â chymryd y cyfryw gamau ag a nodwyd uchod.
4. Caiff person a benodir fel hyn ymddiswyddo o'i aelodaeth o unrhyw bwyllgor o'r fath neu gellir ei dynnu'n ôl o'r pwyllgor gan yr awdurdod addysg lleol os bydd ym marn yr awdurdod yn peidio â chynrychioli'r **grefydd**, yr enwad neu'r cymdeithasau y'i penodwyd i'w cynrychioli, neu'r awdurdod, yn ôl y digwydd; a lle **bydd person yn ymddiswyddo neu'n cael ei dynnu'n ôl o'r pwyllgor rhaid i'r awdurdod benodi rhywun yn ei le yn yr un modd ag a wnaethant y penodiad gwreiddiol.**
5. Bydd y gynhadledd yn cynnwys y pwyllgorau a nodwyd uchod a bydd yn ddyletswydd ar y gynhadledd i geisio cytundeb unfrydol ar faes llafur addysg grefyddol i'w argymhell i'w fabwysiadu gan yr awdurdod addysg lleol.
6. Lle bydd yr awdurdod addysg lleol yn bwriadu mabwysiadu mwy nag un maes llafur addysg grefyddol i'w defnyddio mewn ysgolion a gynhelir ganddynt, rhaid i'r awdurdod roi gwybod i'r gynhadledd am yr ysgolion neu yn achos maes llafur y bwriedir ei ddefnyddio ar gyfer rhai disgyblion yn unig, am y dosbarth neu'r disgrifiad o ddisgyblion y defnyddir maes llafur a baratoi gan y gynhadledd ar eu cyfer.
7. Bydd unrhyw is-bwyllgorau a benodir gan y gynhadledd yn cynnwys o leiaf un aelod o bob un o'r pwyllgorau sy'n ffurfio'r gynhadledd.

¹³ Diwygiadau Deddf 1993 mewn print tywyll.

8. Ar unrhyw gwestiwn sydd i'w benderfynu gan y gynhadledd neu gan unrhyw is-bwyllgor o'r gynhadledd, un bleidlais yn unig a fwir ar gyfer pob un o'r pwyllgorau sy'n ffurfio'r gynhadledd.
9. Os bydd y gynhadledd yn unfrydol yn argymhell unrhyw faes llafur addysg grefyddol, caiff yr awdurdod ei fabwysiadu i'w ddefnyddio yn yr ysgolion, neu ar gyfer y dosbarth neu'r disgrifiad o ddisgyblion y paratowyd ef ar eu cyfer.
10. Os bydd yr awdurdod yn cyflwyno adraoddiad i'r Ysgrifennydd Gwladol fo dy gynhadledd yn methu â chyrraedd cytundeb unfrydol fel y nodwyd uchod, neu os ymddengys i'r Ysgrifennydd Gwladol fod awdurdod wedi methu â mabwysiadu unrhyw faes llafur a argymhellwyd yn unfrydol iddynt gan y gynhadledd, bydd yr Ysgrifennydd Gwladol yn penodi i baratoi maes llafur addysg grefyddol, gorff o bersonau sydd â phrofiad mewn addysg grefyddol a fydd, cyn belled ag y bo'n ymarferol, o gymeriad cynrychioliadol tebyg yn unol â gofynion paragraff 2 yr Atodlen hon yn achos cynhadledd.

11. Bydd y corff o bersonau a benodir fel hyn:

- (a) yn rhoi i'r awdurdod, y gynhadledd, a phob pwyllgor sy'n ffurfio'r gynhadledd, gyfl;e i gyflwyno sylwadau idynt ond, ac eithrio fel a nodwyd uchod, cânt gynnal y trafodion yn y cyfryw fodd ag y gwelant yn dda;
- (b) ar ôl ystyried unrhyw sylwadau o'r fath a gyflwynir iddynt, yn paratoi maes llafur addysg grefyddol;
- (c) yn trosglwyddo copi o'r maes llafur a enwyd i'r awdurdod ac i'r Ysgrifennydd Gwladol;

ac o'r cyfryw ddyddiad ag a gyfarwyddir gan yr Ysgrifennydd Gwladol, bernir mai'r maes llafur a baratowyd fel hyn fydd y maes llafur cytûn a fabwysiedir i'w ddefnyddio yn yr ysgolion, neu ar gyfer y dosbarth neu'r disgrifiad o ddisgyblion y paratowyd ef ar eu cyfer nes paratoi maes llafur pellach i'w ddefnyddio yn yr ysgolion hynny, neu ar gyfer y disgrifiad o'r dosbarth neu'r disgrifiad hwnnw, yn unol â darpariaethau'r Atodlen hon.

12. (1) **Bydd awdurdod addysg lleol yn peri cynnull cynhadledd ar unrhyw amser y gofynir amdano gan is-baragraff (2) neu (3) y paragraff hwn er mwyn ystyried unrhyw faes llafur cytûn a fabwydiadwyd ganddynt am y tro ac a fabwysiadwyd cyn y dyddiad penodedig.**
- (2) **Lle bu iddynt fabwysiadu'r maes llafur cyn 29 Medi 1988 neu ar ôl hynny, byddant yn cynnull cynhadledd o fewn y cyfnod o flwyddyn sy'n dechrau gyda'r dyddiad penodedig.**
- (3) **Lle bu iddynt fabwysiadu'r maes llafur ar 29 Medi 1988 ar ôl hynny, byddant yn cynnull cyfarfod -**
 - (a) **o fewn y cyfnod o bum mlynedd sy'n dechrau gyda'r dyddiad pryd y bu iddynt ei fabwysiadu, neu**
 - (b) **o fewn y cyfnod o flwyddyn yn dechrau gyda'r dyddiad penodedig,**

p'un bynnag sydd hwyraf.

(4) Bydd awdurdod addysg lleol o bryd i'w gilydd yn peri cynull cynadleddau pellach er mwyn ailystyried unrhyw faes llafur cytûn a fabwysiadwyd am y tro ganddynt (p'un a fabwysiadwyd ef cyn, ar neu ar ôl y dyddiad penodedig); a rhaid cynnull unrhyw gynhadledd o'r fath cyn y daw'r cyfnod o bum mlynedd i ben sy'n dechrau gyda'r dyddiad neu ar ôl y dyddiad penodedig pryd -

(a) y mabwysiadodd yr awdurdod y maes llafur, neu

(b) y gweithredodd yr awdurdod argymhelliad o dan baragraff 13 yr Atodlen hon y dylai'r maes llafur barhau i fod yn faes llafur cytûn.

(5) Yn y paragraff hwn -

(a) ystyr "dyddiad penodedig" yw'r dyddiad a bennir i adran 256 Deddf Addysg 1993 gychwyn, a

(b) mae cyfeiriadau at y dyddiad pryd y mae awdurdod addysg lleol yn mabwysiadu maes llafur yn cynnwys cyfeiriad at y dyddiad pryd y mae'r Ysgrifennydd Gwladol yn cyfarwyddo mai dyna'r dyddiad y bennir mai maes llafur a baratowyd o dan baragraff 11 yr Atodlen hon yw'r maes llafur cytûn.

13. (1) Mae darpariaethau canlynol y paragraff hwn yn gymwys lle bydd awdurdod addysg lleol yn peri cynnull cynhadledd o'r fath er mwyn ailystyried unrhyw faes llafur cytûn, naill ai o dan baragraff 12 yr Atodlen hon neu o dan adran 11(8) Deddf Diwygio Addysg 1988 (dyletswydd awdurdod i beri cynnull cynhadledd o'r fath os gofynnir ido wneud gan grwpiau cynrychioliadol ar y cyngor ymgynghorol sefydlog ar addysg grefyddol).

(2) Os bydd y gynhadledd yn unfrydol yn argymell mai'r maes llafur presennol a ddylai barhau i fod yn faes llafur cytûn **ac os yw'n ymddangos i'r awdurdod addysg lleol fod y maes llafur yn adlewyrchu'r ffaith bod traddodiadau crefyddol Prydain Fawr yn Gristnogol yn bennaf, gan gymryd i ystyriaeth ddysgeidiaeth ac arferion y prif grefyddau eraill a gynrychiolir ym Mhrydain Fawr**, caiff yr awdurdod weithredu'r argymhelliad.

(3) Os -

(a) bydd yn gynhadledd yn unfrydol yn argymell mabwysiadu maes llafur newydd yn lle'r maes llafur bresennol; a

(b) os ymddengys i'r awdurdod fod y maes llafur newydd yn cydymffurfio ag adran 8(3) y Ddeddf honno (maes llafur cytûn i adlewyrchu traddodiadau crefyddol Cristnogol yn bennaf);

caiff yr awdurdod weithredu'r argymhelliad.

(4) Os -

- (a) bydd yr awdurdod yn cyflwyno adroddiad i'r Ysgrifennydd Gwladol na all y gynhadledd ddod i gytundeb unfrydol.

(aa) os bydd y gynhadledd yn unfrydol yn argymhell y dylai'r maes llafur presennol barhau i fod yn faes llafur cytûn ond bod yr awdurdod addysg lleol o'r farn bod is-baragraff (2) y paragraff hwn yn eu hatal rhag gweithredu'r argymhelliad; neu

- (b) os ymddengys i'r Ysgrifennydd Gwladol fod yr awdurdod wedi methu ag ymarfer eu pŵer o dan is-baragraff (2) neu (3) uchod i weithredu argymhelliad unfrydol y gynhadledd;

bydd yr Ysgrifennydd Gwladol yn bwrw ymlaen yn unol â darpariaethau paragraff 10 yr Atodlen hon, a bydd paragraff 11 yr Atodlen hon yn gymwys yn unol â hynny..

Darpariaethau yn adran 15 Deddf Addysg 1993 ar gyfer ail-gynnull cynhadledd

14. - (1) Mae'r adran hon mewn grym mewn perthynas ag ardal awdurdod addysg lleol os yw gorchymyn o dan adran 12(1)(b) Ddeddf hon yn gymwys i'r ardal.
- (2) Cyn pen chwe mis ar ôl dyddiad y gorchymyn cyntaf o'r fath bydd yr awdurdod addysg lleol yn ail-gynnull unrhyw gynhadledd -
- (a) y maent wedi'i chynnull at y diben a nodwyd ym mharagraff 1 neu 12 Pumed Atodlen Deddf Addysg 1944 (gweithdrefn paratoi a gweithredu maes llafur cytûn addysg grefyddol) neu adran 11(8) y Deddf Diwygio Addysg (cynghorau ymgynghorol sefydlog ar addysg grefyddol), a
- (b) y mae is-adran (3) isod yn gymwys iddi.
- (3) Mae'r is-adran hon yn gymwys i unrhyw gynhadledd -
- (a) sydd heb wneud argymhelliad o dan baragraff 9 neu 13(2) yr Atodlen honno, a
- (b) nad yw'r awdurdod wedi cyflwyno adroddiad mewn perthynas â hi o dan baragraff 10 neu 13(4) yr Atodlen honno.
- (4) Lle caiff cynhadledd eu chynnull (neu ei hail-gynnull) ar ôl dyddiad gorchymyn -
- (a) bydd paragraff 2 yr Atodlen honno mewn grym fel petai'n ei gwneud yn ofynnol penodi pwyllgor, yn ogystal â'r rhai a restrwyd yn is-baragraffau (a) – (d) y paragraff hwnnw, yn cynnwys personau yn cynrychioli ysgolion perthnasol sy'n cael eu cynnal â grant, a
- (b) bydd adran 146 y Deddf hon mewn grym yn unig mewen perthynas ag ysgolion a gynhelir â grant, neu â disgyblion yn yr ysgolion hynny, lle mae'r maes llafur yn cael ei ddefnyddio yn unol ag adran 140(3) y Ddeddf hon.
- (5) Cyn penodi person i gynrychioli ysgolion perthnasol sy'n cael eu cynnal â grant yn unol ag is-adran (4)(a) uchod, bydd yr awdurdod addysg lleol yn cymryd pob cam rhesymol

i'w sicrhau eu hunain ei fod yn dderbyniol i gyrff llywodraethu'r mwyafrif o ysgolion o'r fath; ond ni fydd unrhyw drafodion o dan yr Atodlen honno yn annilys ar y sail nad oedd y person yn dderbyniol oni bai y dangosir bod yr awdurdod addysg lleol wedi methu â chymryd camau o'r fath.

- (6) Caiff person a benodir fel hyn ymddiswyddo o'i aelodaeth o'r pwyllgor neu os yw, ym marn yr awdurdod addysg lleol, yn peidio â bod yn dderbyniol fel cynrychiolydd yr ysgolion perthnasol a gynhelir â grant i gyrff llywodraethu'r mwyafrif o'r ysgolion hynny, gall gael ei dynnu'n ôl o'r pwyllgor gan yr awdurdod; a lle bydd person yn ymddiswyddo neu'n cael ei dynnu'n ôl o'r pwyllgor bydd yr awdurdod yn penodi rhywun yn ei le yn yr un modd ag a wnaethant y penodiad gwreiddiol.
- (7) At ddibenion yr adran hon, ystyr "ysgolion perthnasol a gynhelir â grant" yw'r ysgolion hynny a gynhelir â grant yn ardal yr awdurdod addysg lleol y mae adran 138 neu 139 y Ddeddf hon yn gymwys iddynt.

Atodiad G

Gofynion Cydaddoli

Cyfieithiad o'r Ddeddf Diwygio Addysg 1988, fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Addysg 1993¹⁴

6. -(1) Yn ddarostyngedig i adran 9 y Ddeddf hon, rhaid i bob disgybl sy'n mynychu ysgol a gynhelir gymryd rhan mewn cydaddoliad ar bob diwrnod ysgol.
- (2) Caiff y trefniadau ar gyfer cydaddoliad mewn ysgol sy'n ofynnol yn ôl yr adran hon, mewn perthynas â phob diwrnod ysgol, ddarparu ar gyfer un addoliad ar gyfer pob disgybl neu ar gyfer gwahanol addoliadau ar gyfer disgyblion mewn gwahanol grwpiau oedran neu mewn gwahanol grwpiau ysgol.
- (3) Rhaid i'r trefniadau ar gyfer y cydaddoliad mewn ysgol sirol neu ysgol wirfoddol sy'n ofynnol yn ôl yr adran hon gael eu gwneud -
- (a) yn achos ysgol sirol, gan y pennaeth ar ôl ymgynghori â'r corff llywodraethu; a
- (b) yn achos ysgol wirfoddol, gan y corff llywodraethu ar ôl ymgynghori â'r pennaeth.
- (4) Yn ddarostyngedig i is-adran (5) isod, bydd y cydaddoliad ym mhob ysgol a gynhelir sy'n ofynnol yn ôl yr adran hon yn digwydd yn adeiladu'r ysgol.
- (5) Os bydd corff llywodraethu -
- (a) ysgol a gynorthwyir; neu
- (b) ysgol a gynhelir â grant.
- O'r farn ei bod yn ddymunol i unrhyw gydaddoliad yn yr ysgol sy'n ofynnol yn ôl yr adran hon, ar achlysur arbennig, ddigwydd mewn man arall heblaw yn adeiladau'r ysgol, cânt wneud y cyfryw drefniadau at y diben hwnnw ag y credant eu bod yn briodol.
- (6) Rhaid peidio ag ymarfer pwerau corff llywodraethu o dan is-adran (5) uchod mewn modd sy'n tynnu oddi ar y rheol, ym mhob ysgol o'r fath ag a grybwyllir yno, fod rhaid fel rheol i'r cydaddoliad sy'n ofynnol yn ôl yr adran hon ddigwydd ar eiddo'r ysgol.
- (7) At ddibenion yr adran hon -
- nid yw "ysgol a gynhelir" yn cynnwys ysgol arbennig a gynhelir; ac
- ystyr "grŵp ysgol" yw unrhyw grŵp y caiff disgyblion eu haddysgu ynddo neu y byddant yn cymryd rhan mewn gweithgareddau eraill yr ysgol ynddo.
7. - (1) Yn ddarostyngedig i darpariaethau canlynol yr adranhon, yn achos ysgol sirol bydd y cydaddoliad sy'n ofynnol yn yr ysgol yn ôl adran 6 y Ddeddf hon yn gyfan gwbl neu'n bennaf o gymeriad cyffredinol Gristnogol.

¹⁴ Mae'r diwygiadau mewn print tywyll.

- (2) At ddibenion is-adran (1) uchod, mae cydaddoliad o gymeriad cyffredinol Gristnogol os yw'n adlewyrchu traddodiadau bras y gred Gristnogol heb nodweddu unrhyw enwad Cristnogol arbennig.
- (3) Nid oes angen i bob cydaddoliad sy'n ofynnol yn ôl adran 6 y Ddeddf hon yn achos ysgol sirol gydymffurfio ag is-adran (1) uchod ar yr amod, o gymryd unrhyw dymor ysgol yn ei grynswth, fod y mwyafrif o'r cydaddoliadau hynny sy'n digwydd yn yr ysgol yn cydymffurfio â'r is-adran honno.
- (4) Yn ddarostyngedig i is-adrannau (1) a (3) uchod fe fydd -
 - (a) i ba raddau (os o gwbl) y mae unrhyw gydaddoliadau sy'n ofynnol yn ôl adran 6 y Ddeddf hon nad ydynt yn cydymffurfio ag is-adran (1) uchod yn digwydd mewn ysgol sirol;
 - (b) i ba raddau y mae unrhyw gydaddoliad mewn ysgol sirol sy'n cydymffurfio ag is-adran (1) uchod yn adlewyrchu traddodiadau bras y gred Gristnogol; ac
 - (c) y ffyrdd y caiff y traddodiadau hynny eu hadlewyrchu mewn unrhyw gydaddoliad o'r fath;

yn gyfryw ag y bydd yn briodol o roi sylw i unrhyw ystyriaethau perthnasol sy'n ymwneud â'r disgyblion o dan sylw y methir â'u cymryd i ystyriaeth yn unol ag is-adran (5) isod.

- (5) Yr ystyriaethau hynny yw -
 - (a) unrhyw amgylchiadau sy'n ymwneud â chefnidir teuluol y disgyblion o dan sylw sy'n berthnasol ar gyfer penderfynu ar gymeriad y cydaddoli sy'n briodol yn eu hachos hwy; a
 - (b) eu hoedran a'u cymwyseddau.
- (6) Lle bydd cyngor ymgynghorol sefydlog ar addysg grefyddol yn penderfynu o dan 12 y Ddeddf hon nad yw'n briodol i is-adran (1) uchod fod yn gymwys yn achos unrhyw ysgol sirol, neu yn achos unrhyw ddsbarth neu ddisgrifiad o ddisgyblion mewn ysgol o'r fath, yna, cyhyd ag y bydd y penderfyniad hwnnw mewn grym -
 - (a) ni fydd yr is-adran honno'n gymwys mewn perthynas â'r ysgol honno neu (yn ôl y digwydd) mewn perthynas â'r disgyblion hynny; a
 - (b) ni fydd y cydaddoli sy'n ofynnol yn ôl adran 6 y Ddeddf hon yn achos yr ysgol honno neu'r disgyblion hynny yn nodweddu unrhyw enwad Cristnogol arbennig neu unrhyw enwad crefyddol arall (ond ni chymerir bod hyn yn atal yr addoli hwnnw rhag nodweddu unrhyw ffyrdd arbennig).

12. - (1) Bydd ar y cyngor, os ceir cais a wneir gan:

(a) pennaeth unrhyw ysgol sirol; neu

(b) pennaeth unrhyw ysgol a gynhelir â grant y mae adran 138 Deddf Addysg 1993 yn gymwys iddi ac sydd yn ardal yr awdurdod addygs lleol a gyfansoddodd y cyngor,

ar ôl ymgynghori â'r corff llywodraethu, ddyletswydd i ystyried a yw'n briodol i'r gofyniad ynghylch cydaddoli Cristnogol fod yn gymwys yn achos yr ysgol honno, neu yn achos unrhyw ddsbarth neu ddisgrifiad o ddisgyblion yn yr ysgol honno.

Mae cyfeiriadau yn yr adran hon at y gofyniad ynghylch cydaddoliad Cristnogol yn gyfeiriadau at y gofyniad a orfodir gan adran 7(1) y **Ddeddf hon neu, yn ôl y digwydd, adran 138(2) Deddf Addysg 1993.**

- (2) Wrth benderfynu a yw'n briodol i'r gofyniad hwnnw fod yn gymwys yn achos unrhyw ysgol o'r fath neu yn achos unrhyw ddsbarth neu ddisgrifiad o ddisgyblion mewn ysgol o'r fath, rhaid i'r cyngor roi sylw i unrhyw amgylchiadau sy'n ymwneud â chefnidir teuluol disgyblion yn yr ysgol beu ddisgyblion yn y odsbarth neu'r disgrifiad arbennig o dan sylw sy'n berthnasol er mwyn penderfynu ar gymeriad y cydaddoli sy'n briodol yn eu hachos hwy.
- (3) Rhaid i'r cyngor roi i unrhyw bennaeth sydd wedi gwneud cais iddynt o dan yr adran hon hysbysiad ysgrifenedig o'u penderfyniad ar y cais.
- (4) Lle bydd y cyngor yn penderfynu ar unrhyw gais o dan yr adran hon nad yw'n briodol i'r gofyniad ynghylch cydaddoli Cristnogol fod yn gymwys yn achos yr ysgol neu unrhyw ddsbarth neu ddisgrifiad o ddisgyblion yn yr ysgol o dan sylw, bydd y penderfyniad hwnn mewn grym at ddibenion adran 7 y **Ddeddf hon neu, yn ôl y digwydd, adran 138 Deddf Addysg 1993** ar y cyfryw ddyddiad ag a bennir yn yr hysbysiad o'u penderfyniad o dan is-adran (3) uchod.
- (5) Rhaid i unrhyw benderfyniad gan y cyngor o dan yr adran hon na fydd y gofyniad ynghylch cydaddoli Cristnogol yn gymwys yn ei sgil am y tro yn achos unrhyw ysgol neu unrhyw ddsbarth neu ddisgrifiad o ddisgyblion mewn unrhyw ysgol gael ei adolygu gan y cyngor -
 - (a) ar unrhyw adeg ar gais a wneir gan bennaeth yr ysgol ar ôl ymgynghori â'r corff llywodraethu; a
 - (b) beth bynnag cyn pen diwedd y cyfnod o bum mlynedd sy'n dechrau ar y dyddiad pryd y daeth y penderfyniad i rym gyntaf neu (lle mae wedi'i adolygu o dan yr is-adran hon) gyda dyddiad gweithredol y penderfyniad ar yr adolygiad diwethaf o'r fath.
- (6) Ar unrhyw adolygiad o dan is-adran (5)(b) uchod rhaid i'r cyngor roi cyfle i'r pennaeth gyflwyno sylwadau mewn perthynas â'r penderfyniad sy'n cael ei adolygu; a rhaid i'r pennaeth ymgynghori â'r corff llywodraethu cyn cyflwyno unrhyw sylwadau o'r fath.
- (7) Ar unrhyw adolygiad o dan is-adran (5) uchod caiff y cyngor gadarnhau (gydag amrywiad neu hebdo) neu ddiddymu'r penderfyniad sy'n cael ei adolygu (heb ragfarn,

mewn achos lle byddant yn diddymu'r penderfyniad, i unrhyw benderfyniad pellach o dan yr adran hon); a rhaid iddynt roi i bennaeth yr ysgol hysbysiad ysgrifenedig o'u penderfyniad gan bennu'r dyddiad gweithredol ar gyfer y penderfyniad hwnnw at ddibenion is-adran (5)(b) uchod.

- (8) Bydd unrhyw benderfyniad gan y cyngor y mae'n ofynnol ei adolygu o dan is-adran (5)(b) uchod yn peidio â bod mewn grym, os na chaiff ei gadarnhau ar adolygiad o'r fath, ar ddiwedd y cyfnod y cyfeiriwyd ato ynddo.
- (9) Mae corff llywodraethu unrhyw ysgol sirol **neu unrhyw ysgol a gynhelir â grant y mae is-adran (1) uchod yn gymwys iddi**, pan ymgynghorir â hwy gan y pennaeth o dan yr adran hon, os credant ei bod yn briodol, yn cymryd y cyfryw gamau ag y credant eu bod yn briodol i ymgynghori â'r holl bersonau y mae'n ymddangos iddynt eu bod yn rhieni i ddisgyblion cofrestredig yn yr ysgol.
- (10) Bydd unrhyw gais a wneir i'r cyngor o dan yr adran hon yn cael ei wneud yn y cyfryw fodd a ffurf ag y bydd y cyngor yn gofyn amdanynt.
- (11) Lle gwneir cais o dan is-adran (1)(a) uchod mewn perthynas ag ysgol sy'n dod yn ysgol a gynhelir â grant cyn i'r cais gael ei benderfynu, fe fydd yn parhau i gael ei ystyried fel pe bai wedi'i wneud o dan is-adran (1)(b) uchod oni bai ei fod yn cael ei dynnu'n ôl gan y pennaeth.

12A. -(1) Lle mae'r Ysgrifennydd Gwladol yn fodlon, naill ai ar gwyn gan unrhyw berson neu fel arall, fod unrhyw gyngor ymgynghorol sefydlog ar addysg grefyddol -

- (a) wedi gweithredu, neu'n bwriadu gweithredu, yn afresymol wrth benderfynu at ddibenion is-adran (1) neu (5) adran 12 y Ddeddf hon a yw'n briodol i'r gofyniad ynghylch cydaddoli Cristnogol fod yn gymwys yn achos unrhyw ysgol neu unrhyw ddosbarth neu ddisgrifiad o ddisgyblion mewn ysgol, neu
- (b) wedi methu â chyflawni unrhyw ddyletswydd a orfodir o dan yr adran honno, caiff roi i'r cyngor y cyfryw gyfarwyddiadau ynghylch diddymu'r penderfyniad neu dynnu'r penderfyniad arfaethedig yn ôl neu (yn ôl y digwydd) ynghylch cyflawni'r ddyletswydd ag sy'n ymddangos yn gyfleus iddo; a rhaid i'r cyngor gydymffurfio â'r cyfarwyddiadau.
- (2) Gall cyfarwyddiadau o dan is-adran (1) uchod ddarparu i'r cyngor wneud penderfyniad newydd i ddod i rym yn lle'r penderfyniad neu'r penderfyniad arfaethedig sydd i'w diddymu neu i'w dynnu'n ôl ganddynt.
- (3) Yn yr adran hon, ystyr "gofyniad ynghylch cydaddoli Cristnogol" yw'r gofyniad a orfodir gan adran 7(1) y Ddeddf hon neu, yn ôl y digwydd, adran 138(2) Deddf Addysg 1993.

Atodiad H

Cynghorau Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol: Cyfansoddiad a Threfniadau Pleidleisio

Cyfieithiad o is-adrannau o adran 11 Deddf Diwygio Addysg 1988, fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Addysg 1993 ¹⁵

- (3) Bydd y cyngor yn cynnwys -
- (a) yr aelodau cynrychioliadol y gofynir amdanynt gan is-adran (4) isod; a
and
 - (b) person a benodir gan gyrff llywodraethu'r ysgolion a gynhelir â grant o fewn ardal yr awdurdod addysg lleol y mae adran 138 neu 139 Deddf Addysg 1993 yn gymwys iddynt;**

a gall hefyd gynnwys aeloday cyfetholedig.
- (4) Yn ddarostyngedig i is-adran (5) isod, yr aelodau cynrychioliadol y gofynnir amdanynt gan yr is-adran hon yw bersonau a benodir gan yr awdurdod i gynrychioli yn eu tro -
- (a) y cyfryw **enwadau Cristnogol a chrefyddau eraill ac enwadau crefyddau eraill** ag a fydd, ym marn yr awdurdod, yn adlewyrchu'n briodol brif draddodiadau crefyddol yr ardal;
 - (b) ac eithrio yn achos ardal yng Nghymru, Eglwys Lloegr;
 - (c) y cyfryw gymdeithasau sy'n cynrychioli athrawon ag a ddylai, ym marn yr awdurdod ac o gofio amgylchiadau'r ardal, gael eu cynrychioli; a
 - (d) yr awdurdod;

ac mae'r cyfeiriadau isod yn yr adran hon at grwpiau cynrychioliadol ar y cyngor yn gyfeiriadau at yr aelodau a benodir yn rhinwedd paragraffau (a), (c) a (d) uchod yn eu tro, a lle mae'n ofynnol penodi aelodau yn rhinwedd paragraff (b) uchod, yr aelodau a benodir felly **a bydd nifer yr aelodau a benodir i unrhyw grŵp cynrychioliadol o dan baragraff (a) yr is-adran honno i gynrychioli pob enwad neu grefydd y mae'n ofynnol eu cynrychioli, cyn belled ag y bo'n gyson â chyflawni swyddogaethau'r grŵp yn effiethlon, yn adlewyrchu'n fras gryfder cyfrannol yr enwad hwnnw neu'r grefydd honno yn yr ardal.**

- (5) Lle mae'n ofynnol penodi aelodau yn rhinwedd paragraff (b) is-adran (4) uchod, ni fydd yr aelodau cynrychioliadol y gofynnir amdanynt gan baragraff (a) yr is-adran honno yn cynnwys personau a benodir i gynrychioli Eglwys Lloegr.

¹⁵ Mae'r diwygiadau mewn print tywyll.

- (6) Ar unrhyw gwestiwn sydd i'w benderfynu gan y cyngor dim ond y grwpiau cynrychioliadol ar y cyngor a fydd â'r hawl i bleidleisio, ac un bleidlais a fydd gan bob grŵp o'r fath.
- (7) Caiff y grwpiau cynrychioliadol ar y cyngor, heblaw hwnnw sy'n cynnwys personau a benodir i gynrychioli'r awdurdod, ar unrhyw amser, ei gwneud yn ofynnol cynnal adolygiad o unrhyw faes llafur cytûn a fabwysiadwyd am y tro gan yr awdurdod.

Un bleidlais a fydd gan bob grŵp cynrychioliadol o dan sylw ar y cwestiwn a ddylid ei gwneud yn ofynnol cynnal adolygiad o'r fath.

Darpariaethau atodol yn Adran 13 Deddf 1988

- (1) Cyn penodi person i gynrychioli unrhyw **grefydd**, enwad neu gymdeithasau fel aelod o'r cyngor rhaid i'r awdurdod addysg lleol o dan sylw gymryd pob cam rhesymol i'w sicrhau eu hunain ei fod yn cynrychioli'r **grefydd**, yr enwad neu'r cymdeithasau o dan sylw.
- (2) Gellir diswyddo aelod o'r cyngor a benodwyd gan yr awdurdod o'i aelodaeth gan yr awdurdod os bydd ym marn yr awdurdod yn peidio â chynrychioli'r **grefydd**, yr enwad neu'r cymdeithasau y'i penodwyd i'w cynrychioli neu (yn ôl y digwydd) yr awdurdod.
- (3) Gall unrhyw aelod o'r cyngor y gofynnir amdano gan adran (11)(3)(b) y Ddeddf hon ar unrhyw amser gael ei ddswyddo o'i aelodaeth gan corff llywodraethu neu (yn ôl y digwydd) gan gyrff llywodraethu yr ysgol neu'r ysgolion a gynhelir â grant o dan sylw.
- (4) Yn is-adran (3) yr adran honno sytyr "aelod cyfetholedig" yw person a gyfetholwyd yn aelod o'r cyngor gan aelodau'r cyngor nad ydynt eu hunain wedi'u cyfethol, a bydd person a gyfetholir fel hyn yn dal ei swydd ar y cyfryw delerau ag a bennir gan yr aelodau sy'n ei gyfethol.
- (5) Caiff unrhyw aelod o'r cyngor ymddiswyddo o'i swydd ar unrhyw amser.
- (6) Yn is-adran (3) yr adran honno, caiff y cyngor ac, mewn perthynas ag unrhyw gwestiwn sydd i'w benderfynu gan aelodau'r cyngor o unrhywategori penodol, caiff aelodau'rategori hwnnw reoli eu trafodion eu hunain.
- (7) Nid effeithir ar ddilysrwydd trafodion y cyngor neu draffoion aelodau'r cyngor o unrhywategori penodol -
 - (a) gan swydd wag ar gyfer unrhyw aelod o'r cyngor y gofynnir amdano gan is-adran (3) yr adran honno; neu
 - (b) ar y sail nad yw aelod o'r cyngor a benodwyd i gynrychioli unrhyw **grefydd**, enwad neu gymdeithasau, adeg y trafodion, yn cynrychioli'r **grefydd**, yr enwad neu'r cymdeithasau o dan sylw.

Darpariaethau yn Adran 16 Deddf Addysg 1993 ar gyfer ailgyfansoddi CYSAG

16. – (1) Mae'r adran hon mewn grym mewn perthynas ag ardal awdurdod addysg leol os oes gorchymyn o dan adran 12(1)(b) y Ddeddf hon yn gymwys i'r ardal.

- (2) Cyn pen chwe mis ar ôl dyddiad y gorchymyn cyntaf o'r fath bydd yr awdurdod addysg lleol yn cyfansoddi cyngor newydd o dan adran 11 Deddf Diwygio Addysg 1988 (cynghorau ymgynghorol sefydlog ar addysg grefyddol).
- (3) At ddibenion y cyfansoddiad y gofynnir amdano gan is-adran (2) uchod (ac unrhyw gyfansoddiad dilynol) bydd yr adran honno mewn grym -
 - (a) fel pe bai is-adran (3)(b) wedi'i hepgor;
 - (b) fel pe bai is-adran (4) yn gofyn am benodi grwp cynrychioliadol, yn ogystal â'r rhai a restrwyd ym mharagraffau (a) – (d) yr is-adran honno, yn cynnwys personau sy'n cynrychioli ysgolion perthnasol a gynhelir â grant; ac
 - (c) yn is-adran (7) -
 - (i) fel petai "hwinnw y rhai" wedi'u disodli gan "hynny", a
 - (ii) fel pe bai "neu'r ysgolion perthnasol a gynhelir â grant" wedi'i ddodi ar ôl "i gynrychioli'r awdurdod".
- (4) At ddibenion is-adran (3) uchod, ystyr "ysgolion perthnasol a gynhelir â grant" yw'r ysgolion a hynny a gynhelir â grant o fewn ardal yr awdurdod addysg lleol y mae adran 138 neu 139 y Ddeddf hon yn gymwys iddynt.
- (5) Cyn penodi person i gynrychioli'r ysgolion perthnasol a gynhelir â grant yn unol ag is-adran (3) uchod rhaid i'r awdurdod addysg lleol gymryd pob cam rhesymol i'w sicrhau eu hunain ei fod yn dderbyniol fel y cyfryw i gyrff llywodraethu y mwyafrif o'r ysgolion hynny; ond nid effeithir ar ddilysrwydd y trafodion am nad oedd y person yn dderbyniol fel hyn oni bai y dangosir bod yr awdurdod addysg lleol wedi methu â chymryd camau o'r fath.
- (6) Gall person a benodir i gynrychioli ysgolion perthnasol a gynhelir â grant yn unol ag is-adran (3) uchod gael ei ddiswyddo o'i aelodaeth o'r cyngor os bydd ym marn yr awdurdod addysg lleol yn peidio â bod yn dderbyniol fel y cyfryw i gyrff llywodraethu y mwyafrif o'r ysgolion hynny.

Mynegai

A	ACAC	8, 15, 25
	Addysg enwadol	31-32
	Addysg foesol	9, 11, 15, 18, 32, 34, 36
	Addysg grefyddol (AG)	5-17, 23-26, 28-33, 34, 36-37
	Addysg grefyddol mewn:	
	- Colegau Chweched Dosbarth	10, 42, 43
	- Colegau Technoleg Dinas	10, 41
	- Ysgolion AGAG sy'n cyfateb i ysgolion a gynorthwyir	12, 32
	- Ysgolion AGAG sy'n cyfateb i ysgolion sirol	11, 12
	- Ysgolion arbennig	10, 40
	- Ysgolion gwirfoddol a gymorthwyir (ac ysgolion cytundeb arbennig)	11, 12, 31, 32
	- Ysgolion gwirfoddol a reolir	11, 12, 31-32
	- Ysgolion sirol	11, 12
	Addysg ysbrydol	9, 11, 17, 18, 30-32, 34, 36
	Adolygiad o'r maes llafur cytûn	6-8, 13-14, 24, 32, 57
	Adroddiad blynyddol (CYSAG)	8, 25
	Adroddiadau i rieni	5, 31
	Ailgynull cynhadledd maes llafur cytûn	7, 50-51
	Amser ar gyfer Addysg Gefyddol	11, 15
	Arholiad safon A ac AS	16
	Arolygu	6, 10, 25, 31-32, 43
	Arolygydd "Adran 13"	32
	Athrawon	34-37
	Awdurdod Addysg Lleol	5-8, 11-14, 16-17, 18, 22, 24-28, 30, 32, 32-33, 34-35, 36-39, 44-51, 53, 56-58
	Awdurdod Cwricwlwm ac Asesu Ysgolion (ACAY)	15
C	Corff Llywodraethu	5-6, 10, 11-12, 15-16, 18-19, 21-22, 31-33, 34, 38-39, 42, 52-54, 56-58
	Cwricwlwm sylfaenol	11, 44, 45
	Cwynion	5-7, 22, 25, 32-33, 55
	Cydaddoli	5-10, 18-23, 30-32, 34-36
	Cydaddoli mewn:	
	- Colegau Chweched Dosbarth	10, 42, 43
	- Colegau Technoleg Dinas	10, 41
	- Ysgolion AGAG sy'n cyfateb i ysgolion a gynorthwyir	18, 22, 23, 32
	- Ysgolion AGAG sy'n cyfateb i ysgolion sirol	18, 22-23, 31-32
	- Ysgolion arbennig	10, 40
	- Ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir (ac ysgolion cytundeb arbennig)	18, 22, 23, 32
	- Ysgolion gwirfoddol a reolir	18, 22, 23, 32

	- Ysgolion sirol	18-22
	Cyngor Cwricwlwm Cymru	(gweler ACAC)
	Cyngor Cyllido Addysg Bellach	43
	Cyngor y Cwricwlwm Cenedlaethol	(gweler ACAY)
	Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol (CYSAG)	5-8, 12, 13, 20-22, 24-29, 32, 34, 36, 49, 50, 53, 55-58
	Cynhadledd maes llafur cytûn	7, 10, 13, 15, 24, 26-29
	Cynlluniau datblygu	36
	CYSAG	7, 24-29, 56, 58
D	Deddf Addysg 1944	11-14, 16, 22, 24, 26-29, 33-34, 44-47, 50
	Deddf Addysg 1992	31-32
	Deddf Addysg 1993	5-8, 10-13, 16, 19, 20, 22, 25-29, 34, 38-40, 49- 50, 52, 56
	Deddf Diwygio Addysg 1988	7, 9-11, 13-28, 30, 32-34, 41, 44-45, 47, 49, 52, 56
	Disgybl cofrestredig	10, 11, 16, 18, 54
E	Ethos	9, 18, 30-31, 34
G	Grant Dibenion Arbennig	(ysgolion AGAG) 37
	Grŵp A CYSAG	7, 26, 27, 28
H	Hawliau rhiant	16-18, 22-23, 30
	Hyfforddiant Cychwynnol i Athrawon	24, 25, 36-37
	Hyfforddiant Mewn-swydd	25
LI	Llawlyfr (ysgol)	6, 9, 30-31, 32
M	Maes llafur cytûn	7, 8, 12-17, 24-27, 30, 32, 36, 44-46, 48-50, 57
	Meysydd Llafur engreiffiol	15, 16
P	Penderfyniadau	8, 20-22, 30, 53-54
	Pennaeth	5, 6, 10-12, 15, 17-21, 23, 24, 30-35, 44-45, 52- 55
	Pwyllgor A cynhadledd maes llafur	7, 26-28
Rh	Rhaglen Grantiau Cynnal Addysg a Hyfforddiant	36-37
S	Siarter y Dinesydd	30
	Siarter y Rhieni	30
	Swyddfa Prif Arolygydd Ei Mawrhydi (SPAEM)	6, 25, 31
T	TGAU	15-16
	Tynnu plant yn ôl	5, 14-18, 20, 22-23, 30, 40, 44

Y	Ysgolion a gynhelir â grant	5-8, 11-13, 16, 22, 31-32, 34, 37, 38-39
	Ysgolion a gynhelir â grant a maes llafur cytûn	26-28, 50-51
	Ysgrifennydd Gwladol	7, 10, 13, 14, 22, 27, 29, 30, 33, 38, 39, 48, 49, 50

Enwebiadau ar gyfer Pwyllgor Gwaith y CCYSAGauC (Gorffennaf 7, 2017)

Nominations for the Executive Committee (7 July, 2017)

Mae DAU o enwebiadau ar gyfer DWY swydd ar y Pwyllgor Gwaith.

There are TWO nominations for TWO positions on the Executive Committee.

1. Alison Lewis CYSAG Abertawe

Mae gen i radd mewn Athroniaeth o Brifysgol Abertawe ac rwyf yn fam i ddau o fechgyn. Rwyf wedi bod yn bennaeth yr Adran Addysg Grefyddol yn Ysgol Gymunedol Cefn Hengoed yn Abertawe ers 2001. Pan gyrhaeddais yno, fy nghenhadaeth oedd chwyldroi'r adran drwy wneud yn siŵr fod pob disgybl yng Nghefn Hengoed yn cael cyfle i astudio pwnc a fyddai nid yn unig yn gymhwyster TGAU pwysig iddynt, ond yn un sydd mor gyfoethog mewn sgiliau bywyd hanfodol. Felly, er mai dim ond 2 awr y pythefnos oedd gen i ar y cwricwlwm, teilwrais y cwrs TGAU i ganiatáu iddo gael ei ddysgu o dan y cyfyngiadau hynny. Ni oedd yr ysgol anenwadol gyntaf yng Nghymru i gael cohort llawn yn ymgeisio am TGAU Astudiaethau Crefyddol, yn cynnwys pob disgybl yn ein Hadran Addysgu Arbenigol.

Mae fy adran wedi mynd o nerth i nerth, ac mewn adeg pan mae oriau pwnc yn cael eu torri ar draws y cwricwlwm, bûm yn rhagweithiol yn sicrhau mwy o amser cwricwlwm i roi addysg grefyddol gyflawn a chytbwys i'r disgyblion, yn llawn o sgiliau a gwerthoedd sydd yn hanfodol i'w bywyd fel oedolion ifanc. Mae'n destun balchder i mi fod AG yn cael ei gydnabod fel pwnc gwerthfawr yn fy ysgol ond rwy'n deall nad felly y mae hi ymhob man, ac yn teimlo mai rhan o'm gwaith yw sicrhau fod AG yn cael lle teilwng ym mhob ysgol. Nid yw 'talu gwrogaeth' i AG yn ddigon; mae'n hollbwysig fod rhwymedigaethau statudol yn cael eu glynu atynt a bod AG ystyrllon yn cael ei dysgu ar draws pob ysgol yng Nghymru.

Yn ystod fy ngyrfa addysgu hyd yma, rwyf wedi bod yn arholwr TGAU Astudiaethau Crefyddol i CBAC a chefais fy newis i weithio ochr yn ochr â Gavin Creigen fel cymedrolydd ar gyfer lefelu safoni mewn Addysg Grefyddol yn 2012. Rwyf hefyd wedi gwasanaethu ar CYSAG Abertawe am flynyddoedd lawer fel Is Gadeirydd a bellach yn Gadeirydd, ac wedi cynrychioli fy CYSAG yng nghynadledau CCYSAGauC.

Yn ogystal â dysgu'n llawn amser, rwyf yn gweithio ar hyn o bryd gydag ERW fel Ymarferydd Arweiniol dros Addysg Grefyddol. Fy swyddogaeth yw rhoi i athrawon AG y sgiliau, yr wybodaeth a'r adnoddau sydd eu hangen i ddysgu Manyleb newydd TGAU mewn AG 2017, paratoi ar gyfer y cymhwyster newydd drwy sefydlu cyfarfodydd rhwydwaith a chreu cyfleoedd i gydweithio yn ogystal â chreu adnoddau ar blatfform digidol Llywodraeth Cymru, Hwb, i gydweithwyr yng Nghymru. Rwyf wedi cyflwyno cynnydd yr Ymarferydd Arweiniol mewn cynadledau diweddar i'r rhwydwaith, CYSAG a CBAC.

Bûm yn rhan o brosiectau peilot Llythrennedd a Rhifedd yn fy ysgol ac rwyf wedi rhannu arfer da ymhlith gydweithwyr mewn cyfarfodydd rhwydwaith. Cyn bo hir byddaf yn datblygu agweddau o ddull gweithredu Donaldson ar Gymhwysedd Digidol drwy AG drwy gydweithio ag arbenigwyr TG i gynhyrchu cyrsiau Moodle i'r Fanyleb newydd i AG gan ddefnyddio Hwb.

Credaf y bydd fy mhrofiad yn fy ngalluogi i wneud cyfraniad gwerthfawr i Bwyllgor Gwaith CCYSAGauC a byddwn yn ei chael yn ffrind gwasanaethu arno, er budd fy mhwn a chydweithwyr yng Nghymru.

1. Alison Lewis Swansea SACRE

I am a Swansea University Philosophy graduate and mother of two boys. I have served as Head of the Religious Education Department at Cefn Hengoed Community School in Swansea since 2001. On arrival my mission was to turn the department around by ensuring that every pupil at Cefn Hengoed had the opportunity to study a subject that could not only provide them with an important GCSE qualification, but one that is so rich in essential life skills. So, despite having only 2 hours per fortnight on the curriculum, I tailored the GCSE course to allow it to be taught under these constraints and became the first non-denominational school in Wales to have full cohort entry for GCSE Religious Studies, including every pupil in our Specialist Teaching Facility.

My department has gone from strength to strength, and in a time when subject hours are being cut across the curriculum, I have been proactive in securing more curriculum time to provide pupils with well-rounded and balanced religious education, abundant in skills and values essential for life as young adults. I am proud that RE is recognised as a valuable subject in my school but I understand that this is not the same everywhere, and feel that part of my work is to ensure that RE is given its rightful place in all schools. A 'token gesture' approach to RE is not enough; it is vital that statutory obligations are adhered to and meaningful RE is being taught across all schools in Wales.

During my teaching career to date, I have been a WJEC examiner of GCSE Religious Studies and was selected to work alongside Gavin Craigen as moderator for levelling standardisation in Religious Education in 2012. I have also served on the Swansea SACRE for many years as Vice Chair and now Chairperson, and have represented my SACRE at WASACRE conferences.

In addition to my full time teaching commitment, I am currently working with ERW as a Lead Practitioner for Religious Education. My role is to equip teachers of RE with the skills, knowledge and resources necessary to teach the new 'GCSE Specification in RS 2017', to prepare for the new qualification through setting up network meetings and create collaboration opportunities as well as creating resources on the Welsh Government's digital platform, Hwb, for colleagues in Wales. I have presented the Lead Practitioner's progress at recent network, SACRE and WJEC conferences.

I have been a part of Literacy and Numeracy pilot projects in my school and have shared good practice amongst colleagues in network meetings. I will soon be developing aspects of the Donaldson approach on Digital Competency through RE by collaborating with IT specialists to produce Moodle courses for the new Specification for RS using Hwb.

I believe that my experience will allow me to make a valuable contribution to the WASACRE Executive Committee and I would find it a privilege to serve, for the good of my subject and colleagues in Wales.

2. Gill Vaisey CYSAG Sir Fynwy

Mae Gill Vaisey yn athrawes gymwysedig ac yn Ymgynghorydd Addysg Grefyddol sy'n arbenigo mewn addysg gynradd ac addysg y blynyddoedd cynnar.

Ar ôl astudio ar gyfer ei gradd B.Add. Anrh, gydag Astudiaethau Crefyddol fel ei phwnc arbenigol, bu'n addysgu plant oed cynradd cyn ymgymryd â swydd fel Athrawes Ymgynghorol ar gyfer Addysg Grefyddol yng Ngwent a chyflawni swydd debyg wedyn gyda Morgannwg Ganol. Ers 1996 mae Gill wedi bod yn ymgynghorydd llawrydd llwyddiannus sy'n rhoi hyfforddiant a chymorth i Allau, Esgobaethau ac ysgolion ledled Cymru a Lloegr ac mae bellach yn adnabyddus yn genedlaethol am ei gwaith gyda phlant yn y Blynyddoedd Cynnar.

Gill yw'r ymgynghorydd proffesiynol i CYSAGau Blaenau Gwent, Sir Fynwy a Chaerdydd a than yn ddiweddar roedd hi hefyd yn cefnogi CYSAGau Bro Morgannwg a Rhondda Cynon Taf.

Mae ei phrofiad perthnasol yn cynnwys:

- Aelod gweithgar o Gymdeithas CYSAGau Cymru ers ei sefydlu;
- Wedi bod yn darparu arbenigedd proffesiynol i CYSAGau Blaenau Gwent a Sir Fynwy ers 1996 ac i CYSAG Caerdydd ers 2014;
- Wedi ysgrifennu Meysydd Llafur Cytûn ar gyfer AG a deunydd cymorth, cynllunio ac asesu cynhwysfawr cysylltiedig i athrawon ar gyfer sawl Awdurdod Lleol yng Nghymru;
- Hyfforddiant a gwaith ymgynghorol rheolaidd ar gyfer athrawon cynradd ac ymarferwyr y blynyddoedd cynnar ledled Cymru a Lloegr;
- Rhoi hyfforddiant a chynghor i Awdurdodau Lleol ac Esgobaethau Eglwysig ledled Cymru a Lloegr;
- Aelod o'r Panel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol, y bu'n gadeirydd arno am dair blynedd;
- Cynhyrchu llyfrau ac adnoddau i athrawon ar gyfer Cyfnod Allweddol 1 a gomisiynwyd gan ACCAC;
- Chwarae rhan a rhoi cymorth yn uniongyrchol gyda phrosiectau amrywiol gan yr Adran Addysg a Sgiliau;
- Cynhyrchu a chyhoeddi adnoddau am ddim ac i'w prynu (Books at Press) i gefnogi Cwricwlwm y Cyfnod Sylfaen yng Nghymru a chwricwlwm EYFS a CA1 yn Lloegr; a'r Curriculum for Excellence yn yr Alban;
- Cysylltiadau clòs ag ystod eang o gymunedau ffydd a chynrychiolwyr unigol;
- Aelod o Gymdeithas Ymgynghorwyr ac Arolygwyr AG y DU (AREIAC) ac ar hyn o bryd aelod o'r pwyllgor gwaith gan gynrychioli Cymru a darparu seminarau'n rheolaidd ar gyfer ei haelodau;
- Cynrychiolydd CCYSAGauC ar Gyngor Addysg Grefyddol Cymru a Lloegr;
- Wedi mynychu cynhadledd EFTRE (Fforwm Ewropeaidd i Athrawon AG) yn Vienna;
- Cynrychioli CCYSAGauC yng Nghyfarfod Bwrdd EFTRE yn Athen, Ebrill 2017;
- Mynychu cyfarfod gyda Kirsty Williams a Swyddogion eraill Llywodraeth Cymru, Mawrth 2017, fel rhan o gynrychiolaeth o Banel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol (PYCAG);
- Gweithio gydag aelodau PYCAG i gefnogi'r Ysgolion Arloesi wrth iddynt ddatblygu elfen AG o Faes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau; a
- Mynychu cyfarfodydd â'r Rhwydwaith Ysgolion Arloesi a drefnwyd gan Lywodraeth Cymru.

Yr ethos sy'n sail i'w hymgyngoriaeth yw hybu a chefnogi rhagoriaeth mewn addysg grefyddol mewn ysgolion a sefydliadau addysgol. Byddai Gill yn falch o gael cefnogi a rhannu ei harbenigedd gyda Phwyllgor CCYSAGauC.

2. Gill Vaisey Monmouthshire SACRE

Gill Vaisey is a qualified teacher and Religious Education Consultant specialising in primary and early years education.

After studying for her B.Ed. Hons. Degree, with Religious Studies as her specialist subject, she taught primary age children before taking up a post as Advisory Teacher for Religious Education in Gwent followed by a similar post with Mid Glamorgan. Since 1996, Gill has been a successful freelance consultant providing training and support for LAs, Dioceses and schools across Wales and England and is now a nationally known figure in the UK for her work with RE and Early Years children.

Gill is the professional consultant to Blaenau Gwent, Monmouthshire and Cardiff SACREs and until recently also supported the Vale of Glamorgan and Rhondda Cynon Taf SACREs.

Relevant experiences include:

- An active member of the Welsh Association of SACREs since its inception and currently an Executive Member;
- Providing professional expertise to Blaenau Gwent and Monmouthshire SACREs since 1996 and to Cardiff SACRE since 2014;
- Writing Agreed Syllabuses for RE and accompanying comprehensive teachers' support, planning and assessment material for several Local Authorities in Wales;
- Regular training and consultancy for primary teachers and Early Years practitioners across both Wales and England;
- Providing training and advice to Local Authorities and Church Dioceses across Wales and England;
- A member of the National Advisory Panel for Religious Education, of which she was chairperson for three years;
- Producing Key Stage 1 books and teachers' resources commissioned by ACCAC;
- Direct involvement and support with various DfES projects;
- Producing and publishing free and purchasable resources (Books at Press) to support the Foundation Phase Curriculum in Wales, the EYFS and KS1 curriculum in England and the Curriculum for Excellence in Scotland;
- Close links with a wide range of faith communities and individual representatives;
- A member of the UK Association of RE Advisers, Inspectors and Consultants (AREIAC) and currently executive committee member representing Wales and regularly providing seminars for its members;
- WASACRE representative on the REC (Religious Education Council for England and Wales);
- Attended 2016 EFTRE (European forum for Teachers of RE) conference in Vienna;
- Represented WASACRE at EFTRE Board Meeting in Athens, April 2017;
- Attended meeting with Kirsty Williams and other Welsh Government Officials, March 2017, as part of the NAPfRE delegation of representatives;
- Actively working with NAPfRE members to support the Pioneer Schools in the development of the RE element of the Humanities Area of Learning and Experience; and
- Attending Welsh Government convened meetings with the Pioneer Schools Network.

The ethos behind Gill's consultancy is to promote and support excellence in religious education in schools and educational establishments.

Enwebiadau ar gyfer Is-Gadeirydd y CCYSAGauC (7 Gorffennaf 2017)

Nominations for the position of Vice Chair for the Wales Association of SACREs (7 July 2017)

1. Y Cyng. Ernie Galsworthy CYSAG Merthyr Tudful

Bûm yn aelod o GYSAG ers Mai 2012, wedi i mi gael fy ethol i'r cyngor. Cyn hynny bûm yn gynghorydd rhwng 1987 a 2004, a gwasanaethais ar GYSAG Merthyr Tudful yn ystod y cyfnod hwn a mynychu cyfarfodydd CCYSAGauC yn ogystal.

Cefais fy magu mewn amgylchedd Bedyddwyr Cymreig, a than yr oeddwn yn 5 oed bûm yn byw gyda'm mam-gu, Cymraes nad oedd, yn anffodus, wedi dysgu Cymraeg i fy mam ond a wnaeth ei gorau i'm haddysgu i yn yr iaith. Wedi ei marwolaeth, fodd bynnag, collais yr iaith, ac ni ailafaelais ynddi tan y 1990'au hwyr pan fynychais gwrs WLPAN ym Mhrifysgol Caerdydd.

Rwy'n coleddu safbwynt heddychol, a'm harwyr yw Mahatma Gandhi, John Lennon ac Iesu Grist. Yr oeddynt ill tri'n heddychwyr, a chafodd y tri eu diwedd trwy drais. Mae bod yn heddychwyr yn ddull peryglus o fyw, ac weithiau mae angen dewrder i fyw buchedd o'r fath.

Rwyf hefyd yn gynrychiolydd y cyngor ar y Pwyllgor Awdurdodau Lleol Di-niwclear; rwy'n credu bod hynny'n adlewyrchu fy nymuniad i fyw mewn heddwch.

Yr oedd fy nhri arwr yn Hindŵ, yn anffyddiwr ac yn Gristion. Er nad wyf yn cyd-fynd yn llwyr â safbwyntiau fy arwyr, mae gennyf barch mawr tuag atynt, ac rwy'n credu bod parch tuag at bob crefydd yn sylfaenol i heddwch byd-eang.

1. Councillor Ernie Galsworthy Merthyr Tudfil SACRE

I have been a SACRE member since May 2012 after I was elected to council. I was previously a councillor from 1987 until 2004, and served on Merthyr Tydfil SACRE during this period and also attended WASACRE meetings.

I was brought up in a Welsh Baptist environment and until the age of 5 lived with my grandmother, a Welsh speaker, who unfortunately did not teach Welsh to my mother although, did her best to teach me. Consequently after her death I lost the language and did not pick it back up again until the late 1990's when I attended a WPLAN course at Cardiff University.

I hold pacifist views and my great heroes are Mahatma Gandhi, John Lennon and Jesus Christ, All three were pacifists and met violent deaths. Being a pacifist is a dangerous way of living and sometimes courage is needed to live this life.

I am also the council representative on the Committee of Nuclear Free Local Authorities which I believe reflects how I wish to live in peace.

My three heroes were a Hindu, an atheist and a Christian. While I do not believe totally in the views of my heroes I have great respect for them and it is respect for all religions which I believe is fundamental for world peace.

2. Gill Vaisey CYSAG Sir Fynwy

Mae Gill Vaisey yn athrawes gymwysedig ac yn Ymgynghorydd Addysg Grefyddol sy'n arbenigo mewn addysg gynradd ac addysg y blynyddoedd cynnar.

Ar ôl astudio ar gyfer ei gradd B.Add. Anrh, gydag Astudiaethau Crefyddol fel ei phwnc arbenigol, bu'n addysgu plant oed cynradd cyn ymgymryd â swydd fel Athrawes Ymgynghorol ar gyfer Addysg Grefyddol yng Ngwent a chyflawni swydd debyg wedyn gyda Morgannwg Ganol. Ers 1996 mae Gill wedi bod yn ymgynghorydd llawrydd llwyddiannus sy'n rhoi hyfforddiant a chymorth i ALLau, Esgobaethau ac ysgolion ledled Cymru a Lloegr ac mae bellach yn adnabyddus yn genedlaethol am ei gwaith gyda phlant yn y Blynyddoedd Cynnar.

Gill yw'r ymgynghorydd proffesiynol i CYSAGau Blaenau Gwent, Sir Fynwy a Chaerdydd a than yn ddiweddar roedd hi hefyd yn cefnogi CYSAGau Bro Morgannwg a Rhondda Cynon Taf.

Mae ei phrofiad perthnasol yn cynnwys:

- Aelod gweithgar o Gymdeithas CYSAGau Cymru ers ei sefydlu;
- Wedi bod yn darparu arbenigedd proffesiynol i CYSAGau Blaenau Gwent a Sir Fynwy ers 1996 ac i CYSAG Caerdydd ers 2014;
- Wedi ysgrifennu Meysydd Llafur Cytûn ar gyfer AG a deunydd cymorth, cynllunio ac asesu cynhwysfawr cysylltiedig i athrawon ar gyfer sawl Awdurdod Lleol yng Nghymru;
- Hyfforddiant a gwaith ymgynghorol rheolaidd ar gyfer athrawon cynradd ac ymarferwyr y blynyddoedd cynnar ledled Cymru a Lloegr;
- Rhoi hyfforddiant a chynghor i Awdurdodau Lleol ac Esgobaethau Eglwysig ledled Cymru a Lloegr;
- Aelod o'r Panel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol, y bu'n gadeirydd arno am dair blynedd;
- Cynhyrchu llyfrau ac adnoddau i athrawon ar gyfer Cyfnod Allweddol 1 a gomisiynwyd gan ACCAC;
- Chwarae rhan a rhoi cymorth yn uniongyrchol gyda phrosiectau amrywiol gan yr Adran Addysg a Sgiliau;
- Cynhyrchu a chyhoeddi adnoddau am ddim ac i'w prynu (Books at Press) i gefnogi Cwricwlwm y Cyfnod Sylfaen yng Nghymru a chwricwlwm EYFS a CA1 yn Lloegr; a'r Curriculum for Excellence yn yr Alban;
- Cysylltiadau clòs ag ystod eang o gymunedau ffydd a chynrychiolwyr unigol;
- Aelod o Gymdeithas Ymgynghorwyr ac Arolygwyr AG y DU (AREIAC) ac ar hyn o bryd aelod o'r pwyllgor gwaith gan gynrychioli Cymru a darparu seminarau'n rheolaidd ar gyfer ei haelodau;
- Cynrychiolydd CCYSAGauC ar Gyngor Addysg Grefyddol Cymru a Lloegr;
- Wedi mynychu cynhadledd EFTRE (Fforwm Ewropeaidd i Athrawon AG) yn Vienna;
- Cynrychioli CCYSAGauC yng Nghyfarfod Bwrdd EFTRE yn Athen, Ebrill 2017;
- Mynychu cyfarfod gyda Kirsty Williams a Swyddogion eraill Llywodraeth Cymru, Mawrth 2017, fel rhan o gynrychiolaeth o Banel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol (PYCAG);
- Gweithio gydag aelodau PYCAG i gefnogi'r Ysgolion Arloesi wrth iddynt ddatblygu elfen AG o Faes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau; a
- Mynychu cyfarfodydd â'r Rhwydwaith Ysgolion Arloesi a drefnwyd gan Lywodraeth Cymru.

Yr ethos sy'n sail i'w hymgyngghoriaeth yw hybu a chefnogi rhagoriaeth mewn addysg grefyddol mewn ysgolion a sefydliadau addysgol. Byddai Gill yn falch o gael cefnogi a rhannu ei harbenigedd gyda Phwyllgor CCYSAGauC.

Hoffai Gill gael y cyfle i gefnogi CCYSAGauC fel Is Gadeirydd yn ystod y cyfnod pwysig hwn o newid a datblygu'r cwricwlwm.

2. Gill Vaisey Monmouthshire SACRE

Gill Vaisey is a qualified teacher and Religious Education Consultant specialising in primary and early years education.

After studying for her B.Ed. Hons. Degree, with Religious Studies as her specialist subject, she taught primary age children before taking up a post as Advisory Teacher for Religious Education in Gwent followed by a similar post with Mid Glamorgan. Since 1996, Gill has been a successful freelance consultant providing training and support for LAs, Dioceses and schools across Wales and England and is now a nationally known figure in the UK for her work with RE and Early Years children.

Gill is the professional consultant to Blaenau Gwent, Monmouthshire and Cardiff SACREs and until recently also supported the Vale of Glamorgan and Rhondda Cynon Taf SACREs.

Relevant experiences include:

- An active member of the Welsh Association of SACREs since its inception and currently an Executive Member;
- Providing professional expertise to Blaenau Gwent and Monmouthshire SACREs since 1996 and to Cardiff SACRE since 2014;
- Writing Agreed Syllabuses for RE and accompanying comprehensive teachers' support, planning and assessment material for several Local Authorities in Wales;
- Regular training and consultancy for primary teachers and Early Years practitioners across both Wales and England;
- Providing training and advice to Local Authorities and Church Dioceses across Wales and England;
- A member of the National Advisory Panel for Religious Education, of which she was chairperson for three years;
- Producing Key Stage 1 books and teachers' resources commissioned by ACCAC;
- Direct involvement and support with various DfES projects;
- Producing and publishing free and purchasable resources (Books at Press) to support the Foundation Phase Curriculum in Wales, the EYFS and KS1 curriculum in England and the Curriculum for Excellence in Scotland;
- Close links with a wide range of faith communities and individual representatives;
- A member of the UK Association of RE Advisers, Inspectors and Consultants (AREIAC) and currently executive committee member representing Wales and regularly providing seminars for its members;
- WASACRE representative on the REC (Religious Education Council for England and Wales);

- Attended 2016 EFTRE (European forum for Teachers of RE) conference in Vienna;
- Represented WASACRE at EFTRE Board Meeting in Athens, April 2017;
- Attended meeting with Kirsty Williams and other Welsh Government Officials, March 2017, as part of the NAPfRE delegation of representatives;
- Actively working with NAPfRE members to support the Pioneer Schools in the development of the RE element of the Humanities Area of Learning and Experience; and
- Attending Welsh Government convened meetings with the Pioneer Schools Network.

The ethos behind Gill's consultancy is to promote and support excellence in religious education in schools and educational establishments.

Gill would like the opportunity to support WASACRE as Vice Chair during this important period of curriculum development and change.

Cyfarfod Cymdeithas CYSAG au Cymru, yn Sir Fynwy Swyddfeydd y Cyngor,
Neuadd y Sir, Rhadyr, Brynbuga. 3 Mawrth 2017 (**10.30am – 3pm**)
Wales Association of SACREs meeting, at the Monmouthshire County Council
Offices, County Hall, Rhadyr, Usk, NP15 1GA. 3 March 2017 (**10.30am – 3pm**)

Presenoldeb/Attendance

<p>Ynys Môn / Anglesey Bethan James (BJ) Rheinallt Thomas (RT)</p> <p>Blaenau Gwent Gill Vaisey (GV) Soam Sharma (SS) Chris Abbas (CA) Mal Jilani (MJ)</p> <p>Pen-y-bont ar Ogwr / Bridgend Edward Evans (EE) Vicky Thomas (VT)</p> <p>Caerffili/ Caerphilly Enfys Hawthorn (EH) Janet Jones (JJ) Vicky Thomas (VT)</p> <p>Caerdydd / Cardiff Gill Vaisey (GV)</p> <p>Sir Gaerfyrddin / Carmarthenshire Mary Parry (MP)</p> <p>Ceredigion</p> <p>Conwy Phil Lord (PL) Nicholas Richter (NR)</p>	<p>Sir Ddinbych / Denbighshire Phil Lord (PL)</p> <p>Sir y Fflint / Flintshire Phil Lord (PL)</p> <p>Gwynedd Bethan James (BJ)</p> <p>Merthyr Tudful / Merthyr Tydfil Vicky Thomas (VT) Ernie Galsworthy (EG)</p> <p>Sir Fynwy / Monmouthshire Gill Vaisey (GV) Val Howells (VH) Peter Baines (PB) Kath Fitter (KF) N. Baicher (NB) Tudor Thomas (TT) Bob Cotterell (BC) Sue Cave (SC) Liz Hackett Pain (LHP)</p> <p>Castell-nedd Port Talbot / Neath and Port Talbot</p> <p>Casnewydd / Newport N. Baicher (NB) Huw Stephens (HS) Sally Northcott (SN) Vicky Thomas (VT)</p> <p>Sir Benfro / Pembrokeshire Mary Parry (MP)</p>	<p>Powys John Mitson (JM) Margaret Evitts (ME)</p> <p>Rhondda Cynon Taf Paula Webber (PW) Mathew Maidment (MM)</p> <p>Abertawe / Swansea Vicky Thomas (VT)</p> <p>Torfaen / Torfaen Marilyn Frazer (MF) Kenneth Jacob (KJ) Vicky Thomas (VT)</p> <p>Bro Morgannwg / Vale of Glamorgan Paula Webber (PW) Dafyd Trehearne (DT) R. Delpak (RD)</p> <p>Wrecsam / Wrexham Libby Jones (LJ) Tania ap Sion (TaS)</p> <p>Sylwedyddion / Observers Simon Oram Clare Cooper Sharon Perry-Phillips (Monmouth Comp.) Tudor Thomas (REMW) Andrew Jones (Caldicot School) Fr Bernard Sixtus (Catholic Archdiocese of Cardiff) Pauline Smith (Welsh Government) Manon Jones (Welsh Government) Owain ap Dafydd (Ysgol Gyfun Cwm Rhymni)</p>
---	---	---

1. Cyflwyniad a chroeso /Introduction and welcome

Diolchodd Cadeirydd CCYSAGauC, Phil Lord (PL), i gorau ysgolion Cantref a Shirenewton am yr adloniant ardderchog a gafwyd. Croesawodd yr aelodau i Siambr y Cyngor ym Mrynbuga, Sir Fynwy. Dywedodd fod cynrychiolwyr CYSAG Sir Fynwy ar gael i siarad â'r aelodau yn ystod y diwrnod.

Gan ddiolch i CCYSAGauC am ddewis y lleoliad, croesawodd y Cynghorydd Jim Higginson yr aelodau i'r Siambr gan ddweud nad yw Addysg Grefyddol Cyngor Sir Fynwy byth yn cael ei thanbriso na'i than-werthfawrogi. Cafodd yr aelodau eu croesawu hefyd gan Gadeirydd CYSAG Sir Fynwy, Liz Hackett-Payne, a fynegodd ei diolch i bawb a oedd wedi trefnu'r diwrnod. Dywedodd wrth yr aelodau ei bod yn ffrainc bod yn Gadeirydd CYSAG Sir Fynwy, sy'n gweithio ar egwyddor cynhwysiant cyflawn. Roedd hi'n cydnabod fod CYSAG yn ffynnu o ganlyniad i ymroddiad y cynrychiolwyr ffydd, y mae eu safbwyntiau dilys yn cael eu parchu gan CYSAG. Cydnabu hefyd y cynrychiolwyr athrawon, cynghorwyr cefnogol ac aelodau eraill sy'n dod ag arbenigedd academiaidd. Siaradodd Liz am natur gadarnhaol y CYSAG wrth ymgymryd â'i ddyletswydd yn monitro AG mewn ysgolion. Mae'r CYSAG yn trefnu digwyddiad AG, yn cynnwys gweithdai, i helpu'r pontio rhwng ysgolion cynradd ac uwchradd. Mae hyn yn cyfoetogi gallu plant i ddeall nifer o grefyddau. Yn ychwanegol, roedd y CYSAG wedi cael cyflwyniadau gan athrawon a disgyblion a fu ar deithiau ysgol i Auschwitz ac i Jerwsalem. Yn nhyb Liz, mae CYSAG yn rym o gadernid a chynhwysiant a dwyedodd, gyda dau ar hugain o CYSAGau yn gweithio gyda'i gilydd, mae gan CCYSAGauC rôl bwysig iawn mewn AG. Anogodd CCYSAGauC i sicrhau nad oedd swyddogaethau'n CYSAGau yn cael eu herydu a bod dyletswyddau statudol CYSAG yn dal i gael lle blaenllaw yn llygaid yr awdurdod lleol a Llywodraeth Cymru.

2. Adfyfriotawel / Quiet reflection

Dangosodd PL ffilm ar YouTube (<https://www.youtube.com/watch?v=BQbeWFxsRp0>) am bwysigrwydd Dydd Gŵyl Dewi gan Milly, 4 oed. Siaradodd hefyd am Nos Ynyd a'r Grawys, gan fyfyrion ar sut mae dathliadau cymunedol yn gysylltiedig â'r gorffennol, sydd yn agwedd bwysig o

1. Cyflwyniad a chroeso /Introduction and welcome

The Chair of WASACRE, Phil Lord (PL), thanked Cantref and Shirenewton school choirs for the excellent entertainment provided. He welcomed members to the Council Chamber at Usk, Monmouthshire. Monmouthshire SACRE representatives were available to talk to members during the day. Thanking WASACRE for choosing the venue, Cllr. Jim Higginson welcomed members to the Chamber saying that at Monmouthshire County Council Religious Education is never underestimated or undervalued. Members were also welcomed by Chair of Monmouthshire SACRE, Liz Hackett-Payne, who expressed thanks to all who had organised the day. She told members it is a privilege to act as Chair to Monmouthshire SACRE, which works on the premise of complete inclusivity. She recognized that the SACRE thrives as a result of the dedication of faith representatives, who bring a valid and respected perspective to SACRE. She acknowledged teacher reps, fully supportive councillors and other members who bring academic expertise. Liz spoke of the positive nature of the SACRE in carrying out their duty to monitor RE in schools. The SACRE organises an RE event, including workshops, to help the transition between primary and secondary schools. This enhances the ability of children to understand many faiths. Additionally, the SACRE has received presentations from teachers and pupils who made school visits to Auschwitz and to Jerusalem. Liz believes SACRE is a force of positivity and inclusivity and stated that, with twenty-two SACREs working together, WASACRE has a very important role in RE. She encouraged WASACRE to ensure that the roles of SACREs are not eroded and that SACRE's statutory duties remain foremost in the eyes of the local authority and Welsh Government.

2. Adfyfriotawel / Quiet reflection

PL showed a YouTube film (<https://www.youtube.com/watch?v=BQbeWFxsRp0>) about the importance of St David's Day from Little Milly aged 4. He also spoke about Shrovetide and Lent, reflecting on how community celebrations are connected to the past, which is an important aspect of

<p>Addysg Grefyddol.</p> <p>3. Ymddiheuriadau / Apologies</p> <p>Cafwyd ymddiheuriadau gan Andrew Pearce, Cyng. Lyndon Lloyd, Alwen Roberts, Mark Champion, Cyng. Mary Barnett, Helen Gibbon, Rachel Bendell, Alison Lewis, Shè-zèr Kandro, Meinir Wynne Loader.</p> <p>4. Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd yng Nghaerfyrddin, 18 Tachwedd 2016 / Minutes of meeting held in Carmarthen, 18 November 2016</p> <p>Derbyniwyd fod y cofnodion yn gofnod cywir o'r cyfarfod. Cynigiwyd gan Rheinallt Thomas (RT) ac eiliwyd gan Gill Vaisey (GV).</p> <p>5. Materion yn codi / Matters arising</p> <p>T3. Mae'r gwaith o goladu Syniadau AG Mudiad Addysg Grefyddol Cymru (REMW) yn dal i fynd rhagddo.</p> <p>T3. Presenoldeb dyneiddwyr – Mae'r ddogfen ganllaw, sef Cylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig yn gaethiwus; fodd bynnag mae'r canllaw'n sefyll nes y caiff ei newid. Dywedodd GV wrth aelodau CCYSGAuC fod Kathy Riddick wedi anfon llyfr newydd <i>What is Humanism?</i> a ysgrifennwyd gan Michael Rosen ac Annemarie Young ar gyfer disgyblion CA2 a CA3. Dywedodd Kathy y byddai wedi hoffi bod yn bresennol yn y cyfarfod ond nad oedd yn gwybod amdano tan yn ddiweddar.</p> <p>T3. Mae CCYSAGauC wedi derbyn ymateb gan Lywodraeth Cymru am statws y maes llafur cytûn.</p> <p>T.4. Mae aelodau'r Pwyllgor Gwaith wedi cwrdd â'r Gweinidog, Kirsty Williams. Trafodwyd statws y Maes Llafur Cytûn a gofynnodd y Gweinidog am dystiolaeth nad yw ysgolion yn cydymffurfio. Trafododd yr aelodau a all CYSAGau gynhyrchu dystiolaeth nad yw gofynion statudol yn cael eu bodloni. Cydnabu'r aelodau fod yna drefn i'w dilyn os gwelir nad yw ysgolion yn bodloni eu gofynion statudol ar gyfer AG ac y dylai CYSAGau geisio datrys y broblem yn y lle cyntaf. Roedd GV wedi'i chalonogi gan ymateb y Gweinidog, a dywedodd y dylai ysgolion fod yn cyrraedd safonau uwch ac roedd hi'n bendant, felly, fod yn rhaid i bob ysgol ddilyn y Maes Llafur Cytûn. Os nad oeddent, yna ni allent fod yn bodloni'r safonau gofynnol yna. Adroddodd GV fod y Gweinidog yn gryf iawn yn cefnogi CCYSAGAuC ar y pwnc hwn.</p> <p>T. 5. Bydd y cyflwyniad gan ymarferwyr arweiniol yn digwydd yn Wrecsam</p> <p>T. 7.Roedd PL wedi mynychu cyfarfod Pwyllgor</p>	<p>Religious Education.</p> <p>3. Ymddiheuriadau / Apologies</p> <p>Apologies received from Andrew Pearce, Cllr Lyndon Lloyd, Alwen Roberts, Mark Champion, Cllr Mary Barnett, Helen Gibbon, Rachel Bendell, Alison Lewis, Shè-zèr Kandro, Meinir Wynne Loader.</p> <p>4. Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd yng Nghaerfyrddin, 18 Tachwedd 2016 / Minutes of meeting held in Carmarthen, 18 November 2016</p> <p>The minutes were accepted as a true record of the meeting. Proposed by Rheinallt Thomas (RT) and seconded by Gill Vaisey (GV).</p> <p>5. Materion yn codi / Matters arising</p> <p>P3. The work collating REMW RE Ideas continues to be a work in progress.</p> <p>P3. Humanist attendance – The guidance document Welsh Office Circular 10/94 is restrictive; however the guidance stands until it is changed. GV told WASACRE members that Kathy Riddick has sent a new book <i>What is Humanism?</i> written by Michael Rosen and Annemarie Young for KS2 and KS3 pupils. Kathy said she would like to have been present at the meeting but was unaware about it until recently.</p> <p>P3. WASACRE has received a response from Welsh Government regarding the status of the agreed syllabus.</p> <p>P.4. Executive members have met with the Minister, Kirsty Williams. The status of the Agreed Syllabus was discussed and the Minister asked for evidence that schools are not complying. Members discussed whether SACREs can produce evidence that statutory requirements are not being met. Members acknowledged that there is a procedure to follow if schools are found not to be meeting their statutory requirement for RE and that SACREs should try to resolve the problem in the first instance. GV was heartened by the Minister's response, as she stated that schools should be meeting higher standards and was adamant, therefore, that all schools must follow the Agreed Syllabus. If they did not they could not meet those required standards. GV reported that the Minister was very strong in backing WASACRE on this issue.</p> <p>P. 5. The presentation from lead practitioners will go ahead in Wrexham</p> <p>P. 7. PL attended the EFTRE Executive meeting. He</p>
---	--

Gwaith EFTRE. Bu'n ymweld ag amrywiaeth o ysgolion a chafodd gyfle i aros gyda theulu yn y Ffindir. Ceir cyflwyniad/crynodeb yn Wrecsam.

T.8. Eitem 9. Roedd Edward wedi ysgrifennu at y Gweinidog. Mae gofynion statudol wedi'u datganoli. Dywedodd MP y gall San Steffan basio deddfwriaeth a Llywodraeth Cymru sy'n penderfynu a yw Cymru'n derbyn neu'n gwrthod y ddeddfwriaeth. Nid oes pwerau wedi'u cadw gan San Steffan sy'n gymwys i addysg yn unig. Mae hyn yn cyd-fynd â'r ffaith mai dim ond yn Lloegr y mae Comisiwn REC yn gymwys. Er bod Cymru yn bŵer deddfwriaethol, nid yw Hawliau Dynol a meysydd eraill o'r gyfraith wedi cael eu datganoli. Felly wrth wneud penderfyniadau mae'n rhaid i Lywodraeth Cymru ofyn a yw hwn yn fater addysg yn unig neu a yw'n cynnwys pethau nad ydynt yn faterion datganoledig.

Gweithredu: Ysgrifennu at Kirsty Williams i ddiolch am ateb cyflym – EE.

T.10. Dyddiad cyfarfod yr haf yn Wrecsam yw dydd Gwener 7 Gorffennaf yn Siambr y Cyngor.

6. Cyflwyniad PYCAG / NAPfRE presentation:

Cyfoethogi'r cwricwlwm modern - o safbwynt ysgol arloesi / Enriching the modern curriculum – from a pioneer school perspective –Owain ap Dafydd Ysgol Gyfun Cwm Rhymni

Rhoddodd Owain ap Dafydd o Ysgol Gyfun Cwm Rhymni gyflwyniad ar Adroddiad Donaldson/*Dyfodol Llwyddiannus*. Bydd gan Gwm Rhymni, yr unig ysgol cyfrwng Cymraeg yng Nghaerffili, dros 2000 o ddisgyblion o fewn 5 mlynedd. Maent yn gweld eu hunain ynghyd â'r ysgolion cynradd sy'n bwydo fel rhan o 'deulu o ysgolion'. Pan mae plant yn dechrau yn yr ysgol gynradd maent yn perthyn i Gwm Rhymni. Mae cynnydd disgyblion wrth galon yr ysgol. Mae'r ysgol wedi ymateb i Dyfodol Llwyddiannus/Adroddiad Donaldson. Mae'r ysgol wedi ystyried Dyfodol Llwyddiannus ac mae'r 4 Diben eisoes yn cael eu mabwysiadu gan yr ysgol. Mae'r prif ffocws yn yr ysgol ar addysgeg, arweinyddiaeth a chydweithio. Mae llythrennedd wrth wraidd popeth. Pan mae arsylwadau gwersi'n digwydd, maent yn edrych a yw'r 4 Diben wedi'u bodloni. Mae arbenigwyr yn yr ysgol uwchradd yn gweithio gydag ysgolion cynradd i ddatblygu'r cwricwlwm. Mae'r ysgol wedi cyflwyno Arweinwyr Addysgeg ac mae arweinwyr pwnc hefyd yn gyfrifol am ddatblygu staff. Mae'r ysgol yn cyflogi Uwch Arweinydd Addysgeg ar CAD1. Bydd yr Arweinwyr Addysgeg yn arwain ar chwe maes y cwricwlwm newydd. Mae gwaith clwstwr yn hanfodol. Maent yn cefnogi ysgolion cynradd ac yn cynghori ar arbenigaeth pwnc. Buont hefyd yn gweithio gydag

visited a variety of schools and had the opportunity to stay with a family in Finland. There will be a presentation/summary in Wrexham.

P.8. Item 9. Edward wrote to the Minister. Statutory requirements are devolved. MP said Westminster can pass legislation and Welsh Government decides whether Wales accepts or rejects legislation. There are no powers retained by Westminster that apply to just education. This concurs with the fact that the REC Commission only applies in England. Wales is a legislative power, but Human Rights and other areas of law are not devolved. So when making decisions Welsh government have to ask whether this is solely education or does it include things that are not devolved matters.

Action: Thanks will be written to Kirsty Williams for a swift reply – EE.

P.10. Date of the summer meeting in Wrexham is Friday 7th July in the Council Chamber.

6. Cyflwyniad NAPfRE / NAPfRE presentation:

Cyfoethogi'r cwricwlwm modern - o safbwynt ysgol arloesi / Enriching the modern curriculum – from a pioneer school perspective –Owain ap Dafydd Ysgol Gyfun Cwm Rhymni

Owain ap Dafydd Ysgol Gyfun Cwm Rhymni gave a presentation on the Donaldson Report/*Successful Futures*. Cwm Rhymni, the only Welsh medium school in Caerphilly, will have over 2000 pupils within 5 years. They see themselves along with the feeder primaries as part of a 'family of schools'. When children start primary school they belong to Cwm Rhymni. Pupil progress is at the heart of the school. The school has responded to Successful Futures/the Donaldson Report. The school has taken on board Successful Futures and the 4 Purposes are already being adopted by the school. The main focus at the school is on pedagogy, leadership and collaboration. Literacy is at the heart of everything. When lesson observations take place they look at whether the 4 Purposes are met. Specialists in secondary school are working with primary schools to develop the curriculum. The school has introduced Leaders of Pedagogy (LOP). Subject leaders are also responsible for developing staff. The school employs a Senior Leader of Pedagogy on TLR1. LOPs will be leading the six areas of the new curriculum. Cluster work is essential. They support primary schools and advise on subject specialisation. They also worked with Ysgol Llanharia Foundation unit KS2 and KS3 looking at pedagogy. The school takes time to reflect and improve and are developing consistency in a 3-16

uned Sylfaen CA2 a CA3 Ysgol Llanhari yn edrych ar addysgeg. Mae'r ysgol yn cymryd amser i fyfyrion a gwella ac yn datblygu cysondeb mewn cwricwlwm 3-16. Mae pontio yn allweddol i Ddyfodol Llwyddiannus. Mae'r athrawon yn ymweld â'r ysgolion cynradd yn rheolaidd er mwyn dod i adnabod y plant yn unigol. Ystyriwyd datblygu'r cwricwlwm fel ffordd ymlaen i ddatblygu hyder a lles y disgyblion. Ceir digon o ddigwyddiadau traws-gwricwlaidd yn Ysgol Cwm Rhymni. Siaradodd y Pennaeth am fod yn ardal Aberfan a nodi'r hanes hwn mewn gweithgareddau traws-gwricwlaidd yn debyg i'r ffordd y nodwyd hanes yr Holocost. Mae'r adran AG yn bwysig iawn yn yr ymagwedd draws-gwricwlaidd hon. Ystyrir fod Bagloriaeth Cymru yn hanfodol hefyd i ddatblygiad y cwricwlwm. Erbyn hyn mae Ysgol Cwm Rhymni yn dysgu AG drwy'r Cwricwlwm Iaith Gymraeg. Yn hytrach na'r awr yr wythnos arferol, dywedodd Owain fod AG, o ganlyniad i'r newid hwn, bellach yn cael pedair awr yr wythnos. Adroddodd fod Estyn yn hapus â'r ddarpariaeth hon. Mae'r cydlynnydd AG yn gweithio'n agos iawn â'r Adran Gymraeg. Yn marn Owain, mae'r adnoddau ar gyfer AG yn well gyda'r dull hwn gan fod yr adran Gymraeg wedi helpu i'w datblygu. Daw hyn a gwell dealltwriaeth o'r iaith. Mae cysondeb a safon y Gymraeg wedi gwella ac mae safon AG wedi gwella o ganlyniad i statws uwch yr athrawon sy'n dysgu AG. Mae AG yn bwnc gorfodol gan Donaldson ym Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau. Cred y pennaeth fod y 4 Diben yn ddelfrydol ar gyfer AG. Mae AG yn fwy na dim ond pwnc arall gan ei bod yn cyfrannu at les. Mewn ardal lle mae amddifadedd yn uchel ac mae gan bobl bryderon sylweddol am y mudo y credir sy'n digwydd yn y cymoedd, mae AG yn datblygu parch a dealltwriaeth.

Diolchodd PL i Owain am roi dealltwriaeth o'r hyn sy'n digwydd ar draws yr ysgol. Yn ystod y cwestiynau, dywedodd un aelod fod y Pennaeth wedi siarad am CA3 yn gorfod bodloni gofynion y Maes Llafur Cytûn. Ond beth sy'n digwydd yn CA4? Dywedodd Owain eu bod yn dilyn dull traws-gwricwlaidd. Mae AG wedi bod yn cael ei dysgu gan bobl nad ydynt yn arbenigwyr pwnc yn yr ysgol. Weithiau mae hyn yn digwydd drwy ddiwrnodau traws-gwricwlaidd ond mae'r ysgol wedi ymdrin â'r Maes Llafur Cytûn ac mae Estyn wedi cydnabod hyn. Defnyddir Bagloriaeth Cymru i ddysgu AG hefyd. Dywedodd nad oedd yr ysgol wedi mynd am y cwrs byr, ond bod Astudiaethau Crefyddol TGAU a Lefel A yn ddewisiadau poblogaidd. Gofynnodd Huw Stevens (HS) faint o amser oedd yn cael ei roi i Hanes a Daearyddiaeth. Dywedodd Owain eu bod yn dal i

curriculum. Transition is a key in Successful Futures. Teachers visit primary schools on a regular basis to get to know the children individually. Curriculum development was seen as a way forward in developing the confidence and wellbeing of pupils. Cross curricular events are fundamental in Ysgol Cwm Rhymni. The Head talked about being in the Aberfan area and marking this history in cross curricular activities in a similar way they have marked the history of the Holocaust. The RE department is very important in this cross curricular approach. Welsh Bacc is also seen as fundamental to the development of the curriculum. Ysgol Cwm Rhymni now teaches RE through the Welsh Language Curriculum. Owain said that rather than the usual one hour per week, as a result of this change RE now gets four hours per week. He reported that Estyn were happy with the provision. The co-ordinator of RE works very closely with the Welsh department. In Owain's opinion, resources for RE are better with this approach as the Welsh department have helped to develop the resources. This, he maintains, brings out a better understanding from the language. The consistency and quality of the Welsh has improved and the quality of RE has improved as a result of the improved status of the teachers teaching RE. RE is compulsory subject in Donaldson in the Humanities AoLE. The headteacher believes that the 4 Purposes fit in ideally with RE. RE is more than just another subject it contributes to wellbeing. He said that in an area where deprivation is high and people have significant concerns about perceived migration in the valleys of Wales, RE is developing respect and understanding.

PL thanked Owain for providing an understanding of what is happening across the school. During questions a member said that the Head had talked about KS3 having to meet the requirements of the Agreed Syllabus. But what happens at KS4? Owain said that a Cross curricular approach is taken. RE has been taught by people who are not subject specialists in the school. Sometimes through cross curricular days but that the school has covered Agreed Syllabus and that this has been recognised by Estyn. Welsh Bacc is also being used to teach RE. He said that the school did not go down the short course route, but GCSE and A Level Religious Studies are popular options. Huw Stevens (HS) asked how much time was being given to History and Geog. Owain said that they continue to have one hour per week. He reiterated that he believed that RE has improved through teaching in

gael awr yr wythnos. Dywedodd unwaith eto ei fod yn credu fod AG wedi gwella drwy gael ei dysgu mewn gwersi Cymraeg mamiaith. Er mwyn cael myfyrwyr da mae angen athrawon da ac nid oes prinder o bobl yn ymgeisio am Gwm Rhymni. Wedi cael eu penodi, maent yn cael cyfle i ddatblygu. Mewn ateb i gwestiwn arall, cadarnhaodd Owain mai AG yw'r unig bwnc sy'n cael ei ddysgu yn y gwersi Cymraeg mamiaith, ond bod rhywfaint o AG yn cael ei dysgu yn y cyfnod cofrestru a thrwy'r Fagloriaeth. Dilynwyd hyn gan drafodaethau a'r neges glir oedd nad oedd aelodau CCYSAGauC yn credu fod dysgu AG yn y cyfnodau cofrestru yn gallu cael ei ystyried yn ymarfer da.

7. Cyflwyniad WASACRE/WASACRE presentation:

Gwaith y rhwydwaith ysgolion arloesi a'r MDaPh Dyniaethau/*Work of the pioneer school network and the Humanities AOLE* - Manon Jones

Cyflwynodd PL Manon Jones i'r Gymdeithas.

Dywedodd wrth yr aelodau fod CCYSAGauC bellach yn cyfarfod â Llywodraeth Cymru yn rheolaidd.

Rhododd Manon Jones y diweddaraf i CCYSAGauC

ar gynnydd presennol y cwricwlwm newydd gan gyfeirio'n arbennig at Faes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau.

Cyhoeddwyd Dyfodol Llwyddiannus ddwy flynedd yn ôl ac mae Manon yn ystyried mai gwraidd y cwricwlwm newydd yw annog pobl ifanc i

datblygu'n aelodau llawn o gymdeithas ac mae hyn yn cael ei adlewyrchu yn y 4 Diben. Adroddodd

Manon mai'r argymhelliad yw fod AG yn parhau i fod yn ofyniad statudol. Mae Llywodraeth Cymru

wedi cyhoeddi dogfen *Cwricwlwm i Gymru - cwricwlwm am oes*

(<http://gov.wales/topics/educationandskills/schoolshome/curriculuminwales/curriculum-for-wales-curriculum-for-life/?lang=en>).

Roedd cyflwyniad Manon yn crynhoi rhai o'r prif bwyntiau yn y

ddogfen a fydd yn golygu newidiadau sylfaenol i'r system addysg yng Nghymru. Bydd y cwricwlwm yn

cael ei weithredu'n llawn yn 2021. Bydd yna system atebolrwydd gadarn drwy gydol datblygiad y

cwricwlwm. Sefydlwyd y rhwydwaith arloesi yn 2015. Mae Cymhwysedd Digidol yn un elfen o'r

cwricwlwm sydd eisoes wedi'i datblygu. Yn 2017 bydd cymorth proffesiynol i'r arloeswyr dysgu

proffesiynol sydd wrthi'n datblygu'r cwricwlwm newydd. Mae Llywodraeth Cymru yn ystyried ffyrdd

o baratoi'r ymarferwyr ar gyfer y cwricwlwm newydd ac maent wedi datblygu rhwydwaith o ysgolion ledled

Cymru fel bod cynrychiolaeth briodol. Bydd y Meysydd Dysgu a Phrofiad yn cael eu datblygu ar y

cyd. Bydd yr arloeswyr yn canfod beth sy'n gweithio

first language Welsh lessons. A question was asked about the quality of teachers applying at the school. Owain said that to produce good students we need good teachers and that they don't have a shortage of people applying at Cwm Rhymni. Once appointed, they are given the opportunity to develop. In answer to another question Owain confirmed that RE is the only subject to be taught through first language Welsh lessons, but that some RE was also taught during registration period and through the Welsh Baccalaureate. Discussions followed with a clear message that WASACRE members didn't think that teaching RE through registration periods could be considered as good practice.

7. Cyflwyniad WASACRE/WASACRE presentation:

Gwaith y rhwydwaith ysgolion arloesi a'r MDAPH Dyniaethau/*Work of the pioneer school network and the Humanities AOLE* - Manon Jones

PL introduced Manon Jones to WASACRE. He informed members that WASACRE are now meeting with Welsh Government on a regular basis.

Manon Jones brought WASACRE up to date on the current progress of the new curriculum with particular reference to the Humanities AOLE. Successful

Futures was published two years ago and Manon considered that the heart of the new curriculum is to

encourage young people to develop as full members of society and that this is reflected in the 4 Purposes.

Manon reported that the recommendation is that RE continues to be a statutory requirement. Welsh

Government have published a document *A curriculum for Wales, a Curriculum for Life*

(<http://gov.wales/topics/educationandskills/schoolshome/curriculuminwales/curriculum-for-wales-curriculum-for-life/?lang=en>).

Manon's presentation summarised some of the main points within this

document which will bring fundamental changes to the Education system in Wales. The curriculum will

be fully implemented in 2021. There will be a robust accountability system throughout the development of

the curriculum. The pioneer network was set up in 2015. Digital Competence is one area of the

curriculum that has already been developed. In 2017 there will be practical support for the professional

teaching pioneers who are developing the new curriculum. Welsh Government is looking at ways to

prepare the practitioners for the new curriculum and have developed a network of schools across Wales so

that there is proper representation. There will be a collaborative approach to the development of the

AoLE. Pioneers will identify what is working at the

ar hyn o bryd, yn rhannu a rhoi adborth. Bydd hon yn ymagwedd gynhwysol gydag ymarferwyr yn arwain y gwaith. Byddant yn gweithio gydag arbenigwyr o Gymru a'r byd. Mae Llywodraeth Cymru, Estyn, Cymwysterau Cymru a rhanddeiliaid eraill yn bartneriaid yn natblygiad y cwricwlwm newydd. Mae Llywodraeth Cymru yn awyddus hefyd i ddatblygu partneriaeth â CCYSAGauC ac maent yn gweld hyn fel rhywbeth hanfodol gan mai canolbwynt y gwaith yw datblygu elfen ddyniaethau'r cwricwlwm. Mynegodd Manon ei gwerthfawrogiad o'r cyngor a'r cymorth mae hi wedi'u cael gan CCYSAGauC. Dywedodd Manon wrth CCYSAGauC y bydd profiadau cyfoethogi yn ffocws ar draws y cwricwlwm cyfan a bod gwaith eisoes wedi dechrau ar y Maes Dysgu a Phrofiad. Bydd cwestiynau'n cael eu gofyn megis, beth ydym yn ei olygu wrth y Dyniaethau? Beth yw'r cysylltiadau â'r Meysydd eraill? Y cam nesaf fydd datblygu'r gweithgorau manwl i edrych ar ddulliau traws-gwricwlaidd, cyfoethogi a phrofiadau, y dimensiwn Cymreig, sgiliau ehangach ac asesu a dilyniant. Mae'r grwpiau hyn wedi cyhoeddi adroddiadau sydd ar gael ar-lein. Bwriad y cwricwlwm newydd yw bod yn holistig. Mae'r grŵp sy'n datblygu'r dyniaethau wedi cyfarfod unwaith. Mae Llywodraeth Cymru'n cydnabod pwysigrwydd gweithio gyda'ch gilydd ac mae wedi gofyn i CCYSAGauC rannu yn y broses hon. Bydd aelodau o CCYSAGauC a PYCAG yn cwrdd â Llywodraeth Cymru ar ddiwedd y mis. Bwriad Llywodraeth Cymru yw gweld sut y gall ymgysylltu â gwahanol GYSAGau i edrych yn benodol ar AG. Ei nod yw cael perthynas weithio dda o'r dechrau. Dywedodd Manon fod LIC angen gwybod beth yw'r problemau o ran AG o'r cychwyn cyntaf.

Roedd y cwestiynau a ddilynodd y cyflwyniad yn cynnwys:

“Ai'r bwriad yw y bydd y dyniaethau i gyd yn gweithio gyda'i gilydd?” - dywedodd Manon y byddant yn edrych ar y Dyniaethau mewn ffordd holistig ond y bwriad oedd cadw'r pynciau unigol yr un pryd. Byddant hefyd yn cysylltu â'r Maes Dysgu a Phrofiad gan y bydd fframwaith holistig i'r cwricwlwm newydd.

Holodd un aelod sut gall CYSAGau sicrhau fod y Maes Llafur Cytûn yn cael ei ddilyn. Mynegwyd pryder gan yr aelodau eu bod yn clywed fod rhai ysgolion yn meddwl yn barod nad oes raid iddynt ddilyn y Maes Llafur Cytûn. Dywedodd VT fod y CYSAG y mae hi'n ei gynrychioli eisoes wedi anfon llythyrau i'r ysgolion yn ailadrodd natur statudol y maes llafur cytûn ynghyd â ffurflen i'r ysgolion ei llenwi i ddangos ble maen nhw'n bodloni'r gofynion

moment, share and provide feedback. This will be an inclusive approach with practitioners leading the work. They will be working with experts from Wales and the world. Welsh Government, Estyn, Qualifications Wales and other stakeholders are partners in the development of the new curriculum. Welsh Government is also seeking to develop a partnership with WASACRE which they see as vital now that the focus of the work is to develop the humanities part of the curriculum. Manon voiced her appreciation of the advice and support she has received from WASACRE. Manon informed WASACRE that enriching experiences will be a focus across the whole curriculum and that work has already started on the AoLE. Questions will be asked such as, what do we mean by Humanities? What are the links to other AoLE? The next step will be to develop the detail working groups looking at cross curricular approaches, enrichment and experiences, the Welsh dimension, wider skills and assessment and progression. These groups have published reports which are available online. The new curriculum is meant to be holistic. The group developing humanities has met once. Welsh Government recognises the importance of working together. Welsh Government wants to build strong foundations. They recognise that WASACRE has a body of expertise and they have asked WASACRE to share in this process. Members from WASACRE and NAPFRE will meet with Welsh Government at the end of the month (add the date). Welsh Government are looking at how they can engage with various SACREs to look specifically at RE. Their aim is to have a good working relationship from the start. Manon stated that Welsh Government needs to know the RE issues from the very beginning.

Questions following the presentation included:

“I assume the intention that the humanities will work together?” – Manon said that Humanities will be looked at in a holistic way but that it was the intention that but the individual disciplines will remain. They will also be making the links with the AoLE as the new curriculum will be a holistic framework.

A member asked how SACREs can ensure how the Agreed Syllabus is being met. Members expressed concern that they are hearing that already some schools think that they do not have to follow the Agreed Syllabus. VT said that the SACREs she represents have already sent out letters to schools reiterating the statutory nature of the agreed syllabus along with a proforma for schools to fill in to show where they are meeting these legal requirements.

The following points were raised in a lively discussion that took place following lunch:

cyfreithiol hyn.

Codwyd y pwyntiau canlynol mewn trafodaeth fywiog ar ôl cinio:

- Mae'n bwysig fod y Maes Llafur Cytûn yn cael ei ddilyn dros y blynyddoedd nesaf tra bod y 4 Diben yn cael eu datblygu o fewn y Dyniaethau. Mae statws AG yn aros yn statudol a dylai ysgolion fod yn cyflwyno AG yn ôl y Maes Llafur Cytûn.
- Pryder nad yw adroddiadau Estyn ar hyn o bryd yn dangos arfer da mewn AG. Mae'n bosibl fod Estyn yn gweld gwaith papur yn ystod yr arolygiadau ond nid yr AG ei hun. Gallai ddigwydd felly nad yw Estyn yn adrodd yn ôl pan nad yw ysgolion yn cydymffurfio â Meysydd Llafur Cytûn.
- Mynegodd yr aelodau eu pryderon y gallai dysgu AG drwy bynciau eraill fod yn 'lladd AG'. Nid yw'n briodol fod unrhyw bwnc yn cael ei gyflwyno yn ystod cofrestru, er enghraifft. Gall addysgu gan rai nad ydynt yn arbenigo mewn AG gael ei weld fel anghymwynas. Mae angen athrawon AG arbenigol i ddysgu AG yn effeithiol ac weithiau mae ysgolion yn defnyddio dull trawsgricwlaidd er mwyn arbed arian. Os yw ysgol yn gwerthfawrogi athrawon pwnc dylent fod yn buddsoddi mewn AG. Os yw penaethiaid yn dechrau gweld hyn fel arfer da, gallai danseilio egwyddorion Donaldson. Dywedodd Manon Jones fod angen, wrth gynllunio'r cwricwlwm newydd, Sicrhau Ansawdd er mwyn gwneud yn siŵr nad yw hyn yn digwydd. O 2018 ymlaen bydd dogfennau ar gael sy'n nodi sut y dylid a sut y gellid cyflwyno AG.
- Gellir ystyried y ddogfen 'Beth yw AG dda?' wrth gynllunio'r cwricwlwm newydd. Os yw AG i gael ei chyflwyno drwy'r cwricwlwm dyniaethau yn y dyfodol, mae angen iddi fod yn AG dda.
- Mae problem diffyg cydymffurfiaeth wedi codi ers y 18 mis diwethaf wrth i GYSAGau gael tystiolaeth anecdotaidd fod yna gred mewn rhai ysgolion nad oes raid glynu at y Maes Llafur Cytûn. Byddai rhai aelodau wedi hoffi derbyn datganiad gan y Gweinidog yn cadarnhau statws AG. Mewn rhai CYSAGau, mae llythyrau wedi mynd i'r ysgolion i gyd yn eu hatgoffa am natur statudol AG.
- Er y gellir cyflwyno AG mewn nifer o ffyrdd cyn belled â'u bod yn dilyn y Maes Llafur Cytûn, tynnwyd sylw at y pryder am lwyth gwaith Penaethiaid Adran AG lle byddai gofyn iddynt ddarparu adnoddau ar gyfer athrawon nad ydynt yn arbenigwyr.

- It is important that the Agreed Syllabus is adhered to during the next few years while the 4 Purposes are being developed within Humanities. The Status of RE remains statutory and schools should be delivering RE according to the Agreed Syllabus.
- Concern that Estyn current reports do not demonstrate good practice in RE. Members were concerned that during the inspections Estyn may perhaps see paperwork, but not the RE itself. Estyn may not, therefore, report when schools are not complying with Agreed Syllabuses.
- Members expressed concern that teaching RE via other subjects could potentially be 'killing RE'. For any subject to be delivered during registration, for example, is not appropriate. Non-specialist teaching in RE may be seen as a disservice. Specialist RE teachers are needed to teach RE effectively and sometimes schools are using a cross-curricular approach as a money saving exercise. If a school values subject teachers they should be investing in RE. If headteachers begin to see this approach as good practice, it could potentially undermine the principles of Donaldson. Manon Jones said that in designing the new curriculum there is a need for Quality Assurance to ensure that this is not the case. From 2018 there documents will be available stating how RE should and could be delivered.
- The 'What is good RE?' document will be considered in designing the new curriculum. We need to make sure that, if RE is to be delivered through the humanities curriculum in the future, this is good RE.
- The issue of non-compliance has raised for the last 18 months as SACREs have been receiving anecdotal evidence of a there being a view in some schools that the Agreed Syllabus doesn't have to be adhered to. Some members would like to have received a statement from the Minister confirming the status of RE. In some SACREs letters have already gone out to all schools reminding them of the statutory nature of RE.
- It was pointed out that, whilst RE can be delivered in a number of ways as long as the Agreed Syllabus is adhered to, there is concern about the workload of Heads of Department for RE in approaches where they would be required to provide resources for non specialist teachers.

<ul style="list-style-type: none"> • Gofynnwyd i Manon Jones pwy fyddai'n penderfynu ar y model gorau yn y cwricwlwm newydd. Dywedodd Manaon fod angen iddynt fod yn gyson â'r Meysydd Dysgu a Phrofiad eraill a datblygu'r cwricwlwm, treialu a newid meddylfryd drwy ganolbwyntio ar y 4 Diben. Bydd Llywodraeth Cymru yn datblygu, treialu a rhannu syniadau. Bydd amrywiaeth o bobl yn herio ysgolion arloesi. Gofynnodd un aelod i Manon pwy fyddai'n ail-hyfforddi'r athrawon. Dywedodd Manon wrth CCYSAGauC y byddai ei chydweithwyr yn Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda hyfforddwyr athrawon ac athrawon sydd eisoes yn y proffesiwn. Holwyd wedyn am bwy fyddai'n talu am hyfforddi athrawon, llogi manau cyfarfod a hyrwyddo digwyddiadau. • Dylai CCYSAGauC gasglu tystiolaeth nad yw Meysydd Llafur Cytûn yn cael eu dilyn:- <ul style="list-style-type: none"> ○ Mynegwyd pryder gan aelod y gall penaethiaid ddweud eu bod yn cydymffurfio. ○ Awgrymwyd y gallai penaethiaid adran a chynghorwyr herio fod yn un llwybr ar gyfer casglu tystiolaeth. ○ Byddai cyfle i ofyn iddynt pan mae'r ymarferwyr arweiniol yn cwrdd. ○ Byddai casglu tystiolaeth yn cymryd gormod o amser ac efallai na fyddai'n newid unrhyw beth. ○ Roedd aelodau CCYSAGauC yn wylidwrus o ran dilyn y llwybr hwn gan fod gan y rhan fwyaf o ysgolion berthynas dda â CYSAG. Os oes angen i CCYSAGauC gasglu tystiolaeth yna gallai CCYSAGauC gael ei gweld fel rhai sy'n plismona'r cwricwlwm a gallai hynny effeithio ar y berthynas gadarnhaol sydd gennym ag ysgolion ar hyn o bryd. ○ Un awgrym a gafwyd oedd i CYSAGau gynnal cyfarfod o Benaethiaid Adran i ddangos cefnogaeth CYSAG. ○ Tynnwyd sylw at y ffaith y gallai diffyg cydymffurfiaeth fod yn wir am ysgolion cynradd hefyd. • Rhaid sicrhau yn y cwricwlwm newydd fod AG yn gydradd â Hanes a Daeryddiaeth a'i bod yn cael ei chyflwyno gan arbenigwyr. • Hysbyswyd CCYSAGauC fod aelod yn gwybod am ysgol sy'n 'rhoi cynnig ar Donaldson'. Maent eisoes wedi dechrau gyda Blwyddyn 7 ac mae ysgolion eraill wedi ymweld â nhw i gael enghraifft o arfer da a bellach yn ei ddefnyddio yn eu hysgolion eu hunain. Gofynnwyd i Manon Jones a oedd hi'n ymwybodol o'r ysgolion oedd 	<ul style="list-style-type: none"> • Manon Jones was asked who would determine the best model in the new curriculum. Manon said that they need to have consistency with the other AoLE and to develop the curriculum, trial and change mindsets by focusing in the 4 Purposes. Welsh Government would be developing, trialling and sharing ideas. There are a variety of people who will challenge pioneer schools. A member asked Manon who would retrain teachers. Manon informed WASACRE that colleagues in Welsh Government were going to work with teacher trainers and teachers who are in the profession already. This raised the issue of who would fund teacher training, hiring venues and promote events. • WASACRE should gather evidence that Agreed Syllabuses are not being adhered to:- <ul style="list-style-type: none"> ○ There was a concern expressed by a member that headteachers may just say they were complying. ○ It was suggested that perhaps heads of department and challenge advisors could be an avenue to collect evidence. ○ There would be an opportunity to ask them when lead practitioners meet. ○ Collecting of evidence would be too time consuming and may not change anything. ○ WASACRE members were cautious about going down this route as most schools have a good relationship with SACRE. If WASACRE is required to collect evidence then WASACRE may be seen to be policing the curriculum and could affect the positive relationship we currently have with schools. ○ A suggestion mooted by a member was SACREs host a meeting of HODs to show SACRE support. ○ It was pointed out that non-compliance could be an issue for primary schools too. • We must ensure in the new curriculum that RE has parity with History and Geography and that it is delivered by specialists. • WASACRE were informed that a member was aware of a school that is 'trying out Donaldson'. They have already started with Year 7 and other schools have visited as an example of good practice and are now using it in their schools. Manon Jones was asked whether she was aware of the schools that are pioneering and whether there
---	--

yn arloesi ac a oes yna fodel da. Dywedodd Manon ei bod yn gwerthfawrogi'r adborth mae hi'n ei gael yng nghyfarfod CCYSAGauC ac y bydd hi'n cadw hyn mewn cof ac yn trosglwyddo'r wybodaeth.

- Cafwyd trafodaeth ynghylch a fyddai cyfle i ymweld ag ysgol yng Nghaerffili fel astudiaeth achos er mwyn gweld eu gweledigaeth newydd i AG. Trafodwyd y protocol ar gyfer gwneud hyn. Dywedodd rhai aelodau mai CYSAGau lleol ac nid CCYSAGauC ddylai fod yn ymweld ag ysgolion.

Gweithredu: VT i drafod hyn yn CYSAG Caerffili.

Gweithredu: Rhoi hyfforddiant yn eitem ar yr agenda yng nghyfarfod nesaf y Pwyllgor Gwaith.

8. Cyflwyniad PYCAG / NAPfRE presentation:

Addysgu Addysg Grefyddol o fewn cwricwlwm y Dyniaethau/ Teaching Religious Education within a Humanities curriculum –Sharon Perry Phillips
Cyflwynodd Sharon Perry-Phillips, Pennaeth AG yn Ysgol Gyfun Trefynwy, ei phrofiadau o addysgu AG oddi mewn i gwricwlwm dyniaethau dros y 9 mlynedd diwethaf sy'n cyd-fynd â Donaldson. Awgrymodd fod yna wersi i'w dysgu wrth i ni nesu at Dyfodol Llwyddiannus. Roedd yr ysgol wedi cynhyrchu cwricwlwm integredig seiliedig ar sgiliau ac roedd sgiliau wedi teyrnasu dros amrywiaeth gan ddod yn brif yrwy'r dysgu. Adnabuwyd pum thema, yn cynnwys sgiliau ymchwilio. Y nod oedd datblygu'r sgiliau hyn yn benodol. Roedd yn gwricwlwm trawsbynciol, seiliedig ar sgiliau ac yn 'Donaldsonaidd'. Roedd Bagloriaeth Cymru a Diploma Uwch Bagloriaeth Cymru yn nodwedd annatod hefyd. Daeth y Dyniaethau yn adran hollol integredig ac roedd pob dosbarth yn cael profiad gwahanol iawn o Addysg Grefyddol. Cafwyd tystiolaeth o hyn gan rieni efeilliaid yn yr ysgol. Sylweddolwyd fod AG yn ffitio ym mhob man ac roedd y cysylltiadau'n hawdd eu gwneud. Roedd asesiadau yn hyblyg, ond roedd gan o leiaf dri y flwyddyn elfen AG bendant. Roedd y dull wedi'i ganoli ar y myfyriwr ac yn cael ei yrru gan y myfyriwr. Un cryfder o hyn oedd eich bod yn dod i adnabod eich myfyriwr yn dda iawn. Yn ôl Estyn, roedd y dull wedi adfywio strategaethau dysgu. Mewn AG roedd y dull hwn yn golygu fod y cydweithio yn wych a bod yr athrawon wedi datblygu gwerthfawrogiad o'u chwaer bynciau. Fel athrawes AG arbenigol, canfu Sharon a arferai ddysgu nifer o ddsbarthiadau AG am awr yr wythnos, eu bod yn

is good model. Manon said that she appreciates the feedback she is getting at the WASACRE meeting and that she will bear it in mind and pass it on.

- There was a discussion about whether there might be an opportunity to visit a Caerphilly school as a case study to see how RE is being re-visited. A discussion on the protocol for doing this took place. Some members pointed out that it was local SACREs and not WASACRE who should visit schools.

Action: VT to discuss this in Caerphilly SACRE.

Action: Agenda the issue of training at the next Exec meeting.

8. Cyflwyniad NAPfRE / NAPfRE presentation:

Addysgu Addysg Grefyddol o fewn cwricwlwm y Dyniaethau/ Teaching Religious Education within a Humanities curriculum –Sharon Perry Phillips
Sharon Perry-Phillips, Head of RE at Monmouth Comprehensive School presented her experiences of teaching RE within a humanities based curriculum for the past 9 years which is in line with Donaldson. She suggested there are lessons to be learnt as we approach Successful Futures. The school produced a skills based integrated curriculum and skills became dominant over range and they became a driving force of learning. Five themes were identified, including research skills. The aim was explicitly develop these skills. It was a cross curricular, skills based and 'Donaldsonesque' curriculum. Welsh Baccalaureate and the Advanced Welsh Baccalaureate were also an integral feature. Humanities became a fully integrated department and each class had a very different experience of Religious Education. There was evidence of this from the parents of twins in the school. There was the realisation that RE fits everywhere and the links were easy to make. Assessments were flexible, but at least three per year had a concrete RE element. The approach was student centred and student driven. A strength of this approach was that you got to know your students very well. Estyn commented that the approach had revitalised teaching strategies. For RE this approach meant that collaboration was fantastic and teachers developed an appreciation of sister subjects. As an RE specialist teacher, Sharon, who had previously taught multiple classes of RE for one hour a week, it was good to teach them more often. Good relationships

dda cael eu dysgu'n fwy aml. Adeiladwyd perthnasau da a chynyddodd y nifer oedd yn dewis AG. Adroddodd Sharon, fodd bynnag, fod yr effaith negyddol ar AG gan athrawon nad oeddent yn arbenigwyr, yn enfawr. Gwelodd ddiffyg gwybodaeth sylweddol mewn AG erbyn Blwyddyn 8. Roedd y gymhareb athrawon AG yn fach iawn mewn cymhariaeth â Hanes a Daearyddiaeth, felly yn AG y gwelwyd y diffyg mwyaf. Nododd yr ysgol fod rhagfarn athrawon yn anochel gan fod pobl yn dilyn eu cryfderau. Wedi nifer o flynyddoedd yn defnyddio'r model cwricwlaidd hwn, yn Ionawr 2015 dychwelodd yr ysgol i ddysgu'r pynciau ar wahân. Ac yn Chwefror 2015 cyflwynwyd Dyfodol Llwyddiannus. Dywedodd Sharon ei bod hi'n teimlo o brofiad fod y ffordd yma o addysgu yn 'rhoi'r farwol i'r Dyniaethau'. Roedd mynd yn ôl i'r hen drefn wedi cael effaith gadarnhaol ac maent yn llawer hapusach yn cael tymhorau ar wahân i ddatblygu sgiliau ar wahân. Adroddodd Sharon nad oedd AG wedi cael ei dysgu yn yr un ffordd gan y rhai nad oeddent yn arbenigwyr. Er enghraifft, roedd hi'n rhwystredig nad oed neb yn y ddwy flynedd ddiwethaf wedi gofyn am gael benthg arteffactau Sikh nac wedi trefnu'r un ymweliad. Roedd yn fath o addysgu 'ffwrdd â hi'. Awgrymodd pe bai'n rhaid iddynt ail-feddlwl yna byddai angen buddsoddi amser i hyfforddi staff heb fod yn arbenigwyr. Dylai HMS fod yn greiddiol hefyd. Yn ychwanegol, dylai fod cysondeb o ran staffio, perchnogaeth a chynllunio ar y cyd. Dadl Sharon oedd nad oedd pwynt cael cynlluniau gwaith ac adnoddau, ayb. os nad oeddech yn buddsoddi mewn staff. Argymhellodd hefyd y dylid cael cydbwysedd rhwng sgiliau a phynciau. Rhaid cadw arbenigedd pwnc yn CA3. Roedd y cwricwlwm integredig yn Ysgol Gyfun Trefynwy yn unol â Dyfodol Llwyddiannus. Rhybuddiodd, oni bai ein bod yn ofalus iawn gydag AG, mai dyma'r pwnc a fydd yn dioddef ac nid Hanes neu Ddaearyddiaeth.

Roedd y cwestiynau'n cynnwys:

Pe baech chi'n cael dewis, a fyddai'n gwell gennych beidio â dilyn llwybr Donaldson?

Dywedodd Sharon fod arbenigedd pwnc yn cael ei golli ac y byddai hi'n gwneud unrhyw beth i beidio â dilyn y llwybr hwnnw. Rydych yn cael llawer gwell AG drwy arbenigedd. Adroddodd GV ei bod hi wedi gweld AG anhygoel ac ysbrydoledig yn Ysgol Gyfun Trefynwy. Teimlai'n gryf os nad oedd Sharon a'i thim yn gallu cyflwyno'r pwnc yna byddai'n drueni mawr. Dywedodd Sharon mai problem arall a welwyd yn y dull Dyniaethau oedd nad oedd digon o amser i ennyn diddordeb y disgyblion a'u hysbrydoli i wneud Astudiaethau Crefyddol fel pwnc TGAU. Byddai athrawon y dyniaethau yn anochel yn gwerthu eu

were built and the uptake for RE improved. Sharon reported, however, that the negative impact on RE from non-specialism was phenomenal. She witnessed a significant knowledge deficit in RE by Year 8. The ratio of RE teachers was tiny in comparison to History and Geography, so RE took the brunt of the deficit. The school noted teacher bias was inevitable as people play to their strengths. After a number of years using this curriculum model, in Jan 2015 they reverted to teaching the subjects separately. And in Feb 2015 Successful Futures was introduced. Sharon reported that, in her experience, this way of teaching was 'death to Humanities'. Reverting back had had a positive effect and they are much happier having discrete terms to develop discrete skills. Sharon reported that RE had not been taught in the same way by non-specialists. For instance, she was frustrated that in the last two years no one had asked to borrow Sikh artefacts and not once had a visit been arranged. It produced a 'grab and run type of teaching.' She suggested that if they had to think again there would need to be investment time and non-specialist staff training. There should be embedded Inset.

Additionally there should be consistency of staffing, ownership and collaborative planning. Sharon argued that schemes of work and resources, etc. would not matter if you didn't invest in staff. She also recommended that there should be a balance between skills and subjects. Subject specialism must be retained at KS3. The integrated curriculum at Monmouthshire Comprehensive was in line with Successful Futures. She warned that unless we are really careful with RE it will be it and not History or Geography that will lose out.

Questions included:

If you had a choice would you prefer not to go down the Donaldson Approach?

Sharon said that subject specialism was lost and she would 'bite your hand off not to go down that road'. You get much better RE via a specialism. GV reported that she has seen amazing and inspiring RE that is in Monmouth Comprehensive School. She felt very strongly that if Sharon and her specialist team could not deliver that it would be a real shame. Sharon said that another problem encountered in the Humanities approach was that there was little time to engage pupils and inspire them to take RS at GCSE. Teachers of humanities would inevitably sell their

pwnc eu hunain a chariad at eich pwnc sy'n ysbrydoli disgyblion. Erbyn hyn mae'r ysgol yn defnyddio dull modiwlaid yn hytrach nad dull integredig er eu bod yn dal i geisio trawsgyfeirio themâu. O dan y cynllun integredig roedd AG yn cael ei dysgu fel Hanes a holodd Sharon fod sgiliau pwnc yr un mor bwysig â sgiliau trawsgwricwlaidd a gofynnodd sut mae hynny'n cyd-fynd â Donaldson. Dywedodd Manon Jones y bydd y pynciau'n aros a'u bod wedi bod yn werthfawr gwrando ar sgwrs Sharon. Dywedodd VT ei bod yn beth da diweddu'r sgwrs ar nodyn cadarnhaol a'i bod yn gwerthfawrogi gonestrwydd Shraon yn ei hadborth. Mynegodd bryder fod CA4 yn drymlwythog o gynnwys a bod yn rhaid gwneud rhywfaint o'r gwaith yna yn CA3. Yn nigwyddiad hyfforddi CBAC dywedodd Sharon ei bod wedi teimlo ei bod yn cael ei gorlwytho gymaint ag erioed. Teimlai'n lwcus ei bod yn cael awr y pythefnos i wneud y cwrs TGAU ond roedd hi'n ymwybodol nad oedd staff arall mor ffodus. Nododd PL ei fod ef wedi dysgu mewn ysgolion heb arbenigwyr pwnc a'i bod yn anodd iawn ysbrydoli athrawon felly. Cofiodd fod yn rhaid iddo gynllunio'r gwersi i gyd er mwyn sicrhau ymgysylltiad a dilyniant o CA3 i 4.

9. Diweddariadau/Up-dates:

- **Canllawiau ar Reoli Hawl Tynnu'n ôl o Addysg Grefyddol/ *Guidance on Managing the Right of Withdrawal from Religious Education***

Mae Gill Vaisey wedi gwneud cynnydd gyda'r ddogfen hon. Daeth y datblygiad mwyaf o ganlyniad i gyflwyniad gan Shaun Evans-Pask o Untethered Limited a fu'n cyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith ar 1 Chwefror 2017 ar faterion ynghylch tynnu disgyblion yn ôl o addysg grefyddol. Ers hynny mae wedi darparu darn i fynd i mewn i'r ddogfen. Erbyn hyn mae GV wedi ysgrifennu adran ar bob un o brif grefyddau'r byd er mwyn lleihau tynnu'n ôl. Mae'r ddogfen wrthi'n cael ei phrawf-ddarllen a bydd yn cael ei chyfieithu wedyn. Roedd angen i GV fynd yn ôl at LIC ar fater gyda 10/94 sydd angen eglurhad.

- **Ymarferwyr Arweiniol/Lead Practitioners**

Rydym yn gwybod bellach pwy fydd yr Ymarferwyr Arweiniol ac i ba ysgol maen nhw'n perthyn. Gallai CCYSAGauC gael cyflwyniad gan y consortia yn y de yn ystod ei chyfarfod Tymor yr Hydref ym Mhen-y-bont ar Ogwr. Byddai hwn yn gyfle pellach

own subject and it is the love of your subject that inspires people. The school has now replaced an integrated approach with a modular approach though they still attempt to cross link schemes. Sharon said that under the integrated scheme RE was being taught like History's said that subject skills are important as the cross curricular skills and asked where that fits into Donaldson. Manon Jones said that the disciplines will remain and that it had been definitely worthwhile to listen to the talk given by Sharon. VT stated that it was good to end the talk on a positive note and she appreciated Sharon's honesty in her feedback. She expressed concern that KS4 is content laden and that some of that now has to be covered at KS3. At the WJEC training event Sharon said that she felt as overwhelmed as she had ever been. She felt fortunate to have 5 hours a fortnight to cover the GCSE course but she was aware that other staff didn't have that. PL noted that he has taught in schools with no subject specialists and that it was very difficult to inspire non-specialist staff. He recalled that he had had to plan all of the lessons to ensure engagement and progression from KS3 to 4.

9. Diweddariadau/Up-dates:

- **Canllawiau ar Reoli Hawl Tynnu'n ôl o Addysg Grefyddol/ *Guidance on Managing the Right of Withdrawal from Religious Education***

Gill Vaisey has made progress with the document. The main development has been as a result of a presentation from Shaun Evans-Pask from Untethered Limited who presented to the Executive Committee on 1st Feb 2017 on issues around withdrawal from religious education. He has since provided a section to go into the document. GV has now written a section on each of the major world faiths in order to minimise withdrawal. The document is at the proofreading stage and will soon go to translation. GV has had to go back to WG on an issue with 10/94 that needs clarification.

- **Ymarferwyr Arweiniol/Lead Practitioners**

We now know who the Lead Practitioners are and what schools they belong to. WASACRE could have a presentation from consortia in the south during its Autumn Term meeting in Bridgend. This would be another opportunity to put them in contact with one another.

i'w rhoi mewn cysylltiad â'i gilydd.

- Materion Llywodraeth Cymru / *Welsh Government matters* –
 - Cyswllt Newydd/*New Contact* – *David Heath*
 - Cyfarfod cyswllt Llywodraeth Cymru/*Welsh Government contact meeting* – 16/1/2017 & 14/12/16

Mae CCYSAGaC wedi cyfarfod Llywodraeth Cymru bum gwaith yn y tymor a hanner diwethaf. Roedd hyn yn cynnwys cyfarfod rhwng Phil Lord, Libby Jones, David Heath ac Abi Williams ym Mae Colwyn. Roedd hi'n galonidid fod David Heath yn wybodus ac yn frwdfrydig am AG. Cynhelir cyfarfodydd rheolaidd yn y dyfodol. Bydd CCYSAGaC hefyd yn cwrrd â Llywodraeth Cymru ynglŷn â'r cwricwlwm newydd. Mae CCYSAGaC yn rhannu â Llywodraeth Cymru y materion y mae pryder amdanynt megis deddfwriaeth, tynnu'n ôl o wersi, cynrychiolaeth Dyneiddwyr ar CCYSAGaC, casglu adroddiadau blynyddol, Cylchlythyr 10/94 a sicrhau fod ysgolion yn dal i ddilyn y Maes Llafur Cytûn.

Dylid anfon Adroddiadau Blynyddol CYSAG at Abi Wililams:

Abigail.Williams@wales.gsi.gov.uk

Mae gan CCYSAGaC gyfarfod ar 27 Mawrth gyda Llywodraeth Cymru.

Gweithredu: LJ i weld pa adroddiadau sydd ar goll.

10. Adroddiad ar gyfarfod y Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar 1 Chwefror 2017 / *Report from the Executive Committee held on 1 February 2017*

Eitemau: -

Atgoffwyd yr aelodau fod cynrychiolwyr ffydd o'r Eglwys yng Nghymru ar CYSAG yn pryderu am faterion oedd yn ymwneud â'r maes llafur cytûn yn hytrach na CYSAG yn trafod materion oedd yn ymwneud â Chwricwlwm yr Eglwys ei hun i Ysgolion a Gynorthwyr.

Shaun Evans-Pask – Untethered Limited – Achosion â sail hunaniaeth iddynt. Diddorol iawn a bydd ysgolion yn cael yr hyfforddiant hwn.

7. Yng ngoleuni'r gwaith a wnaeth GV ar y Ddogfen Tynnu'n Ôl a gymerodd lawer o amser, cafwyd trafodaeth ynghylch a ddylai

- Materion Llywodraeth Cymru / *Welsh Government matters* –
 - Cyswllt Newydd/*New Contact* – *David Heath*
 - Cyfarfod Llywodraeth Cymru/*Welsh Government contact meeting* – 16/1/2017 & 14/12/16

WASACRE have met with Welsh Government five times in the last term and a half. This included a meeting between Phil Lord, Libby Jones, David Heath and Abi Williams in Colwyn Bay. It is encouraging that David Heath was so knowledgeable and enthusiastic about RE. Regular meetings will be held in the future. WASACRE will also be meeting Welsh Government concerning the new curriculum. WASACRE are sharing with Welsh Government the issues we are concerned about such as legislation, withdrawal, Humanist representation on SACREs, the collection of annual reports, Circular 10/94 and that schools should still be following the Agreed Syllabus.

SACRE Annual Reports should be sent to Abi Williams:

Abigail.Williams@wales.gsi.gov.uk

WASACRE have a meeting on the 27th March with Welsh Government.

Action: LJ to follow up which reports are missing.

10. Adroddiad ar gyfarfod y Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar 1 Chwefror 2017 / *Report from the Executive Committee held on 1 February 2017*

Items: -

Members were reminded that faith representatives for the Church in Wales on SACRE were concerned with issues relating to the agreed syllabus rather than SACRE discussing issues relating to the CiW own RE curriculum for VA schools.

Shaun Evans-Pask – Untethered Limited – Identity based incidents. Very interesting and schools will be receiving this training.

7. In light of the work that GV has done on the Withdrawal Document which has been very time consuming a discussion was had on whether

CCYSAGauC dalu am hyn yn y dyfodol. Os felly a fyddai angen datblygu protocol sy'n cyd-fynd â'n hamcanion.

Cynigiodd MM ac eiliodd EE y cynnig – *Ai dymuniad CCYSAGauC yw y gallwn gyflogi a defnyddio arbenigedd ymgynghorwyr a'u talu am eu hamser?*

11. Gohebiaeth /Correspondence

- a. Peter Hemming- Gwahoddiad i seminar am ddim ar 'Amrywiaeth Grefyddol yn yr Ysgol Gynradd', 30 Mawrth ym Mhrifysgol Caerdydd. Mae CCYSAGauC wedi archebu lle a bydd LJ yn mynd yno.
- b. Harkirat Singh- Sikh Education Service. Wedi'i leoli yn Northampton ac yn cynnig gweithdai ac ymweliadau ag ysgolion yng Nghymru, yn gobeithio gwneud cysylltiadau â Chymru.
- c. Holodd yr aelodau a yw'r gweithdai ar gael yn ddwyieithog a beth ydym yn ei wybod am y gwasanaeth. Cynigiodd Neeta Baicher edrych i mewn i hyn ymhellach a chysylltu â LJ.
- d. Comisiwn ar AG yn Lloegr - Casglu tystiolaeth. Enwebwyd Phil Lord fel cyswllt i hwn. Mater i Loegr ydyw ac mae'r aelodau eisoes wedi cytuno na fyddant yn cymryd rhan.
- e. Ein cydweithiwr yn Llywodraeth Cymru, David Heath. Ymateb ynghylch y maes llafur cytûn i AG ac asesu.
- f. Cafwyd cyfarchion i CCYSAGauC gan y Gymuned Baha'i yng Nghymru i'r Flwyddyn Newydd Baha'i ar 20 Mawrth. Mae hon yn flwyddyn arbennig i'r gymuned gan ei bod yn ddaucanmlwyddiant y sylfaenydd Bah aullah a fydd yn cael ei ddathlu ym mis Hydref.
- g. Gohebiaeth gan Matthew Vince, myfyriwr ymchwil yng Nghanolfan Astudiaethau Islam Prifysgol Caerdydd. Mae Matthew wedi hyfforddi fel athro AG. Mae ganddo ddiddordeb mewn cael dod i CYSAG/CCYSAGauC er mwyn adeiladu rhwydwaith rhwng y Gymdeithas a'r brifysgol. Penderfynwyd y byddai GV yn siarad ag ef ac yn trafod mynychu CYSAG Caerdydd i ddechrau.
- h. Anfonodd Wendy Dossett wybodaeth i CCYSAGauC am dri diwrnod astudio i athrawon sy'n cael eu cynnal ym

WASACRE should pay for this in the future. If so it would be necessary to develop a protocol that fits with our aims.

MM proposed and EE seconded the motion - *Is it the will of WASACRE that we can employ and use the expertise of consultants to pay them for their time?*

11. Gohebiaeth /Correspondence

- a. Peter Hemming- Invitation to a free seminar on 'Religious Diversity in the Primary school', 30th March at Cardiff University. WASACRE have a place reserved and LJ will attend.
- b. Harkirat Singh- Sikh Education Service. Based in Northampton, offering workshops and visits to schools in Wales and hoping to make links with Wales.
- c. Members asked if the workshops are available bilingually and what do we know about the service. Neeta Baicher offered to look into this further and liaise with LJ.
- d. Commission on RE in England- Evidence gathering. Phil Lord's name has been put forward as a link for this. It is an England matter and members have already agreed not to take part.
- e. Welsh Government colleague David Heath. Response regarding agreed syllabus for RE and assessment.
- f. The Baha'i Community in Wales wished WASACRE a joyful greeting for the forthcoming Baha'i New Year on 20th March. This is a special year for the community as it is the bicentenary of the founder Bah aullah which will be celebrated in October.
- g. WASACRE received correspondence from Matthew Vince, a doctoral student at Cardiff University's Centre for the Study of Islam – UK. He is exploring Islam in RE in state schools. Matthew is a trained RE teacher. He is interested in coming along to SACRE/WASACRE to build a network between ourselves and the university. It was decided that GV speak with him and discuss him attending Cardiff SACRE in the first instance.
- h. Wendy Dossett sent WASACRE information about three study days of teachers being held at the University of

Mhrifysgol Caer. Nid ydynt yn benodol i unrhyw fwrdd ond byddent yn ddefnyddiol i athrawon Lefel A CBAC. Y pynciau yw Athroniaeth a Moeseg, Bwdaeth a Christnogaeth. Bwriad y gweithdai yw cynnig profiad yn ôl i'r brifysgol. Mae manylion ar gael ar wefan y Brifysgol. Bydd PW yn mynychu dau o'r gweithdai.

12. U.F.A. /A.O.B.

1. Dyneiddiaeth - mae'r llyfr wedi mynd i bob ysgol. Adroddodd Sharon Perry-Phillips ei fod yn ddefnyddiol iawn a bod y Gymdeithas Dyneiddwyr wedi bod o gymorth gyda chynnwys y TGAU. Mae wedi'i ysgrifennu yn iaith y disgyblion ac mae o gymorth i'r TGAU. Dywedodd wrth CCYSAGauC fod Amlogfa Thornhill yng Nghaerdydd yn cynnig Teithiau Diwylliannol ar gyfer Hindŵaeth yn TGAU a Bywyd a Marwolaeth.
2. Mae Cynhadledd Flynyddol AREIAC yn cael ei chynnal yng Nghaerdydd ar 3 - 4 Gorffennaf. Mae Diwrnod 1 yn rhoi sylw i asesu a dilyniant a Diwrnod 2 i ddatblygu'r cwricwlwm a gweithio gyda chymunedau ffydd. Mae'r gynhadledd ar agor i archebion gan aelodau AREIAC a rhai nad ydynt yn aelodau. Am ragor o wybodaeth cysylltwch â threfnydd y gynhadledd, Gill Vaisey.

13. Dyddiad y cyfarfodnesaf / Date for next meeting: 7 Gorffennaf 2017, Wrecsam / 7 July 2017, Wrexham.

Dyddiadau cyfarfodydd yn y dyfodol / Future meeting dates: Hydref 2017, Pen-y-bont ar Ogwr; Gwanwyn 2018, Abertawe.

Chester. They are not board specific but would be useful to teachers of WJEC A Level. They are on Philosophy and Ethics, Buddhism and Christianity. The workshops are intended to give a back to university experience. Details are available on the University Website. PW will be attending two of the workshops.

12. U.F.A. /A.O.B.

1. Humanism - book has gone to all schools. Sharon Perry-Phillips reported that it is very useful and that the Humanist Association has been very helpful with the content of the GCSE. It is in pupil speak and helpful for the GCSE. She informed WASACRE that for delivering Hinduism at GCSE and for Life and Death Thornhill Crematorium in Cardiff are providing Cultural Tours.
2. The AREIAC Annual Conference is taking place in York on 3rd - 4th July. Day 1 focuses on assessment and progression and Day 2 on curriculum development and working with faith communities. The conference is open to bookings from AREIAC members and non- members. For more information please contact the conference organizer Gill Vaisey.

13. Dyddiad y cyfarfodnesaf / Date for next meeting: 7 Gorffennaf 2017, Wrecsam / 7 July 2017, Wrexham.

Dyddiadau cyfarfodydd yn y dyfodol / Future meeting dates: Autumn 2017, Bridgend; Spring 2018, Swansea.

This page is intentionally left blank